

Innst. 104 S

(2009–2010)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument 1 (2009–2010)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport
om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Innhold

	Side
1. Resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard	7
1.1 Sammendrag	7
1.2 Komiteens generelle merknader	9
2. Statsministerens kontor	10
2.1 Sammendrag	10
2.1.1 Innledning	10
2.1.2 Riksrevisjonen uttaler	10
2.2 Komiteens merknader	10
3. Arbeids- og inkluderingsdepartementet	10
3.1 Sammendrag	10
3.1.1 Innledning	10
3.1.2 Riksrevisjonen uttaler	10
3.1.2.1 Departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	10
3.1.2.2 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	11
3.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	11
3.2 Komiteens merknader	12
4. Barne- og likestillingsdepartementet	13
4.1 Sammendrag	13
4.1.1 Innledning	13
4.1.2 Riksrevisjonen uttaler	13
4.1.2.1 Saksbehandlingstid i fylkesnemndene for sosiale saker	13
4.1.2.2 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	14
4.2 Komiteens merknader	14
5. Finansdepartementet	15
5.1 Sammendrag	15
5.1.1 Innledning	15
5.1.2 Riksrevisjonen uttaler	15
5.1.2.1 Registerkvalitet og informasjonsflyt i forvaltningen av utenlandsområdet	15
5.1.2.2 Sikkerhet og beredskap	16
5.1.2.3 Skatteetaten	16
5.1.2.4 Toll- og avgiftsetaten	17
5.2 Komiteens merknader	19
6. Fiskeri- og kystdepartementet	21
6.1 Sammendrag	21
6.1.1 Innledning	21
6.1.2 Riksrevisjonen uttaler	21
6.2 Komiteens merknader	21
7. Fornyings- og administrasjonsdepartementet	21
7.1 Sammendrag	21
7.1.1 Innledning	21
7.1.2 Riksrevisjonen uttaler	21
7.1.2.1 Styring av fylkesmannsembetene	21
7.1.2.2 Bonusavtaler i Statens pensjonskasse	22

	Side	
7.1.2.3	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	22
7.2	Komiteens merknader	23
8.	Forsvarsdepartementet	23
8.1	Sammendrag	23
8.1.1	Innledning	23
8.1.2	Riksrevisjonen uttaler	23
8.1.2.1	Forsvarsdepartementet	23
8.1.2.2	Forsvaret	23
8.1.2.3	Forsvarsbygg	25
8.1.2.4	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	26
8.2	Komiteens merknader	26
9.	Helse- og omsorgsdepartementet	27
9.1	Sammendrag	27
9.1.1	Innledning	27
9.1.2	Riksrevisjonen uttaler	27
9.1.2.1	Departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering	27
9.1.2.2	Helsedirektoratet	28
9.1.2.3	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	28
9.2	Komiteens merknader	29
10.	Justis- og politidepartementet	29
10.1	Sammendrag	29
10.1.1	Innledning	29
10.1.2	Riksrevisjonen uttaler	29
10.1.2.1	Nødnettprosjektet	29
10.1.2.2	Informasjonssikkerhet	30
10.1.2.3	Politidirektoratet	30
10.1.2.4	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	31
10.1.2.5	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	31
10.1.2.6	Forvaltningsrevisjoner	31
10.2	Komiteens merknader	31
11.	Kommunal- og regionaldepartementet	32
11.1	Sammendrag	32
11.1.1	Innledning	32
11.1.2	Riksrevisjonen uttaler	32
11.1.2.1	Regionale utviklingsmidler	32
11.1.2.2	Den norske stats husbank	33
11.1.2.3	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	33
11.2	Komiteens merknader	33
12.	Kultur- og kirke departementet	34
12.1	Sammendrag	34
12.1.1	Innledning	34
12.1.2	Riksrevisjonen uttaler	34
12.1.2.1	Norsk Tipping AS og datterselskapet Fabelaktiv AS	35
12.1.2.2	Opplysningsvesenets fond	35
12.1.2.3	Forvaltningsrevisjoner og andre undersøkelser	35
12.1.2.4	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	35
12.2	Komiteens merknader	36

	Side
13. Kunnskapsdepartementet	36
13.1 Sammendrag	36
13.1.1 Innledning	36
13.1.2 Riksrevisjonen uttaler	37
13.1.2.1 Styrenes rolle i universitets- og høyskolesektoren	37
13.1.2.2 Mål- og resultatstyring	37
13.1.2.3 Departementets tilskuddsforvaltning	37
13.1.2.4 Lønn – bortfall av særavtalen	37
13.1.2.5 Anskaffelser	37
13.1.2.6 Bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet	37
13.1.2.7 Presentasjon av regnskapene på universitets- og høyskolesektoren	38
13.1.2.8 Aktivering av eiendommer og andre eiendeler på universitets- og høyskolesektoren	38
13.1.2.9 Leveranse av tjenester fra utlandet	38
13.1.2.10 Overføring av arbeidsgiveransvar	38
13.1.2.11 Avsluttende revisjonsbrev med merknader	38
13.1.2.12 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	39
13.2 Komiteens merknader	39
14. Landbruks- og matdepartementet	40
14.1 Sammendrag	40
14.1.1 Innledning	40
14.1.2 Riksrevisjonen uttaler	40
14.1.2.1 Anskaffelser – bruk av midler til markedsføring av reinkjøtt	40
14.1.2.2 Reindriftsavtalen	40
14.1.2.3 Bioforsk	40
14.1.2.4 Statens landbruksforvaltning – anskaffelser	41
14.1.2.5 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	41
14.1.2.6 Forvaltningsrevisjon	41
14.2 Komiteens merknader	41
15. Miljøverndepartementet	42
15.1 Sammendrag	42
15.1.1 Innledning	42
15.1.2 Riksrevisjonen uttaler	42
15.1.2.1 Manglende innsyn i departementets risikoanalyser	42
15.1.2.2 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	42
15.1.2.3 Forvaltningsrevisjon	42
15.2 Komiteens merknader	42
16. Nærings- og handelsdepartementet	43
16.1 Sammendrag	43
16.1.1 Innledning	43
16.1.2 Riksrevisjonen uttaler	43
16.1.2.1 Tilskuddsordninger under Nærings- og handelsdepartementet	43
16.1.2.2 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	43
16.1.2.3 Forvaltningsrevisjoner	43
16.2 Komiteens merknader	43
17. Olje- og energidepartementet	44
17.1 Sammendrag	44
17.1.1 Innledning	44
17.1.2 Riksrevisjonen uttaler	44
17.1.2.1 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	44

	Side
17.1.2.2	Forvaltningsrevisjoner 44
17.2	Komiteens merknader 44
18.	Samferdselsdepartementet 44
18.1	Sammendrag 44
18.1.1	Innledning 44
18.1.2	Riksrevisjonen uttaler 44
18.1.2.1	Samferdselsdepartementet 44
18.1.2.2	Statens vegvesen 44
18.1.2.3	Jernbaneverket 45
18.1.2.4	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold 46
18.2	Komiteens merknader 47
19.	Utenriksdepartementet 48
19.1	Sammendrag 48
19.1.1	Innledning 48
19.1.2	Riksrevisjonen uttaler 48
19.1.2.1	Tilskudd til Serbia 48
19.1.2.2	Bilateral bistand til Angola 48
19.1.2.3	Oppfølging av tidligere rapporterte forhold 49
19.1.2.4	Forvaltningsrevisjoner 49
19.2	Komiteens merknader 49
20.	Komiteens tilråding 50
Vedlegg 51

Innst. 104 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 1 (2009–2010)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Til Stortinget

1. Resultatet av revisjonen av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard

1.1 Sammendrag

Omfang og resultat av revisjonen

Ifølge lov om Riksrevisjonen § 9 første ledd skal Riksrevisjonen foreta revisjon av statsregnskapet og alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter og andre myndigheter som er regnskapspliktige til staten.

For regnskapsåret 2008 har Riksrevisjonen avgitt 207 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og 22 avsluttende revisjonsbrev med merknader. Merknadene er knyttet til det avlagte regnskap og/eller gjennomføringen av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet. Det avgis ikke avsluttende revisjonsbrev til Statsministerens kontor og departementene. Resultatet av revisjonen for Statsministerens kontor, departementene og de underliggende virksomhetene omtales under del III.

Riksrevisjonen har ikke merknader til regnskapet for administrasjonen av Svalbard eller til forvaltningen og gjennomføringen av budsjettet for 2008 for Statsministerens kontor, Fiskeri- og kystdepartementet, Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet. Antall avsluttende revisjonsbrev med merknader er det samme for 2008 som for 2007, og

det har ikke vært vesentlige endringer i antall brev med merknader de siste årene.

Det er videre avgitt revisjonsberetning til sju nordiske virksomheter og FN-sambandet. Etter avtale reviderer Riksrevisjonen også bruk av fylkesvegmidler som regnskapsføres av Statens vegvesen, og det er sendt oppsummeringsbrev til 18 fylkesrevisjoner om resultatet av kontrollen. Riksrevisjonen reviderer også de kommunevise skatteregnskapene, som er delregnskaper til Skatteetatens samlede regnskap.

Det enkelte fagdepartement har et overordnet ansvar for at virksomhetene gjennomfører aktiviteter i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger, og at virksomhetene rapporterer relevant og pålitelig resultatinformasjon. Revisjonen for 2008 har vist svakheter ved etatsstyringen i flere departementer. Svakheterne er blant annet knyttet til utforming av mål og resultatkrav, fastsettelse av styringsparametre og krav til rapportering. Resultatrapporteringen synliggjør ikke alltid om virksomhetens mål er nådd, og i enkelte tilfeller har revisjonen stilt spørsmål ved om rapporteringen er pålitelig og etterprøvbare. Videre er det i enkelte tilfeller stilt spørsmål ved om departementenes oppfølging av underliggende virksomheter har vært tilstrekkelig. Flere departementer gir uttrykk for at det arbeides med å videreutvikle mål- og resultatstyringen innenfor departementets ansvarsområde. Riksrevisjonens merknader knyttet til manglende måloppnåelse omtales nærmere under det enkelte departement.

Regelverket for økonomistyring i staten inneholder krav om at all styring, oppfølging, kontroll og forvaltning skal tilpasses virksomhetenes egenart, risiko og vesentlighet. Riksrevisjonen har tidligere rapportert om forsinkelser ved etableringen av systemer for risikostyring, og et flertall av departementene ga uttrykk for at de i løpet av 2008 ville ha på plass systemer som tilfredsstillende økonomiregelverkets

krav. Revisjonen har vist forbedringer på dette området, men det er fortsatt enkelte departementer og virksomheter som har fått merknader knyttet til innføringen av risikostyring.

Alle virksomheter skal etablere systemer og rutiner som har innebygd intern kontroll for å forhindre styringssvikt, feil og mangler. Revisjonen har vist svakheter ved internkontrollen i flere virksomheter. Svakheterne har blant annet medført brudd på lover og sentrale bestemmelser samt feil i flere av regnskapene.

Samordning av ikt-systemer er helt avgjørende for utveksling og effektiv utnyttelse av informasjon på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Videre vil felles registre og god informasjonsflyt bidra til effektiv forvaltning. Revisjonen har vist at flere ikt-systemer og registre med sektorovergripende betydning utvikles i den enkelte etat, og at det primært legges vekt på å ta hensyn til egne oppgaver og målsettinger. Registerkvaliteten blir dermed ikke tilpasset andre etaters oppgaveløsning. Revisjonen har også vist svakheter ved kvalitetssikringen av data som legges inn i ulike systemer. Manglende samordning av ikt-systemer og svakheter ved rutineene som skal sikre datakvaliteten kan føre til forsinkelser i saksbehandlingen, feil i beregninger og utbetalinger, inntektstap for staten, og at brukerne ikke sikres en ensartet behandling.

For å kunne håndtere gradert informasjon på korrekt måte og iverksette tiltak som sikrer beredskap når kriser oppstår i virksomhetene, er det nødvendig med helhetlig beredskapsplanlegging og oppfølging som ivaretar krav i sikkerhetsloven med forskrifter. Revisjonen har vist at flere virksomheter ikke har etablert tilfredsstillende rutiner for å ivareta informasjonssikkerheten. Merknadene er blant annet knyttet til manglende sikkerhetspolicy og systemer for internkontroll, manglende kontinuitets- og beredskapsplaner, samt svikt i autorisasjonsrutiner og mangler ved administrasjon av tilgangrettigheter.

Riksrevisjonen har i flere år rapportert om brudd på anskaffelsesregelverket i staten. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte ved behandlingen av Dokument nr. 1 (2008–2009) blant annet at Riksrevisjonen har avdekket altfor mange tilfeller av manglende dokumentasjon av anskaffelsesprosesser og innkjøp som er gjennomført uten konkurranse. Det rapporteres fortsatt om feil og mangler på dette området under flere departementer.

Da det til tross for stor oppmerksomhet over flere år ikke var oppnådd vesentlige forbedringer ba kontroll- og konstitusjonskomiteen regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en egen sak om håndteringen av regelverket for offentlige anskaffelser. Regjeringen la i mai 2009 fram St.meld. nr. 36 (2008–2009) "Det gode innkjøp" hvor målet med til-

takeene i meldingen er å få mer profesjonelle offentlige innkjøp. I Innst. S. nr. 348 (2008–2009) uttaler næringskomiteen at reglene skal sikre at offentlige virksomheter opptrer med stor integritet, og gi allmennheten tillit til at innkjøpene skjer på en åpen og forutsigbar måte som sikrer konkurranse og rettfærdig behandling. Riksrevisjonen har igangsatt en forvaltningsrevisjon som tar sikte på å belyse årsaker til brudd på anskaffelsesregelverket. Rapporten forventes ferdigstilt i 2010.

Riksrevisjonen rapporterer om svakheter ved forvaltningen av flere tilskuddsordninger. Merknadene er i hovedsak knyttet til mangler ved tilskuddsforvalternes utforming av mål, oppfølging og kontroll. Videre rapporteres det om manglende evalueringer, og at departementenes rapportering til Stortinget i stor grad er basert på aktiviteter framfor oppnådde resultater. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at departementene sørger for at det gjennomføres evalueringer av tilskuddsordningene slik at ordningene kan vurderes med hensyn til effektiv ressursbruk, hensiktsmessig organisering og om Stortingets intensjoner med ordningen er nådd.

Departementenes oppfølging av forhold som Riksrevisjonen tidligere har rapportert til Stortinget omtales under det enkelte departement. Revisjonen for 2008 har vist at ca. 90 pst. av sakene enten kan avsluttes, eller at nødvendige tiltak er iverksatt slik at den videre oppfølging kan skje i den løpende revisjonen. Oppfølging av de resterende sakene rapporteres særskilt i Dokument 1 for neste år.

STATENS PENSJONSFOND

Riksrevisjonen har revidert Statens pensjonsfond som omfatter Statens pensjonsfond – Utland (SPU) og Statens pensjonsfond – Norge. SPU har for 2008 fått avsluttende revisjonsbrev med merknader knyttet til at disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet ikke samsvarer med Stortingets vedtak og forutsetninger. Forholdene omtales i Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Statens pensjonsfond for budsjettåret 2008. Formålet er å gi en utvidet rapportering om resultatene fra revisjonen av Statens pensjonsfond i 2008 og spesielt fra Riksrevisjonens undersøkelse om verdsettelse, utlån av verdipapirer og regnskapsregelverk mv. i SPU. Departementets oppfølging av Riksrevisjonens tidligere rapporterte forhold for SPU framkommer i punkt 3 under Finansdepartementet.

Revisjonen for 2008 har blant annet vist mangler ved overordnet rammeverk for forvaltningen av SPU og enkelte mangler ved retningslinjer og dokumentasjon av rutiner og kontroller. Riksrevisjonen har kritisert disse forholdene. Det er imidlertid gjort et vesentlig arbeid med forbedring og dokumentasjon av internkontrollen, selv om det fremdeles er enkelte

mangler. For øvrig har Riksrevisjonen stilt spørsmål ved om det er riktig å underlegge SPU regnskap sentralbankloven. Etter Riksrevisjonens vurdering tilsier SPU størrelse og kompleksitet at regnskapsregelverk for SPU fastsettes i egen forskrift og at SPU presenterer et eget fullstendig regnskap slik at det tilfredsstillende internasjonale standarder og beste praksis.

ARBEIDS- OG VELFERDSETATEN

Arbeids- og velferdsetaten har for 2008 fått avsluttende revisjonsbrev med merknader knyttet til regnskapet, og til enkelte saksforhold i gjennomføringen av budsjettet. Forholdene behandles i Tillegg 2 til Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Arbeids- og velferdsetaten for budsjettåret 2008. Formålet med rapporten er å gi en utvidet rapportering om resultatene fra revisjonen av Arbeids- og velferdsetatens regnskap og gjennomføring av budsjettet for 2008. Det pekes også på sammenhenger med revisjonsresultatene fra regnskapsårene 2006 og 2007 der dette er relevant. Resultatene ses i sammenheng med etatens arbeid med gjennomføringen av NAV-reformen.

Riksrevisjonen har merket seg at 2008 har vært et krevende år for Arbeids- og velferdsetaten. Selv om etableringsarbeidet går etter planen, viser revisjonen at etaten foreløpig har store utfordringer i sentrale deler av oppgaveløsningen når det gjelder oppfølging av brukere, utbetaling av rett ytelse til rett tid, internkontroll og regnskapskvalitet. Riksrevisjonen kan ikke bekrefte at Arbeids- og velferdsetatens regnskap for 2008 ikke inneholder vesentlige feil og mangler. Riksrevisjonen ser alvorlig på situasjonen, tatt i betraktning at etatens regnskap utgjør en tredjedel av statsbudsjettet og at ytelser til enkeltpersoner utgjør den største delen av regnskapet. Riksrevisjonen ser alvorlig på at Stortingets forutsetning om å opprettholde tjenesteproduksjonen på et tilfredsstillende nivå ikke er nådd i 2008.

Det tas forbehold om at forvaltningsrevisjoner vil kunne gi ytterligere funn av betydning for Riksrevisjonens vurderinger.

1.2 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Bendiks H. Arnesen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Ola Borten Moe, fra Kristelig Folkeparti, Even Westerveld, og fra Venstre, Trine Skei Grande, viser til at Riksrevisjonen har revidert

statsregnskapet og administrasjonen av Svalbard for budsjettåret 2008 og at det er avgitt 207 avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Komiteen merker seg at det er avgitt 22 avsluttende revisjonsbrev med merknader, hvilket er det samme antall avsluttende revisjonsbrev med merknader som for 2007.

Komiteen viser til at det fortsatt er utfordrende for flere departementer å forholde seg til risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen i departementene og underliggende etater. Komiteen viser til at kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. S. nr. 120 (2008–2009), jf. Dokument nr. 1 (2008–2009) understreket betydningen av at samtlige departementer måtte få på plass nødvendige systemer på dette området. Komiteen understreker at det fortsatt er behov for sterkt fokus på dette området for å sikre forsvarlig forvaltning og styring i alle departementer.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens undersøkelser har vist svakheter ved etatsstyringen i flere departementer, samt svakheter ved internkontrollen. Komiteen viser til at dårlig internkontroll har ført til brudd på lov og forskrift som også medfører feil i flere av regnskapene.

Komiteen er bekymret over at manglende samordning av ikt-systemer kan føre til feil som medfører tap for staten og feil utbetaling av ytelser til brukere. Komiteen vil imidlertid peke på at behovet for samordning av ikt-systemer må gjøres på en måte som ivaretar personvern hensyn.

Komiteen merker seg at det fortsatt er omfattende brudd på anskaffelsesregelverket i staten. Komiteen viser til at det i enkelte departementer er skjedd noen forbedringer, men at det generelle inntrykket fortsatt er at det fokuseres for lite på å tilfredsstillende anskaffelsesreglementet. Komiteen mener det er lite tilfredsstillende at anskaffelsesreglementet brytes. Det vil kunne medføre feil pricing av produkter og tjenester kjøpt av staten. Komiteen viser til kontroll- og konstitusjonskomiteens merknader om dette i innst. S. nr. 120 (2008–2009) og er tilfreds med at Riksrevisjonen nå gjennomfører en forvaltningsrevisjon om brudd på anskaffelsesreglementet som er ventet fremlagt i 2010.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har skilt ut selskapskontrollen i eget dokument. Komiteen er fornøyd med denne endringen.

Komiteen viser videre til at Dokument 1 (2009–2010) har en forbedret lesevennlighet og god sammenfattet oversikt hvor det nå fremkommer samlet bevilgning, inkludert beløp som er overført fra tidligere år og beløp som overføres til påfølgende år. Dette er viktig informasjon i komiteens behandling av Dokument 1.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader under det enkelte departement.

2. Statsministerens kontor

2.1 Sammendrag

2.1.1 Innledning

Statsministerens kontor hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 276 mill. kroner. Statsministerens kontor har ansvar for en virksomhet.

2.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ett revisjonsbrev uten merknader. Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Statsministerens kontors forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens kontroll og har for øvrig ingen merknader.

3. Arbeids- og inkluderingsdepartementet

3.1 Sammendrag

3.1.1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 259,6 mrd kroner. Departementet har ansvar for 15 virksomheter, to fond og ett selskap.

3.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 13 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Arbeids- og velferdsetaten og til Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. Merknadene til Arbeids- og velferdsetaten er behandlet i Tillegg 2 til Dokument 1 (2009–2010).

3.1.2.1 DEPARTEMENTETS STYRING, MÅL- OPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Generelt

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet har oversendt en virksomhetsplan for 2008 der informasjon om sentrale milepæler for gjennomføring av arbeidet er utelatt. Dette medfører svekket innsyn og sporbarhet i departementets gjennomføring av budsjettet. Riksrevisjonen har forståelse for at virksomhetsplanleggingen er en dynamisk prosess der aktiviteter og milepæler oppdateres gjennom året, men understreker at det er opp til Riksrevisjonen å vurdere hva som er nødvendig informasjon for kontrollhensyn. Det er positivt at departementet er opp-tatt av å legge til rette for Riksrevisjonens kontrollar-

beid og at det i dialog med Riksrevisjonen vil søke å finne en form på oversendelsen som er tilfredsstillende.

Referater fra styringsdialogen er viktig dokumentasjon i etatsstyringen. Riksrevisjonen finner det uheldig at utarbeidelse av referater fra etatsstyringsdialogen ikke er gitt tilstrekkelig prioritet og i en del tilfeller har tatt svært lang tid. Dette til tross for at flere av referatene omhandlet de viktigste og mest kritiske utfordringene for Arbeids- og velferdsetaten. Riksrevisjonen er tilfreds med at rutinene på dette området nå er innskjerpet og understreker betydningen av at styringssignaler dokumenteres slik at man unngår usikkerhet eller uenighet om hvilke beslutninger som er fattet eller hvilke styringssignaler som er gitt.

Budsjett – regnskap

En reell kontroll av statsregnskapet forutsetter at departementets disposisjoner er sporbare. Dersom forklaringene ikke er tilfredsstillende er det vanskelig å vurdere i hvilken grad målet med bevilgningen er nådd.

Revisjonen viser at det i flere tilfeller ikke er gitt tilfredsstillende forklaringer til statsregnskapet til ikke uvesentlige avvik mellom bevilgnings- og regnskapstall. Dette gjelder blant annet ufullstendig spesifisering av vesentlig mindreforbruk i forbindelse med NAV-reformen og pensjonsreformen.

Riksrevisjonen merker seg at departementet i brev av 15. august 2009 forklarer at mindreforbruket av bevilgninger til NAV-reformen og pensjonsreformen delvis skyldes ubrukt usikkerhetsavsetninger for ikt-løsningen knyttet til reformene og periodiseringsutfordringer. Mindreforbruket har ifølge departementet ikke fått konsekvenser for framdriften for prosjektene.

Riksrevisjonen viser til at bevilgningsreglementet stiller krav til tilfredsstillende forklaringer og realistisk budsjettering. Riksrevisjonen forutsetter at departementet for fremtiden etterlever kravene i regelverket og gir Riksrevisjonen nødvendig informasjon om vesentlige avvik ved oversendelsen av forklaringene.

Styring av registerkvalitet og samhandling i utenlandsforvaltningen

Saksbehandlingen på utenlandsområdet er kompleks og omfatter både brukere som bor og/eller arbeider i Norge og på norsk sokkel, samt brukere som oppholder seg i utlandet og har rettigheter etter norsk trygdellovgivning. Dette krever god informasjonsflyt mellom flere etater som har forvaltningsoppgaver på området, blant annet mellom Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet.

Riksrevisjonen finner det uheldig at ikt-løsninger og registre med sektorovergripende betydning utvikles i den enkelte etat, og at det primært legges vekt på å ta hensyn til egne oppgaver og målsettinger. Felles registre og informasjonsflyt i forvaltningen på utenlandsområdet blir dermed ikke optimalisert og effektivisert, slik Stortinget har forutsatt.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at informasjonsflyten mellom Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten ikke er tilfredsstillende. For eksempel kan Skatteetaten ikke bruke opplysninger Arbeids- og velferdsetaten har tilgjengelig om unntak fra medlemskap i folketrygden, noe som er avgjørende for Skatteetatens vurdering av arbeidsgiver- og trygdeavgift.

Mangelfull informasjonsflyt fører også til forsinkelser, manglende eller feil utbetaling av blant annet sykepenger til utenlandske EØS-borgere. Videre fører uklar ansvars- og arbeidsfordeling mellom skatteoppkrever og Arbeids- og velferdsetaten til at avgiftsbelegging av utenlandske EØS-borgeres lønnsinntekter blir ufullstendig. Staten går dermed glipp av inntekter.

Riksrevisjonen har merket seg at arbeidet har stoppet opp når det gjelder utviklingen av nytt saksbehandlingssystem på utenlandsområdet og at det er uklart hva som skal skje videre. Riksrevisjonen har forståelse for at det ikke har vært rom for å iverksette nye utviklingsprosjekter på grunn av andre omfattende og komplekse ikt-prosjekter i NAV. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det utarbeides en plan for når utviklingen av et nytt system kan gis prioritet.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke i sterkere grad har bidratt til utvikling av helhetlige ikt-løsninger som sikrer registerkvalitet og informasjonsflyt tilpasset dagens behov preget av økt internasjonalisering. Riksrevisjonen forutsetter at dialogen mellom Skattedirektoratet og Arbeids- og velferdsetaten videreføres. Departementet bør legge til rette for og følge opp at de ikt-løsninger som nå utvikles sikrer registerkvalitet, informasjonsflyt og ulike etaters informasjonsbehov på tvers av sektorer.

Ovennevnte forhold er også tatt opp med Finansdepartementet.

Departementets ansvar for tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Tilskuddene til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er viktige virkemidler for integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen. Det er i 2008 bevilget 1 320 mill. kroner til disse tilskuddsordningene.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke har ivare tatt sitt ansvar for å fastsette hovedelemen-

tene som gjelder for den enkelte tilskuddsordning og formidle disse til tilskuddsforvalterne, jf. kravene i økonomiregelverket. Revisjon av tilskuddene viser at det ikke er klart for IMDi og fylkesmannsembetene, som forvalter tilskuddene, om tilskuddene er øremerkede og om det er fastsatt avvik fra normalprosedyren for forvaltningen av dem. Revisjonen viser også at det er ulik praksis fylkesmennene imellom.

Departementet uttaler at det har merket seg at Riksrevisjonen etterspør tydelig kommunikasjon fra departementets side om kriterier for måloppnåelse og bestemmelser for oppfølging og kontroll. Det framgår imidlertid ikke av svaret hva departementet vil gjøre for å ivareta dette.

3.1.2.2 INTEGRERINGS- OG MANGFOLDSDIREKTORATET

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er betydelige svakheter i direktoratets tilskuddsforvaltning og i lovpålagte tiltak som gjelder opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Kontroll av området viser mangler i forvaltningen, så vel hos IMDi som hos fylkesmennene og i kommunene. Svakheter relaterer seg blant annet til mangler i vedtaksbrev og individuelle planer for den enkelte innvandrer og uensartet praksis i fylkesmennenes forvaltning av tilskuddene. I tillegg er det ufullstendig registrering av opplysninger i Nasjonalt Introduksjonsregister. Riksrevisjonen er bekymret for at disse svakheterne kan påvirke voksne innvandreres mulighet til integrering og deltakelse i norsk samfunns- og arbeidsliv.

Riksrevisjonen er fornøyd med at departementet nå, gjennom forskjellige tiltak, søker å ivareta sitt overordnede ansvar for opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Riksrevisjonen ser positivt på at tiltakene både innebærer ordinær styring og oppfølging av statlige virksomheter og forslag om lovendringer for å følge opp kommunene som ikke er underlagt direkte statlig styring.

3.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- styring og gjennomføring av pensjonsreformen/programmet
- Arbeids- og velferdsetatens arbeid med utenlandsområdet
- tilskudd til boligsosialt arbeid
- informasjonssikkerhet i trygdeetatens stormaskinmiljø
- sametingets tilskuddsforvaltning
- anskaffelser i Utlendingsdirektoratet

Videre oppfølging av følgende saker vil bli rapportert særskilt neste år:

Høreapparatformidlingen

Riksrevisjonen har de tre siste årene omtalt svakheter i formidlingen av høreapparater. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har, i sine merknader til innstilling om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for 2007, bedt om å bli orientert i saken.

Riksrevisjonen registrerer at Arbeids- og velferdsdirektoratet og de fire regionale helseforetakene har fått i oppdrag å inngå en samarbeidsavtale om høreapparatformidlingen. Direktoratet og helseforetakene har dialog med brukerorganisasjonene, og det er etablert en arbeidsgruppe som skal se på retningslinjer for lager, logistikk og refusjon av høreapparater.

Riksrevisjonen kan ikke se at ovennevnte tiltak har bidratt til å bedre brukernes situasjon i 2008. Det synes uklart når hørselshemmede kan sikres et tilfredsstillende tilbud.

Forskutterte dagpenger ved konkurs

Riksrevisjonen rapporterte for regnskapsåret 2007 om svakheter i daværende Aetats forvaltning av ordningen med å forskuttere dagpenger ved konkurs. Det ble blant annet påpekt mangelfull oppfølging av refusjonskrav ved endt forskutteringsperiode. Riksrevisjonen tok også opp manglende totalavstemming av forskutterte dagpenger mot refusjoner.

Departementet har opplyst at Arbeids- og velferdsdirektoratet arbeider med å gjennomgå dagens ordning med utbetaling av lønnsгарantimidler og forskuttering av dagpenger ved konkurs, og at de vil følge opp saken i styringsdialogen med direktoratet. Formålet med arbeidet er en mer ressurseffektiv, brukervennlig og helhetlig saksbehandling innenfor lønnsгарantiområdet.

Riksrevisjonen konstaterer at arbeidet med regelverk og rutiner for ordningen ikke ble prioritert i 2008, og tar til etterretning at et forprosjekt søkes gjennomført i 2009 med sikte på endringsforslag i forbindelse med store satsinger for 2011. Riksrevisjonen vil kontrollere området i 2009.

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om Arbeids- og velferdsetatens oppfølging av sykmeldte. Videre pågår det en forvaltningsrevisjon av Integrerings- og mangfoldsdirektoratets måloppnåelse, effektivitet og virkemiddelbruk.

Det vises også til Riksrevisjonens undersøkelse av NAVs innsats for et inkluderende arbeidsliv gjennom arbeidslivssentrene og tilretteleggingstilskuddet, Dokument nr. 3:15 (2008–2009).

3.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt 13 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til henholdsvis Arbeids- og velferdsetaten og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til arbeids- og inkluderingsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 27. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser til merknader i Innst. S nr. 120 (2008–2009), jf. Dokument nr. 1 (2008–2009). Komiteen viser videre til komiteens senere behandling av og planlagte høring om Tillegg 2 til Dokument 1 (2009–2010) – Riksrevisjonens rapport om revisjonen av Arbeids- og velferdsetaten for budsjettåret 2008. Komiteen vil derfor bare i liten grad berøre Arbeids- og velferdsetaten (Nav) i denne innstillingen.

Komiteen vil imidlertid understreke alvorvet i at Riksrevisjonen ikke har kunnet bekrefte Navs regnskap for 2008 og at det er påpekt svakheter i Navs internkontroll som medfører stor sannsynlighet for at regnskapet inneholder vesentlige feil og mangler. Komiteen vil også vise til at det reises tvil om Navs disposisjoner er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, gjeldende regelverk og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Komiteen vil videre bemerke at Stortinget våren 2009 fattet flere vedtak om Nav, for å forbedre de forholdene som Riksrevisjonen peker på i Dokument 1 for budsjettåret 2008.

Komiteen vil blant annet peke på at departementet har endret styringsdialog i tråd med de utfordringene som Nav har møtt. Det dreier seg blant annet om oppmerksomheten rundt restanser, saksbehandlingstider og kvaliteten i ytelsesforvaltningen.

Komiteen vil bemerke at Nav-reformen både er en organisatorisk reform og en reform der ny organisering og nye virkemidler sammen skal bidra til å få flere i arbeid og færre på stønad. Dette innebærer prosesser og omorganiseringer som blir gjennomført over flere år, med omlegging av de arbeids- og velferdspolitiske virkemidlene.

Komiteen viser til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet hadde etatsansvar for 15 virksomheter, to fond og ett heleid selskap. Komiteen vil understreke at innsyn og sporbarhet av beslutningsprosesser er avgjørende for at kontrollorganet på Stortingets vegne kan foreta reell kontroll med forvaltningen.

Komiteen vil vise til at Arbeids- og inkluderingsdepartementet nå er delt og regner med at arbei-

det med å sikre gode rutiner vil bli gitt prioritet av de ansvarlige departementene.

Komiteen vil vise til Innst. S nr. 120 (2008–2009), jf. Dokument nr. 1 (2008–2009), der en enstemmig komité registrerer at Utlendingsdirektoratet en rekke ganger har brutt regelverket om offentlige anskaffelser og forutsetter at departementet prioriterer arbeidet med å bedre rutinene.

Komiteen har med tilfredshet merket seg at UDI i løpet av 2008 har igangsatt et eget prosjekt angående anskaffelser, der det blant annet er iverksatt flere tiltak med hensyn til organisering og kvalitet av anskaffelsesprosedyrene. I tildelingsbrevet for 2009 forventer departementet at UDI følger dette tett opp.

Komiteen vil bemerke at det bevilges betydelige midler til språkopplæring for innvandrere, uten at det kan dokumenteres resultater som samsvarer med målet for opplæringen. Komiteen har merket seg at også departementet tilsynelatende uforbeholdent gir sin tilslutning til Riksrevisjonens oppfatning om at forvaltningen av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere er mangelfull på en rekke områder. Komiteen vil bemerke at departementet synes å dele Riksrevisjonens bekymring for hvilke konsekvenser disse svakhetene kan ha for personer i målgruppen, og at en rekke forbedringstiltak vil bli gjennomført. Komiteen er trygge på at Riksrevisjonen vil følge opp kontrollen av dette feltet.

Komiteen viser til Innst. S nr. 120 (2008–2009), jf. Dokument nr. 1 (2008–2009), der komiteen ber om å bli orientert om svakheter i formidlingen av høreapparater. Komiteen viser til at arbeids- og inkluderingsministeren ga en skriftlig redegjørelse om saken til komiteen i februar 2009. En rekke forbedringstiltak er nå satt i gang, og komiteen har merket seg at Riksrevisjonen vil følge opp saken og at det vil bli rapportert særskilt i Dokument 1 for 2009.

Komiteen viser til sitt brev av 18. november 2009 og svar fra statsråden av 27. november vedrørende tilskuddsforvaltningen ved Sametinget. Riksrevisjonene har ved flere anledninger påpekt svakheter mht. forvaltningen. I svaret fra statsråden vises det til at Riksrevisjonen har konkludert med at det bør etableres nye kommunikasjonsrutiner med Sametingets politiske nivå. Komiteen mener dette kan bidra til en bedre kontroll og ansvarliggjøring – og forhåpentligvis rette opp de påpekte svakheter.

Komiteen viser til statsrådets brev der det presiseres at Sametinget ikke er underliggende organ i forhold til regjeringen, og at regjeringen derfor ikke er ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene Sametinget gjør på de ulike områder. Statsråden presiserer dog at regjeringen har konstitu-

sjonelt ansvar når det gjelder bevilgningene over statsbudsjettet.

4. Barne- og likestillingsdepartementet

4.1 Sammendrag

4.1.1 Innledning

Barne- og likestillingsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 35,2 mrd kroner. Departementet har ansvar for åtte virksomheter.

4.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt åtte revisjonsbrev uten merknad.

4.1.2.1 SAKSBEHANDLINGSTID I FYLKESNEMNDENE FOR SOSIALE SAKER

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at 89 pst. av barnevernsakene i 2008 hadde en saksbehandlingstid som var lengre enn de fire ukene som er satt som mål i barnevernloven. Riksrevisjonen er bekymret for at den lange saksbehandlingstiden får alvorlige konsekvenser for de barna det gjelder.

Departementet viser til at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden ikke viser økende tendens, og at tall fra første tertial 2009 viser redusert saksbehandlingstid i forhold til 2007 og 2008. Til tross for at departementet fra 2007 har tilført fylkesnemndene nye stillinger, er saksbehandlingstiden fortsatt for lang. Riksrevisjonen vil peke på at reduksjonen i gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra 2007 til 2008 i hovedsak skyldes redusert saksbehandlingstid for klagesaker og at det ikke var vesentlig reduksjon i de ordinære sakene.

Riksrevisjonen merker seg at departementet er enig i at saksstyring og rutiner i fylkesnemndene har betydning for saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp de store forskjellene i saksbehandlingstid mellom fylkesnemndene. Det har heller ikke funnet sted en tilstrekkelig videreutvikling av enhetlige rutiner og metoder for god saksstyring. Riksrevisjonen finner det bekymringsfullt at systemet for utveksling av ressurser mellom nemndene ikke er tilstrekkelig for å unngå vesentlig økning i saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen vil understreke behovet for at departementet iverksetter nødvendige tiltak for å redusere saksbehandlingstiden. Riksrevisjonen konstaterer at opprettelsen av et sentralt organ fra 2010 etter departementets syn vil gi bedre utnyttelse av kapasiteten og gjøre den enkelte fylkesnemnd mindre sårbar.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig i behovet for å styrke kvalitetssikring, tilrette-

legging og bruk av styringsinformasjon i styringen av fylkesnemndene og at det er iverksatt tiltak.

Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn og unge i 23 bykommuner

Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn og unge i 23 bykommuner skal bidra til å bedre barn og unges oppvekst- og levevilkår ved å tilby ferie- og fritidsaktiviteter.

Riksrevisjonen finner det uheldig at regelverket for tilskuddsordningen er upresist og mangelfullt, blant annet mangler det kriterier for måloppnåelse. Regelverket er utydelig når det gjelder hvilke tiltak som bør prioriteres. Videre mangler regelverket beskrivelse av hvem som har ansvar for oppfølging og kontroll i tilskuddsordningen.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet er enig i at rundskrivet på en rekke punkter er upresist og ser det som positivt at tilskuddsordningens regelverk vil bli endret. Riksrevisjonen er positiv til at det vil bli foretatt en evaluering, men er kritisk til at departementet ikke ser behov for å ha egne kriterier for løpende kontroll av måloppnåelse. Slike kriterier er etter Riksrevisjonens oppfatning nødvendig for å sikre at tilskuddsmidlene blir brukt til formålet – ferie- og fritidstiltak for barn og unge.

Riksrevisjonen konstaterer at søknadene behandles både i kommunene og i departementet. Dette forsinker saksbehandlingen og skaper problemer for kommunenes samlede prioriteringer for tiltak for barn og unge. Departementet uttaler at dobbel saksbehandling er hensiktsmessig for kvalitetssikring av søknadsbehandlingen og for å sikre habiliteten. Riksrevisjonen vil peke på at kommunene er underlagt forvaltningslovens bestemmelser om habilitet. Videre kan departementet gjennom regelverket for tilskuddsordningen gi kommunene tilstrekkelige føringer som kan ivareta en kvalitativ god søknadsbehandling.

4.1.2.2 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- større merutgifter i regnskapet til Barne-, ungdoms- og familieetaten
- feil i departementets overføring av ubrukte bevilgninger til Forbrukerombudet til 2008 – for mye inntektsført på Forbrukerombudet
- etterfølgende kontroll av private institusjoner etter kvalitetsforskriften
- habilitet
- andel akutt plasseringer i forhold til antall institusjonsplasseringer
- departementets styring av

- Fordelingsutvalget
- Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukertvistutvalget

Følgende forhold vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- innføring av risikostyring i Barne- og likestillingsdepartementet og underliggende virksomheter
- kjøp av plasser i private barnevernsinstitusjoner – konkurranseutsatt etter regelverket for offentlige anskaffelser
- kjøp av veiledningstjenester fra konsulenter
- status på innføring av etiske retningslinjer
- innføring av varslingsrutiner i departementet og underliggende virksomheter
- departementets styring av forvaltningsorganer med særskilte fullmakter

Videre oppfølging av følgende saker vil bli rapportert særskilt neste år:

Enkeltkjøp utover faste plasser

Riksrevisjonen har merket seg at Barne-, ungdoms- og familieetaten har innført nye prosedyreregler for anskaffelse av barnevernsplasser våren 2009. Videre at Barne-, ungdoms- og familieetaten er i ferd med å gjennomføre en rammeavtalekonkurranse for institusjonsplasseringer som i dag må foretas utenom avtale.

Saksbehandlingstid på adopsjon

Riksrevisjonen har merket seg at departementet følger opp temaet i etatsstyringsmøtene og at et offentlig utvalg skal levere en utredning med gjennomgang av adopsjonsfeltet innen 1. oktober 2009.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt åtte revisjonsbrev uten merknad.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til barne- og likestillingsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 25. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at det er kritikkverdig at 89 pst. av barnevernssakene i 2008 hadde en saksbehandlingstid som var lengre enn de fire ukene som er satt som mål i barnevernloven. Komiteen mener det er åpenbart at den lange saksbehandlingstiden får alvorlige konsekvenser for de barna det gjelder.

Komiteen mener det er for defensivt når departementet viser til at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden ikke viser økende tendens. Komiteen vil her vise til at selv om departementet fra 2007 har tilført fylkesnemndene nye stillinger, er saksbehandlingstiden fortsatt for lang. Reduksjonen i gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra 2007 til 2008 skyldes i hovedsak redusert saksbehandlingstid for klagesaker. Det var ikke vesentlig reduksjon i de ordinære sakene. Det er også store forskjeller i saksbehandlingstid mellom fylkesnemndene.

Komiteen vil påpeke at Riksrevisjonens rapport viser at det er behov for videreutvikling av enhetlige rutiner og metoder for god saksstyring.

Komiteen mener det åpenbart er behov for at departementet iverksetter nødvendige tiltak for å redusere saksbehandlingstiden. Komiteen konstaterer at opprettelsen av et sentralt organ fra 2010, etter departementets syn vil gi bedre utnyttelse av kapasiteten og gjøre den enkelte fylkesnemnd mindre sårbar. Komiteen stiller likevel spørsmål ved om dette er nok.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg de stadige utfordringer i forholdet til saksbehandlingen i fylkesnemndene, og stiller spørsmål ved om man faktisk forsøker å "lappe på" et system som heller burde vært skiftet ut i sin helhet. Disse medlemmer viser her til at Fremskrittspartiet gjentatte ganger har tatt opp forslag om at disse sakene burde tillegges det ordinære rettssystem.

Komiteen viser til at ordningen med Tilskudd til tiltak mot fattigdom blant barn og unge i 23 bykommuner skal bidra til å bedre barn og unges oppvekst- og levevilkår ved å tilby ferie- og fritidsaktiviteter. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen finner at regelverket for tilskuddsordningen er upresist og mangelfullt, blant annet mangler det kriterier for måloppnåelse. Regelverket er utydelig når det gjelder hvilke tiltak som bør prioriteres. Videre mangler regelverket beskrivelse av hvem som har ansvar for oppfølging og kontroll i tilskuddsordningen. Komiteen er enig med Riksrevisjonen i at dette er uheldig.

Komiteen merker seg at departementet varsler en endring av tilskuddsordningens regelverk, men er enig med Riksrevisjonen i at man bør ha kriterier for løpende kontroll av måloppnåelse.

Komiteen ser med bekymring på de lange saksbehandlingstidene ved søknad om adopsjon og imøteser konkrete forbedringer på dette felt etter det offentlige utvalget som i oktober leverte en utredning med gjennomgang av adopsjonsfeltet, jf. NOU 2009: 21 Adopsjon – til barnets beste.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til komiteens brev av 18. november 2009 og svar fra statsråden av 25. november vedrørende BUFetats kjøp av private barnevernsplasser. Flertallet viser også til de stadige økninger og overskridelser man har hatt på dette felt under regjeringen Stoltenberg. Flertallet mener mye tyder på at den sittende regjering har større fokus på at mest mulig av barnevernet skal være i statlig regi og minst mulig i privat – enn på barnas beste, kvalitet og styring. Denne tilnærmingen til de store utfordringer man har i barnevernet vanskeliggjør selvfølgelig situasjonen for både de ideelle så vel som de kommersielle private tilbyderne. Samtidig som det blir vanskeligere å nå målet om et godt barnevern.

5. Finansdepartementet

5.1 Sammendrag

5.1.1 Innledning

Finansdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 433,8 mrd kroner. Departementet har ansvar for seks virksomheter, tre fond og to særlovsselskaper.

5.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt seks avsluttende revisjonsbrev uten merknad og tre avsluttende revisjonsbrev med merknad til Skatteetaten, Toll- og avgiftsetaten og Statens pensjonsfond – Utland. Revisjonen av Statens Pensjonsfond – Utland rapporteres i eget dokument, jf. Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010).

Statens inntektskrav er presentert 57,7 mill. kroner for lavt i St.meld. nr. 3 (2008–2009). Riksrevisjonen har merket seg at departementet har sendt rettelser til Stortinget.

5.1.2.1 REGISTERKVALITET OG INFORMASJONSFLYTT I FORVALTNINGEN AV UTENLANDSOMRÅDET

Saksbehandlingen på utenlandsområdet er kompleks og omfatter både personer som bor og/eller arbeider i Norge og på norsk sokkel, og personer som oppholder seg i utlandet og har rettigheter etter norsk trygdeordning. Dette krever god informasjonsflyt mellom flere etater som har forvaltningsoppgaver på området, blant annet mellom Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at informasjonsflyten mellom Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten ikke er tilfredsstillende. Mangelfull samhand-

ling og informasjonsflyt mellom Skatteetaten og Arbeids- og velferdsetaten svekker registerkvaliteten. Dette kan føre til feil blant annet ved vurderingen av skatteplikt og krav på ytelser fra folketrygden. Ikt-løsninger og registre utvikles i hver enkelt etat, der det primært legges vekt på å ta hensyn til egne oppgaver og målsettinger. Felles registre og informasjonsflyt i forvaltningen på utenlandsområdet blir dermed ikke optimalisert og effektivisert, slik Stortinget har forutsatt.

Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet uttaler at tilrettelegging for elektronisk utveksling av informasjon mellom offentlige etater er et langsiktig og arbeidskrevende område. Spesielt gjelder dette på utenlandsområdet hvor forvaltningen er særlig kompleks. Departementet påpeker at det har vært en meget sterk vekst i arbeidsinnvandringen til Norge og at denne utviklingen har gitt økt arbeidsbelastning for berørte etater.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke i sterkere grad bidrar til utvikling av helhetlige ikt-løsninger som sikrer registerkvalitet og informasjonsflyt tilpasset dagens behov preget av økt internasjonalisering. Det er uheldig at ikt-løsninger og registre med sektorovergripende betydning utvikles i hver etat, og at det primært legges vekt på å ta hensyn til egne oppgaver og målsettinger. Riksrevisjonen forutsetter at dialogen mellom Skattedirektoratet og Arbeids- og velferdsetaten videreføres. Departementet bør legge til rette for og følge opp at de ikt-løsninger som nå utvikles sikrer registerkvalitet, informasjonsflyt og ulike etaters behov på tvers av sektorer.

Ovennevnte forhold har også blitt tatt opp med Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

5.1.2.2 SIKKERHET OG BEREDSKAP

Revisjonen har vist at Finansdepartementet og de fleste underliggende virksomheter ikke har etablert tilfredsstillende oppfølging av sikkerhets- og beredskapsområdet. Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet stiller krav til sikkerhets- og beredskapsarbeidet i departementets underliggende virksomheter og at departementet bl.a. vil følge opp saken i et beredskapsseminar og gjennom rapportering fra virksomhetene. Videre vil virksomhetene iverksette tiltak for å utbedre påviste svakheter.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at sikkerhetsloven med tilhørende forskrifter og andre krav på sikkerhets- og beredskapsområdet ikke etterleves fullt ut. Riksrevisjonen forutsetter at Finansdepartementet ivaretar departementets sektoransvar på området og følger opp sikkerhets- og beredskapsarbeidet slik at blant annet kontinuerlig drift sikres og skjermingsverdig informasjon ikke blir kompromittert.

5.1.2.3 SKATTEETATEN

Ulike beløpsgrenser for tilleggs katt

Revisjonen for 2008 viser at det er etablert regionvise nedre beløpsgrenser for ilegging av tilleggs katt ved uriktig eller ufullstendig opplysning om inntekt. Beløpsgrensene varierer fra kr. 25 000 til kr. 100 000.

Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet er enig i at det er uheldig når forskjellene blir så store som påvist av Riksrevisjonen. Det er opplyst at det fra og med likningsbehandlingen i 2009 vil bli lagt til grunn et felles nivå for tilleggs katten.

Riksrevisjonen er kritisk til at skattytere ved ilegging av tilleggs katt er forskjellsbehandlet som følge av skattyters skattested. Riksrevisjonen ser det imidlertid som positivt at det er tatt initiativ med sikte på likebehandling av skattytere og forutsetter at departementet følger opp saken.

Pålitelig rapportering

Revisjonen har vist at begrepsbruken knyttet til Skatteetatens kontrollarbeid ikke er entydig. Det er påvist ulik og feil registrering i produksjonssystemer som danner grunnlaget for resultatrapporteringen og oppfølgingen av måloppnåelsen. Registreringene gir et feilaktig bilde av etatens virkemiddelbruk og indikerer et større omfang av tyngre og komplekse kontroller enn det som i realiteten er gjennomført. Videre viste revisjonen ulik praksis ved registrering av avdekket beløp i system for likning av næringsdrivende og mva-systemet. Dette har medført manglende registrering og dobbelregistrering av effekter. Revisjonen har i tillegg avdekket uoverensstemmelser og feil i Skatteetatens årsrapport. Feil og mangler ved registrering og rapportering tyder på at det ikke er etablert hensiktsmessige og tilstrekkelige kvalitets sikringsrutiner.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er uklart begrepsbruk og ulik registrering av data i produksjonssystemer som danner grunnlag for resultatrapportering og departementets oppfølging av virksomheten. Dette medfører at vesentlige utviklingstrekk i kontrollarbeidet, med vridning fra regnskapskontroller til enklere kontrolltyper, ikke synliggjøres. Riksrevisjonen vil understreke betydningen av at det etableres rutiner for å sikre korrekt registrering av kontrollvirksomheten. Riksrevisjonen vil påpeke at relevant og pålitelig resultatinformasjon er avgjørende for vurdering av måloppnåelsen.

Intern kontroll

Revisjonen for 2008 har påvist svakheter i gjennomføring av interne kontrollrutiner på områder som tidligere er tatt opp i Dokument nr. 1, henholdsvis anskaffelser, brukertilganger til Skatteetatens nett-

verk og ansattes tilgang til egne, kollegaers og nærstående likningsdata.

Revisjonen av anskaffelser i Skatteetaten viser manglende etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser, spesielt kravet om konkurranse. Brudd på regelverket øker risikoen for misligheter og kan medføre lite økonomisk bruk av statlige midler. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte ved behandling av Dokument nr. 1 (2007–2008) blant annet at komiteen finner at Skatteetatens manglende etterlevelse av anskaffelsesregelverket er kritikkverdig.

Svakheter og mangler ved etterlevelsen av interne retningslinjer for håndtering og vedlikehold av autorisasjoner og tilganger for pålogging til Skatteetatens nettverk, ble tatt opp i forbindelse med regnskapet for 2006. Revisjonen for 2008 viste at organisatoriske og tekniske tiltak for å styrke internkontrollen knyttet til brukertilganger til Skatteetatens nettverk ikke er gjennomført som forutsatt. Svakheter og kontroll av brukertilganger øker risikoen for misbruk av datasystemer og svekker sikkerhetsnivået i Skatteetaten. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttalte i Innst. S. nr. 172 (2007–2008) at mulighet for misbruk av Skatteetatens datasystemer ikke kan aksepteres. Komiteen understreket videre behovet for at arbeidet med iverksatte og planlagte tiltak får praktiske følger i form av resultater.

Brudd på sperringsrutiner for tilsatte i Skatteetaten ble tatt opp i Dokument nr. 1 (2007–2008) vedrørende 2006-regnskapet. Revisjonen for 2008 viste at det fortsatt er mangler ved etterlevelsen av rutiner for sperring av ansattes tilgang til egne, kollegaers og nærstående likningsdata. Manglende sperring av ansattes tilganger til likningssystemer kan gi muligheter for misligheter og korrupsjon. I Innst. S. nr. 172 (2007–2008) uttaler kontroll- og konstitusjonskomiteen at det på dette området ikke må forekomme muligheter for misbruk, og arbeidet med å hindre misbruk må prioriteres høyt.

Riksrevisjonen ser det som kritikkverdig at forhold som flere ganger er tatt opp fremdeles ikke er i samsvar med gjeldende regelverk og retningslinjer, og forutsetter at departementet følger opp de påpekte forhold for å sikre tilfredsstillende intern kontroll.

Skatteoppkrever utland

Økningen i restanser, kredittbeløp, avskrivninger som følge av foreldelse og manglende innfordrings-tiltak vedrørende Skatteoppkrever utland, er årlig tatt opp med Skattedirektoratet i perioden 2002–2008 og med Finansdepartementet hvert av disse årene med unntak av regnskapsåret 2006.

Revisjonen for 2008 viser et stort antall innbetalinger som ikke er reskontrofert, lav innkrevingssaktivitet og usikkerhet knyttet til restansens størrelse.

Totalt er 229 mill. kroner registrert som foreldet, men hovedandelen av disse kravene er det fortsatt rettslig adgang til å iverksette innfordringstiltak. Innkrevningen har vært ineffektiv og kontorets særnamsmannskompetanse har vært benyttet i beskjeden grad.

Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet ikke er tilfreds med utviklingen og status for Skatteoppkrever utland, og opplyser at arbeidet med en handlingsplan for å bedre situasjonen ved kontoret nå er ferdigstilt. Departementet har klare forventninger til gjennomføringen av handlingsplanen og vil følge opp saken i styringsdialogen med Skattedirektoratet.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Finansdepartementet ikke har sørget for tilfredsstillende tiltak for å bedre utviklingen og status for Skatteoppkrever utland. Riksrevisjonen understreker betydningen av at departementet følger opp tiltak i handlingsplanen for å sikre korrekt regnskapsføring og effektiv innkreving.

5.1.2.4 TOLL- OG AVGIFTSETATEN

Utførselskontroll

Fiktiv utførsel

Revisjonen har vist at Toll- og avgiftsetaten i svært liten grad avdekker fiktiv utførsel til tross for at virksomheten ble bedt om å satse på slik kontroll i regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet (2004–2007). Manglende kvantitet og kvalitet i kontrollen med fiktiv utførsel resulterer i dårligere etterlevelse av virksomhetens overordnede mål.

Finansdepartementet viser til at svindel gjennom fiktiv utførsel er en omstendelig og indirekte svindel-metode. Departementet er tilfreds med Toll- og avgiftsetatens oppfølging av regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet på dette området, og viser til at det innenfor temaet eksport ble avsluttet om lag 170 virksomhetskontroller og gjennomført 1 267 fysiske kontroller på grensen i perioden 2004–2007. Det vises også til at det for 2009 er etablert kvantitative mål og satsninger på kontroll rettet mot merverdiavgiftssvindel, blant annet i forbindelse med forsøk på fiktiv utførsel.

Riksrevisjonen viser til at Toll- og avgiftsetaten har gitt uttrykk for at det er stor risiko for fiktiv utførsel som kan medføre inntektstap for staten og skape ulike konkurransevilkår for eksportørene. Riksrevisjonen viser videre til at Toll- og avgiftsetaten bare har oppdaget tre tilfeller av fiktiv utførsel i perioden 2003 til november 2008. Riksrevisjonen ser det som uheldig at kontrollen på området ikke kan vise til bedre resultater.

Retningslinjer som gir utførselsdeklarasjoner løpenummer i etterhånd

Toll- og avgiftsdirektoratet har gitt retningslinjer som åpner for å gi tolldeklarasjoner ekspedisjons- og løpenummer etter at varen er sendt ut av landet, under forutsetning av at de faktiske forhold rundt utførselen kan dokumenteres. Rutinen med innhenting av dokumentasjon etterleves i varierende grad, og synes i praksis å vanskeliggjøre Toll- og avgiftsetatens kontroll med om varer som utføres, faktisk samsvarer med varer som oppgis til fortolling.

Finansdepartementet opplyser at Toll- og avgiftsdirektoratet fastholder at retningslinjene er i samsvar med tolloven, og at en riktig oppfølging av de gitte retningslinjene sikrer at det utføres en tilfredsstillende kontroll med hvorvidt varen faktisk er utført. Direktoratet vil ta initiativ overfor tollregionene om etterlevelsen av retningslinjene. Departementet forutsetter at praktiseringen gjennom dette vil bli skjerpet i nødvendig grad.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at fysisk kontroll på utførsel lar seg gjennomføre samtidig som alle nødvendige dokumenter som underbygger eller har sammenheng med deklarererte opplysninger foreligger. Riksrevisjonen finner det uheldig at oppfølgingen av de gitte retningslinjer ikke synes å etterleves i tilstrekkelig grad til å sikre tilfredsstillende kontroll med om varer faktisk er utført.

Fysisk kontroll

Riksrevisjonen har konstatert at Toll- og avgiftsetaten fysisk har gjennomført 1478 kontroller av utførselsdeklarasjoner i 2008, noe som utgjør i underkant av 0,1 pst. av årets ca. 1,24 mill. deklarasjoner. Antall fysiske kontroller på utførsel har dessuten vist en nedgang på 20,4 pst. fra 2005 til 2008. Riksrevisjonen har også stilt spørsmål ved kvaliteten på utførte kontroller.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Toll- og avgiftsetatens prioriteringer, arbeidsmetoder og rutiner knyttet til fysisk kontroll på utførsel ikke synes å være tilstrekkelig godt nok innrettet til å sikre betryggende kvantitet og kvalitet i arbeidet med å avdekke uregelmessigheter i forbindelse med eksport.

Riksrevisjonen viser til at Toll- og avgiftsetaten synes å ha en utfordring med å utføre flere fysiske kontroller i forbindelse med at varene passerer grensen, og samtidig som etaten har tilgang på nødvendig dokumentasjon for fortolling. Riksrevisjonen finner det uheldig at Finansdepartementet ikke i større grad har sikret at kontrollene gir ønsket effekt og på best mulig måte bidrar til etterlevelse av virksomhetens overordnede mål.

Elektronisk innrapportering av særavgifter

Riksrevisjonen har konstatert at Toll- og avgiftsetaten fortsatt foretar manuell registrering av avgiftsoppgaver for særavgiftspliktige, noe som anses ressurskrevende, en kilde for feilregistrering og som øker behovet for kompenserende tiltak. Riksrevisjonen reiste spørsmål ved om departementet hadde rettet tilstrekkelig oppmerksomhet mot etaten for å ivareta styringssignaler som er gitt i flere tildelingsbrev knyttet til reduksjon av oppgavebyrdene for næringslivet på dette området. Finansdepartementet har opplyst at etaten arbeider med en løsning og at i løpet av 2009 er det planlagt at avgiftsfastsettelsessystemet skal endres slik at systemet kan motta elektronisk særavgiftsoppgaver.

Riksrevisjonen viser til at departementet allerede i 2004 la vekt på gjennomføring av elektronisk innrapportering innen 2008, og er kritisk til at departementets oppfølging ikke har ført til iverksettelse som planlagt.

Intern kontroll – styring og oppfølging

Riksrevisjonen har avdekket flere mangler i Toll- og avgiftsetatens regnskap for 2008 som kan knyttes til svakheter i internkontrollen. Riksrevisjonen har merket seg at manglene ikke inngår i den interne rapporteringen fra region til direktorat, eller fra direktorat til departement, selv om det i tildelingsbrevet stilles krav til rapportering av vesentlige avdekkede avvik i internkontrollopplegget, vesentlige svakheter avdekket av internkontrollen, samt feil og mangler i kritiske prosesser.

Riksrevisjonen er kritisk til Finansdepartementets styring og oppfølging av Toll- og avgiftsetaten for å sikre en tilfredsstillende internkontroll i virksomheten. Revisjon av Toll- og avgiftsetatens regnskap for 2008 har avdekket mangler som representerer brudd på overordnet og internt regelverk, skaper usikkerhet rundt inntektsfastsettelsen og på enkelte områder øker risikoen for misligheter. Riksrevisjonen ser dette som særlig uheldig fordi det også i tidligere år har vært knyttet merknader til samtlige av manglene.

Kassasjon, salg mv.

Riksrevisjonen har påvist brudd på etterlevelse av kravene i normalinstruksen ved avhending av biler i Toll- og avgiftsetaten, herunder mangler ved dokumentasjon av avhendingsprosessen. Brudd på regelverket øker også risiko for misligheter.

Riksrevisjonen har merket seg at Finansdepartementet vil følge opp saken i styringsdialogen og at departementet har tatt opp behovet for en gjennomgang av normalinstruksen med FAD som er regelverkseier.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det ikke er etablert tilfredsstillende rutiner for etterlevelse av regelverk for avhending av materiell og forutsetter at slike rutiner etableres og etterleves for framtiden.

Forvaltningsrevisjoner og andre undersøkelser

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om ligning og kontroll av grunnlagsdata i Skatteetaten.

Riksrevisjonen viser videre til undersøkelsen av myndighetenes innsats mot økonomisk kriminalitet, Dokument nr. 3:3 (2008–2009) og Stortingets behandling av saken gjennom Innst. S. nr. 151 (2008–2009).

Oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Senter for statlig økonomistyrings modell for tjenesteleveranser til små virksomheter – stilt spørsmål om hvordan effektiviseringsgevinstene var tenkt realisert
- svakheter ved kontrollen med innførsels- og utførselsdeklarasjonene i TVINN
- svikt i Toll- og avgiftsetatens rutiner for sikring av beslaglagt gods i grense- og trafikkontroller
- svakheter i internkontrollen for håndtering av brukertilganger til nettverket og applikasjonen TVINN med tilhørende database
- feil framgangsmåte ved beregning av overførbar ubrukt bevilgning på Statens innkrevingssentral kapittel

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- mangelfull dokumentasjon av intern kontroll knyttet til forvaltningen av Statens Pensjonsfond – Utland
- svakheter ved brukertilganger til nettverk og enkelte applikasjoner med tilhørende database i Finansdepartementet og underliggende virksomheter
- mangler ved dokumentasjon av anskaffelser med verdi mellom 100 000 og 500 000 kroner ved flere av Finansdepartementets underliggende virksomheter
- manglende krav til gjennomføring og frister for oppgaver i Finansdepartementets tildelingsbrev til toll- og avgiftsdirektoratet i 2007
- brudd på forvaltningslovens habilitetsbestemmelser i Toll- og avgiftsetaten ved fortolling av varer

- få konkrete tiltak for å utvikle styringsparametere i Statens innkrevingsentral
- brudd på anskaffelsesregelverket og bevilgningsreglementet § 6 i Statens innkrevingsentral
- mangelfull konfigurasjonsstyring i Statistisk sentralbyrå

Videre oppfølging av følgende saker vil bli rapportert særskilt neste år:

Skatteetatens kontroll av næringsdrivende

Ved behandlingen av saken uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. S. nr. 120 (2008–2009) blant annet at det i tildelingsbrev til Skatteetaten for 2007 ble vektlagt økt satsing på kontroll av komplekse og tyngre saker. Det ble videre uttalt at det ble forventet en resultatforbedring, men antall kontroller og andelen kontrollerte næringsdrivende har hatt en betydelig nedgang. Komiteen forutsetter at dette følges opp. Revisjonen av Skatteetaten for 2008 viste at andelen kontrollerte næringsdrivende og selskaper fortsatt har en negativ utvikling og at vridningen fra regnskapskontroller til avgrensede regnskapskontroller og informasjons- og formalkontroller er vesentlig også i 2008.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt seks avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre med merknad til Skatteetaten, Toll- og avgiftsetaten og Statens Pensjonsfond – Utland. Når det gjelder Statens Pensjonsfond – Utland vises til komiteens behandling av Tillegg 1 til Dokument 1 (2009–2010).

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til finansministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 26. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen registrerer at av totalt 14 forhold til særlig oppfølging fra behandlingen av Dokument nr. 1 for regnskapsåret 2007, kan fem avsluttes, åtte skal følges opp i den løpende revisjon og ett forhold skal undergis særlig rapportering neste år. Komiteen ber om å bli holdt orientert gjennom Riksrevisjonens rapportering i Dokument 1 for regnskapsåret 2009.

Registerkvalitet og informasjonsflyt i forvaltningen av utenlandsområdet

Samhandling på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer krever gode ikt-løsninger. Komiteen deler Riksrevisjonens bekymring for at informasjonsflyten mellom Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten ikke er tilfredsstillende. Manglende koordinering og samkjøring av ikt-løsninger og

registre hindrer optimale løsninger på utenlandsområdet.

Komiteen forutsetter at departementet sørger for at det utvikles ikt-løsninger som sikrer registerkvalitet, informasjonsflyt og som tilfredsstiller de behov ulike etater har på tvers av sektorene.

Sikkerhet og beredskap

Riksrevisjonens gjennomgang har avdekket svikt i opplæringen av ansatte i sikkerhetsspørsmål. Finansdepartementet har i tildelingsbrev til underliggende virksomheter stilt krav om nødvendige beredskapsplaner mv., men dette er i varierende grad fulgt opp.

Komiteen har merket seg at departementet vil følge opp påviste forhold overfor virksomhetene og ber om å bli orientert om fremdriften.

Skatteetaten

PÅLITELIG RAPPORTERING

Entydig begrepsbruk er en viktig forutsetning for å sikre likebehandling og korrekt oppfølging. Komiteen deler derfor Riksrevisjonens bekymring over tvetydig bruk av begreper knyttet til Skatteetatens kontrollarbeid. Ulik praksis for registrering av beløp for likning av næringsdrivende og mva-systemet og indikasjoner på større omfang av tyngre kontroller enn det som i virkeligheten har funnet sted, er uakseptable utslag og krever umiddelbar handling. Komiteen forutsetter at Finansdepartementet gir saken høy prioritet og ber om at forholdet kommenteres i Dokument 1 for regnskapsåret 2009.

INTERN KONTROLL

Spørsmålet om svakheter i den interne kontrollen for brukertilganger til Skatteetatens nettverk var også tema ved kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av Dokument nr. 1 for regnskapsåret 2007. Kontroll- og konstitusjonskomiteen forutsatte i sine merknader at skatteetatens kontroll av næringsdrivende ble styrket. Komiteen anser det derfor skuffende at andelen kontrollerte næringsdrivende og selskaper fortsatt viser en negativ utvikling. Andelen regnskapskontroller og fullstendige arbeidsgiverkontroller viser en nedgang på 18 pst. i perioden 2006 til 2008. Andelen avgrensede regnskapskontroller og informasjons- og formalkontroller har derimot økt. Riksrevisjonens stikkprøvekontroll avdekker imidlertid feilregistreringer av regnskapskontroller som bidrar til å redusere antallet.

Komiteen har merket seg at Finansdepartementet deler Riksrevisjonens vurdering av at omfanget av regnskapskontroller og oppgavekontroller

burde vært større og forutsetter at departementet gir oppfølgingen av Skatteetaten høy prioritet i det videre arbeidet. Komiteen imøteser en redegjørelse for oppfølgingen av saken i Dokument 1 for regnskapsåret 2009.

Komiteen har videre merket seg at rutinene for sperring av ansattes tilgang til egne, kollegaers og nærståendes likningsdata fortsatt ikke virker som forutsatt. Dette på tross av en rekke iverksatte tiltak. Komiteen forutsetter at Finansdepartementet trefrer nødvendige tiltak for å bringe forholdet i orden.

Komiteen har merket seg at Finansdepartementet opplyser at tiltak for å rette opp svakhetene skal være gjennomført innen utgangen av oktober 2009. Komiteen ber om å bli holdt orientert om fremdriften.

Skatteoppkrever utland

Komiteen viser til at spørsmål rundt økning i restanser, kredittbeløp, avskrivninger som følge av foreldelse og manglende innfordringstiltak vedrørende skatteoppkrever utland, har vært en gjenganger. Komiteen har merket seg at Finansdepartementet deler Riksrevisjonens bekymring for utviklingen og for status for Skatteoppkrever utland, og har utarbeidet en handlingsplan for å bedre situasjonen.

Komiteen ber om å bli holdt orientert om utviklingen.

Toll- og avgiftsetaten

UTFØRSELSKONTROLL: FIKTIV UTFØRSEL

Komiteen har merket seg dialogen mellom Riksrevisjonen og Finansdepartementet om kontroll for å avdekke eventuell svindel ved fiktiv utførsel av varer og forutsetter at kontrollen på dette området styrkes. Komiteen registrerer med tilfredshet at det for 2009 er etablert kvantitative mål og at det satses på kontroll rettet mot svindel med merverdiavgift, blant annet i form av fiktiv utførsel.

RETNINGSLINJER SOM GIR

UTFØRSELSDEKLARASJONER I ETTERHÅND

Komiteen viser til at Toll- og avgiftsdirektoratet har gitt retningslinjer som åpner for at tolldeklarasjoner gis ekspedisjons- og løpenummer etter utsendelse. Forutsetningen er at de faktiske forhold rundt utsendelsen kan dokumenteres. Komiteen har forståelse for Riksrevisjonens påpeking av fordelene ved å innhente all dokumentasjon vedrørende utførselen til samme tid. Komiteen tar imidlertid ikke stilling til hvorledes gode kontrollrutiner skal sikres, men forutsetter at det etableres rutiner som gir mulighet for tilfredsstillende kontroll.

FYSISK KONTROLL

Komiteen registrerer at det er gjennomført kontroll av 1 478 utførselsdeklarasjoner i 2008, tilsvarende ca. 0,1 pst. Kontrollomfanget har vært synkende de siste årene. Komiteen ber Finansdepartementet vurdere omfanget og kvaliteten av kontrollene. Komiteen ber om å bli informert om arbeidet på egnet måte.

ELEKTRONISK INNRAPPORTERING AV SÆRAVGIFTER

Komiteen deler Riksrevisjonens kritikk av sen fremdrift, men har merket seg at Finansdepartementet arbeider med å etablere en ordning med elektroniske særavgiftsoppgaver til erstatning for dagens manuelle registrering. Komiteen forutsetter at den nye ordningen er på plass i løpet av 2009 og ber om at forholdet omtales i Dokument 1 for 2009.

INTERN KONTROLL – STYRING OG OPPFØLGING

Komiteen finner det lite tillitvekkende at Riksrevisjonens kontroll fortsatt avdekker mangelfulle rutiner for internkontroll i Toll- og avgiftsetaten og at Finansdepartementets styring og oppfølging ikke har vært tilfredsstillende. Dette er forhold som er påpekt tidligere. Komiteen forutsetter at departementet gir saken høy prioritet.

KASSASJON, SALG MV.

Komiteen registrerer at det er påvist brudd på etterlevelse av kravene i normalinstruksen ved avhending av biler i Toll- og avgiftsetaten, herunder mangler ved dokumentasjon av avhendingsprosessen. Komiteen har merket seg at departementet vil følge opp saken både i forhold til Toll- og avgiftsetaten og i forhold til Fornyings- og administrasjonsdepartementet som regelverkseier, med sikte på en gjennomgang av normalinstruksen.

Komiteen forutsetter at det etableres gode rutiner og at disse etterleves.

6. Fiskeri- og kystdepartementet**6.1 Sammendrag****6.1.1 Innledning**

Finansdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 3,5 mrd kroner. Departementet har ansvar for fem virksomheter og to selskaper.

6.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008. Riksrevisjonen har avgitt fem avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Det vises for øvrig til Riksrevisjonens pågående oppfølging av Dokument nr. 3:2 (2007–2008) om parallellrevisjon av forvaltningen av de levende marine ressursene i Barentshavet og Norskehavet gjennomført av den norske riksrevisjonen og den russiske føderasjons riksrevisjon, jf. Innst. S. nr. 294 (2007–2008).

6.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen ikke har vesentlige merknader til Fiskeri- og kystdepartementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008, og at det er avgitt fem avsluttende revisjoner uten merknader.

Komiteen har ellers ingen merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008.

7. Fornyings- og administrasjonsdepartementet**7.1 Sammendrag****7.1.1 Innledning**

Fornyings- og administrasjonsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 20,2 mrd kroner. Departementet har ansvar for 24 virksomheter og to fond.

7.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 24 revisjonsbrev uten merknad.

7.1.2.1 STYRING AV FYLKESMANNSEMBETENE

Riksrevisjonen har siden 2005 påpekt svakheter ved finansierings- og styringssystemet for fylkesmannsembetene. Systemet har gjort det vanskelig å koordinere og prioritere mellom embetsoppdragene. Det har ført til at sentrale føringer fra noen departementer i liten grad har vært innarbeidet i fylkesmannsembetenes interne styringsdokumenter. Revisjonen har vist at enkelte fylkesmannsembeters oppgaveløsning og resultatrapportering har vært mangelfull når det gjelder følgende områder:

- økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonshemming
- sikkerhets- og beredskapsarbeid
- rus- og boligsosialt arbeid
- opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Ved behandlingen av Dokument nr. 1 for 2007 uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at den for-

venter at statsråden tar tak i de mangler Riksrevisjonen har redegjort for.

Departementet har opplyst at det er i ferd med å ferdigstille nye retningslinjer for finansieringen av fylkesmannsembetenes oppgaver. Den nye finansieringsordningen vil ifølge departementet bidra til å sikre godt samsvar mellom oppgaver og ressurser.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har iverksatt tiltak og forutsetter at tiltakene får den ønskede virkning. Riksrevisjonen tok opp svakheter med finansierings- og styringssystemet for fylkesmannsembetene allerede i rapporteringen til Dokument nr. 1 (2006–2007) og finner det uheldig at påpekte mangler fremdeles ikke er brakt i orden.

7.1.2.2 BONUSAVTALER I STATENS PENSJONSKASSE

Statens pensjonskasse administrerer og forvalter kapitalen i Pensjonsordningen for apotekervirksomhet. Kapitalen var på ca. 4,2 mrd. kroner ved utgangen av 2007, og Statens pensjonskasse mottar et beløp tilsvarende 0,25 pst. av kapitalen som betaling for forvaltningen. Statens pensjonskasse har inngått produktivitetsavtaler i henhold til hovedtariffavtalen med flere av sine ansatte som deltok i kapitalforvaltningen. Avtalene var utformet slik at det ble utbetalt bonus dersom forvaltningen gav meravkastning utover en referanseindeks. Bonusutbetalingene for 2009 ble utbetalt fra Statens pensjonskasse i 2008, men halvparten av bonusbetalingen ble i ettertid refundert fra styret i Pensjonsordningen for apotekervirksomhet. Verken bonusavtalene i Statens pensjonskasse eller Pensjonsordningen for apotekervirksomhets refusjon til Statens pensjonskasse har vært omtalt i tildelingsbrevet fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet eller forelagt departementet. Etter at Riksrevisjonen tok opp forholdet, inngikk Statens pensjonskasse også produktivitetsavtaler med bonusutbetalinger med to tilsatte som arbeidet med utvikling av nytt datasystem for pensjonsberegning.

Fornyings- og administrasjonsdepartementet slår fast at underliggende virksomheter står fritt til å benytte virkemidlene i hovedtariffavtalen kapittel 2. Dersom virksomhetene er i tvil om praktiseringen, skal departementet konsulteres. Etter at Riksrevisjonen tok opp forholdene i brev til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, har departementet vurdert at avtalene knyttet til kapitalforvaltningen under tvil falt innenfor hovedtariffavtalen, mens avtalene knyttet til nytt pensjonsberegningssystem ble vurdert til å falle utenfor hovedtariffavtalen. Riksrevisjonen har merket seg at Fornyings- og administrasjonsdepartementet etter å ha sett nærmere på produktivitetsavtalene, har brukt sin styringsrett til å be Statens pensjonskasse avslutte produktivitetsavtalene med kapitalforvalterne og avvikle produktivitetsavtalene med

medarbeiderne tilknyttet nytt pensjonsberegningssystem. Riksrevisjonen merker seg også at Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som fagansvarlig, vil se nærmere på intensjonene i produktivitetsavtalen. Riksrevisjonen forutsetter at avtalene avvikles slik departementet har opplyst.

Riksrevisjonen legger til grunn at prinsipielle eller uvanlige forhold som ikke er regulert av tildelingsbrevet, må fanges opp i den løpende styringsdialogen mellom departementet og underliggende virksomhet. Riksrevisjonen ser det som uheldig at departementet som en del av virksomhetsstyringen ikke ser behov for å bli konsultert i forkant når Statens pensjonskasse inngår avtaler som under tvil faller innenfor gjeldende regelverk.

7.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- svakheter ved departementets, fylkesmannsembetenes og øvrige virksomheters etterlevelse av anskaffelsesregelverket
- interimskonti med store beløp i strid med bevilgningsreglementet for flere fylkesmannsembeter

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- svakheter ved finansierings- og styringssystemet for fylkesmannsembetene
- statsarbeidersaken hvor staten måtte etterbetale 234 mill. kroner i pensjoner og renter på grunn av det har vært utilfredsstillende rutiner knyttet til registrering av tjenestetid og til dels svak oppfølging fra Statens pensjonskasse og den enkelte arbeidsgiver
- ikke korrekt bilde av måloppnåelsen i Statens pensjonskasse knyttet til målet om rett pensjon til rett tid
- Prosjekt Datakvalitet i Statens pensjonskasse som har vært ufullstendig omtalt i budsjettproposisjonene for 2001–2007 idet alle medlemsdata ikke er ferdig kvalitetssikret
- manglende regelverk for premieberegning knyttet til § 18 i lov om Statens pensjonskasse
- avskrivning av tap på lån i Statens pensjonskasse i strid med fullmakt fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet
- endret beregningspraksis for avskrivning av for mye utbetalt pensjon i Statens pensjonskasse har medført at reell avskrivning er høyere enn fullmaktsgrensen fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt 24 revisjonsbrev uten merknad.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til fornyings- og administrasjonsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 26. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen siden 2005 har påpekt svakheter ved finansierings- og styringssystemet for fylkesmannsembetene. Systemet har gjort det vanskelig å koordinere og prioritere mellom embetsoppdragene. Komiteen ser med bekymring på at dette har ført til at sentrale føringer fra noen departementer i liten grad har vært innarbeidet i fylkesmannsembetenes interne styringsdokumenter. Blant annet har revisjonen bemerket at enkelte fylkesmannsembeters oppgaveløsning og resultatrapportering har vært mangelfull når det gjelder områdene økt tilgjengelighet for personer med funksjonshemming, sikkerhets- og beredskapsarbeid, rus- og boligsosialt arbeid og opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere.

Komiteen ser de ovennevnte områder som svært viktige deler av fylkemannens oppgaver og mener det er viktig at systemene på dette felt bringes i orden. Komiteen har merket seg at departementet har iverksatt tiltak og forutsetter at tiltakene får den ønskede virkning.

Komiteen merker seg at Statens pensjonskasse har inngått produktivitetsavtaler i henhold til hovedtariffavtalen med flere av sine ansatte som deltok i kapitalforvaltningen. Fornyings- og administrasjonsdepartementet slår fast at underliggende virksomheter står fritt til å benytte virkemidlene i hovedtariffavtalen kapittel 2. Dersom virksomhetene er i tvil om praktiseringen, skal departementet konsulteres. Etter at Riksrevisjonen tok opp forholdene i brev til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, har departementet vurdert at avtalene knyttet til kapitalforvaltningen under tvil falt innenfor hovedtariffavtalen, mens avtalene knyttet til nytt pensjonsberegningssystem ble vurdert til å falle utenfor hovedtariffavtalen.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen omtaler at Fornyings- og administrasjonsdepartementet, som fagansvarlig, vil se nærmere på intensjonene i produktivitetsavtalen. Riksrevisjonen forutsetter at avtalene avvikles slik departementet har opplyst.

Komiteen legger til grunn at prinsipielle eller uvanlige forhold som ikke er regulert av tildelingsbrevet, må fanges opp i den løpende styringsdialogen mellom departementet og underliggende virksomhet.

Komiteen viser til brev fra komiteen av 18. november 2009 og svar fra statsråden av 26. november vedrørende flere forhold. I brevet rede-

gjør statsråden for en rekke tiltak som er igangsatt for å motvirke de avdekkede brudd på regelverket for offentlige innkjøp. Det fremgår av redegjørelsen at man i stor grad er oppmerksom på de utfordringer det offentlige har med hensyn til kjennskap til og etterlevelse av regelverket. Det synes for komiteen som at man nå har tilgjengelig de hjelpemidler og de kurs-tilbud som skal være nødvendig for at det skal bli en klar bedring på dette felt. Komiteen forutsetter at man fortsetter å ha fokus på disse problemstillinger.

8. Forsvarsdepartementet

8.1 Sammendrag

8.1.1 Innledning

Forsvarsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 32,6 mrd. kroner. Departementet har ansvar for fire virksomheter.

8.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Forsvaret og Forsvarsbygg.

8.1.2.1 FORSVARSDEPARTEMENTET

Styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjett

Riksrevisjonen ser styring av underliggende virksomheter som et viktig virkemiddel for å sikre god kvalitet i departementets måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget. Riksrevisjonen ser derfor alvorlig på at det blant merknadene er flere gjengangere og at det for 2008 foreligger nye alvorlige merknader.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet uttaler at forsvarlig forvaltning er gitt høyeste prioritet og at området er en del av departementets mål-bilde overfor etatene. Departementet har lagt til grunn risikovurderinger i etatsstyringen hvor de mest kritiske områdene for den enkelte etat er vurdert. Riksrevisjonen vil i revisjonen følge opp hvordan de iverksatte tiltak virker med hensyn til de forhold som er tatt opp for 2008 og tidligere år.

8.1.2.2 FORSVARET

Styrkeproduksjon

Riksrevisjonen har merket seg at øvelser og trening er av avgjørende betydning for å sikre Forsvarets operative evne, og at departementet rapporterer om en forventet økning i øvelsesaktiviteten i 2009 sammenlignet med 2008. Riksrevisjonen mener det er uheldig at Forsvaret samlet sett i 2008, og i forrige langtidsperiode for øvrig, ikke ble gitt anledning til å

øve sine mannskaper på et nivå som er ønskelig i forhold til oppgaver og operativ evne.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ved flere enheter er påvist mangler på personell og materiell. De mangler som er avdekket kan gi alvorlige konsekvenser både for personelletts sikkerhet og Forsvarets evne til å gjennomføre pålagte oppgaver.

Forsvarets innføring av Økonomiprojektet FIF 2.0

Riksrevisjonen har merket seg at Økonomiprojektet FIF 2.0 blir gjennomført med tanke på å styrke økonomiforvaltningen. Riksrevisjonen ser likevel alvorlig på at Forsvaret sommeren 2008 besluttet å sette i drift en del av Økonomiprojektet FIF 2.0 til tross for at det var kjent at systemet hadde betydelige feil og mangler. En umiddelbar virkning var at arbeidet med å redusere ubetalte fakturaer, som var kommet godt i gang, ble satt kraftig tilbake. Beslutningen har også ført til at Forsvarets oversikt over eget materiell er blitt dårligere, og at innføringen av en komplett logistikk-løsning (FIF 3.0) forsinkes. En normal-situasjon vil ventelig ikke være etablert før i 2011.

Ovennevnte mangler påvirker leveringsevnen til Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) negativt, og kan få følger for Forsvarets operative evne i 2009 og 2010. Riksrevisjonen har merket seg at det kunne være aktuelt å endre på kravet om at regnskapet for 2008 skulle avlegges i Økonomiprojektet FIF 2.0, men at Forsvaret aldri anmodet departementet om dette. Riksrevisjonen ser alvorlig på at forhold som har avgjørende betydning for måloppnåelsen i Forsvaret, ikke er tilfredsstillende avklart i styringsdialogen med Forsvaret.

Driftsanskaffelser

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det er avdekket direkteanskaffelser for henholdsvis 14 og 32 mill. kroner ved to av Forsvarets avdelinger. Riksrevisjonen merker seg at Forsvaret arbeider med å utnytte potensialet i rammeavtalene og at dette området følges opp i den månedlige rapporteringen.

Materiellforvaltning

Riksrevisjonen har tatt opp forhold rundt materiellforvaltningen i regnskapene for årene 2005, 2006 og 2007. Riksrevisjonen ser derfor alvorlig på de problemer som oppstod i forbindelse med overføring av materiellbeholdninger til SAP under og etter innføringen av Økonomiprojektet FIF 2.0 herunder bl.a. usikre materiellbeholdninger, reduserte muligheter til egenkontroller samt redusert leveranseevne i Forsvarets logistikkorganisasjon. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at Forsvaret har tilfredsstillende kontroll på sine materiellbeholdninger og at

det opprettholdes en tilfredsstillende leveranseevne i Forsvarets logistikkorganisasjon slik at dette ikke påvirker den operative evnen negativt på kort og lang sikt.

Investeringer

Nye fregatter

Riksrevisjonen er kritisk til at reservedeler og dokumentasjon til de nye fregattene ikke er levert i henhold til kontrakten. Riksrevisjonen vil peke på at manglene kan gi redusert tilgjengelighet på fartøyer og økte vedlikeholdskostnader.

Riksrevisjonen mener det er uheldig at totalverdien av feil og mangler på fregattene i enkelte tilfeller har oversteget verdien av tilhørende betalingsmilepæl. Dette betyr en risiko for at Forsvaret vil ha utestående krav mot leverandøren ved avslutningen av prosjektet.

Økonomiprojektet

Riksrevisjonen mener det er uheldig at kostnadsrammen i tilknytning til prosjekt 2814 Logistikkprosjektet er gjort kjent i forkant av inngått kontrakt, selv om det nå er besluttet at kontrakten skal konkurranseutsettes. Dette er informasjon som mulige leverandører kan dra fordel av ved å tilpasse sine tilbud.

Øvrige investeringsprosjekter

Riksrevisjonen ser alvorlig på at 11 av 25 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med mer enn ett år i forhold til opprinnelig plan, og at syv av disse er forsinket med fire til seks år. Forsinkelsene vil føre til at Forsvaret ikke får tilført materiell som forutsatt, og at strukturelementer ikke blir implementert. Dette vil kunne resultere i nedsatt/forsinket operativ evne. Riksrevisjonen registrerer at Forsvarsdepartementet og Forsvaret har igangsatt tiltak for å forhindre forsinkelser i materiellprosjekter.

Den særlige lønnsavtalen for flygere – praktiseringen

Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvaret ikke har kunnet peke på tiltak eller vurderinger som er foretatt for å redusere bruken av høyt avlønnet flygerkompetanse i "ikke-flygende stillinger" som presisert i 2006, og at departementet heller ikke har fulgt opp dette. Lønnsordningen for flygere er svært kostbar, og setter flygerne i en lønsmessig særstilling i Forsvaret. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at slike særordninger praktiseres målrettet, og konstaterer at Forsvarsdepartementet nå vil foreta en slik vurdering og dermed sikre at fastsatte rapporteringsrutiner følges.

Rettidig betaling

Riksrevisjonen har tatt opp Forsvarets problemer med å få betalt fakturaer til rett tid både til 2004-, 2006- og 2007-regnskapene. Riksrevisjonen er kritisk til at de samme forholdene heller ikke er brakt i orden for 2008-regnskapet. Riksrevisjonen har merket seg at tiltak er iverksatt gjennom driftsstabilisering av Økonomiprojektet FIF 2.0 og forsvarssjefens kampanjeplan for forbedret forvaltning. Riksrevisjonen har også merket seg at forsvarrets fakturaflyt følges tett opp av departementet i styringsdialogen. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp de skisserte tiltak, slik at fakturaer betales ved forfall og at staten ikke påføres unødige kostnader som forsinkelsesrenter og inkassoutgifter.

Betaling før forfallsdato

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Forsvaret har brutt bevilgningsreglementet ved å framskynde utbetalinger for i alt 364 mill. kroner ved årsskiftet, slik at disse ble belastet 2008-regnskapet. Samme forhold ble påpekt til 2007-regnskapet. Riksrevisjonen har merket seg at departementet fortsatt vil følge Forsvarets budsjettstyring tett opp, blant annet for å bidra til å sikre at utbetalinger rundt årsskiftet foregår innenfor regelverket. Riksrevisjonen anser at det å ha mange forfalte fakturaer ved årsskiftet, og forsere utbetalinger av andre fakturaer for betydelige beløp er alvorlige brudd på bevilgningsreglementet.

Bankkonti knyttet til Foreign Military Sales

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at innestående beløp ved utgangen av 2008, ca. 1 mrd. kroner på amerikanske bankkonti som benyttes til FMS-anskaffelser, ikke er innrapportert til kapitalregnskapet i henhold til bevilgningsreglementet. Riksrevisjonen har merket seg at departementet arbeider med en gjennomgang av prosesser og rutiner rundt føring av FMS. Riksrevisjonen kan ikke se at departementet har forklart hvorfor en innrapportering av kontiene til kapitalregnskapet vil kreve dialog og eventuelle endringer i avtalen mellom partene så lenge det ikke bestrides at midlene tilhører den norske stat. Riksrevisjonen forutsetter at innestående på FMS-kontoer blir rapportert til kapitalregnskapet fra og med 2009.

Renteinntekter knyttet til NATO Maintenance and Supply Agency

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at renter på ca. 9 mill. kroner på bankkonto knyttet til NAMSA for perioden 2002–2007, ikke er regnskapsført før i juni 2009. Departementet vil følge opp at renteinntekter for 2008 vil bli regnskapsført så snart oversikt over disse er mottatt fra NAMSA. Riksrevis-

sjonen legger til grunn at rentene heretter regnskapsføres årlig.

8.1.2.3 FORSVARSBYGG

Intern kontroll

Svakheter i den interne kontrollen, mangelfull dokumentasjon og brudd på lov og forskrift om offentlige anskaffelser øker risikoen for at misligheter ikke forebygges og oppdages. Manglende etterlevelse av anskaffelsesregelverkets grunnleggende krav til konkurranse hindrer effektiv bruk av statlige midler og bidrar indirekte til økte kostnader for Forsvaret.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Forsvarsbygg ikke har etablert tilfredsstillende intern kontroll. Dette har medført manglende innberetning av oppgavepliktige ytelser, brudd på lov og forskrift om offentlige anskaffelser og disposisjoner som ikke er akseptable ut ifra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning. Dette omfatter blant annet anskaffelser for om lag 50 mill. kroner uten godkjenning av ansatt med budsjettmyndighet, og manglende sporbarhet mellom regnskap og dokumentasjon for anskaffelser.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsbygg har iverksatt tiltak for å bedre den interne kontrollen og sikre etterlevelse av gjeldende lover og regler. Departementet har tillit til at Forsvarsbyggs styre og administrasjon har fokus på forsvarlig forvaltning og styrket intern kontroll, og at departementet i sin oppfølging vil fokusere på tiltak i revidert tiltaksplan for Forsvarsbyggs virksomhetsstyring.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål om det var gitt tilstrekkelig prioritet til arbeidet med å etablere tilfredsstillende styring og kontroll med virksomheten. Spørsmålet er ikke besvart av departementet.

Hjemmel for bruk av budsjettmidler

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Forsvarsbygg har hatt manglende kjennskap til de rammebetingelser som regulerer virksomhetens bruk av budsjettmidler knyttet til økonomiske virkemidler overfor ansatte.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet har uttalt at Forsvarsbygg har et selvstendig ansvar for å etterleve regelverk som berører etatens virksomhet. Departementet vil i sin oppfølging fokusere på tiltak innarbeidet i "Tiltaksplan for Forsvarsbyggs virksomhetsstyring".

Drifts- og vedlikeholdsanskaffelser

Riksrevisjonen ser alvorlig på manglende sporbarhet mellom faktura og anskaffelsesdokumentasjon, og at det ved kontroll av drifts- og vedlikeholds-

anskaffelser manglet tilfredsstillende dokumentasjon på 73 pst. av de kontrollerte fakturaene.

Departementet bekrefter at de gjennomførte tiltak på anskaffelsesområdet ikke har hatt tilstrekkelig effekt, og at deler av forbedringsarbeidet tar lengre tid enn ønskelig.

Kjøp av boenheter på Setermoen

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Forsvarsbygg ved anskaffelse av seks boenheter til 2,6 mill. kroner ikke har fulgt regelverkets grunnleggende krav til konkurranse, likebehandling og transparens. Manglende kontrakt, protokoll og annen dokumentasjon gjør det vanskelig å etterprøve saksbehandlingen og beslutningen om kjøp.

8.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- vesentlig mindreforbruk på posten for større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- lønnsposter i kapittel 1792 – "norske styrker i utlandet"
- anskaffelser i Forsvarsbygg

8.2 Komiteens merknader

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har kome med to avsluttende revisjonsbrev utan merknader og to revisjonsbrev med merknader til Forsvaret og Forsvarsbygg.

Komiteen viser til at den i brev dagsett 18. november 2009 til forsvarsministeren stilte fleire spørsmål i tilknytning til rapporten frå Riksrevisjonen. Statsråden svarte i brev av 3. desember 2009. Brevna følgjer som vedlegg til denne innstillinga.

Forsvarsdepartementet

Komiteen strekar under at styring av underliggjande verksemdar er avgjerande viktig for å sikra god kvalitet i departementets måloppnåing og resultatrapportering til Stortinget. Komiteen meiner difor det er kritikkverdig at Riksrevisjonen ber til torgs alvorlege merknader som gjeld dette, og at det blant merknadene er fleire gjengangarar frå tidlegare år.

Forsvaret

Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen har alvorlege merknader som gjeld styrkeproduksjon.

Komiteen meiner det er sær s uheldig at omfanget av øvingar og trening og påviste manglar ved personell og materiell sår tvil om Forsvarets operative evne og høve til å gjennomføra pålagde oppgåver.

Komiteen viser til brev frå komiteen dagsett 18. november og svar frå forsvarsministeren av 3. desember 2009. Komiteen har merka seg at forsvarsministeren hevdar at den planlagte reduserte øvinga i 2008 ikkje påverka øving og trening av styrkebidrag til utenlandsoperasjonar.

Komiteen registrerer Riksrevisjonen sine kritiske merknader til innføring av Økonomiprojektet FIF 2.0 og til materiellforvaltninga. Riksrevisjonen har òg teke opp forhold rundt materiellforvaltninga i rekneskapane for åra 2005, 2006 og 2007. I baa tilfelle er det snakk om tilhøve som kan påverka Forsvarets operative evne negativt. Komiteen legg til grunn at departementet aktivt og handlekraftig fylgjer opp kritikken frå Riksrevisjonen. Komiteen meiner det er avgjerande viktig at departementet prioriterer tiltak som sikrar og styrkjer Forsvarets evne til å vera operativt og utføra pålagde oppgåver.

Komiteen har merka seg at Forsvarsdepartementet ikkje blei bede om endring av gjennomføringsløpet for Økonomiprojektet. Dette gjer likevel ikkje svar på spørsmålet om på kva måte departementet gjorde Forsvaret merksam på at dette faktisk var mogleg, noe komiteen finn lite tilfredsstillande.

Komiteen merkar seg òg at forsvarsministeren hevdar at det er sett i verk ei rekkje tiltak for å sikra at innføringa av FIF 2.0 ikkje får konsekvensar for Forsvarets operative aktiviteter og evne, men at innføringa har medført nokre overgangsproblem når det gjeld Forsvarets materiellforvaltning. Komiteen føreset at dette har stort fokus framover.

Komiteen har i tillegg merka seg svaret frå forsvarsministeren vedrørande evna til forvaltningsansvar, herunder materiell- og økonomiansvar til den einskilde tilsette og kva for konsekvensar brudd på dette vil ha for ansvarleg personell.

Komiteens flertall; medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre er usikre på om mulig konsekvens for den enkeltes vidare karriereløp er en tilstrekkelig reaksjon, men forutsetter likevel at dette gis en streng fortolkning.

Komiteen sluttar seg elles til Riksrevisjonens merknader som gjeld investeringar og praktiseringa av den særlege lønsavtalen for flygarar.

Komiteen meiner det er uheldig at Forsvaret framleis har problem med å få betalt fakturaer til rett tid. Liknande problem vart påviste etter gjennomgang av rekneskapane for 2004, 2006 og 2007. Komiteen er svært kritisk til at dette ikkje er brakt

i orden, og bed Riksrevisjonen følgja utviklinga på dette området. Komiteen er heller ikkje tilfreds med at Forsvaret har brote løyvingsreglementet ved å framskunda betalningar for i alt 364 mill. kroner ved årsskiftet, slik at desse vart belasta 2008-rekneskapen. Komiteen føreset at departementet følgjer opp budsjettstyringa i Forsvaret og bed Riksrevisjonen om å gjera like eins.

Komiteen har òg merka seg Riksrevisjonen sin omtale av bankkonti knytte til Foreign Military Sales og renteinntekter knytte til NATO Maintenance and Supply Agency, og legg til grunn at departementet følgjer opp dette i samsvar med Riksrevisjonen sine merknader. Komiteen legg til grunn at Riksrevisjonen i Dokument 1 for 2009 gjer greie for departementet si oppfylgning av merknadene som gjeld Forsvaret.

Forsvarsbygg

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen meiner at Forsvarsbygg ikkje har etablert tilfredsstillande intern kontroll og har stilt spørsmål ved om arbeidet med å etablere tilfredsstillande kontroll og styring med verksemda er tilstrekkeleg prioritert. Slike manglar hindrar effektiv bruk av statlege midlar og kan medverka til auka kostnader for Forsvaret. Komiteen legg til grunn at departementet følgjer opp denne kritikken gjennom revidert tiltaksplan for Forsvarsbygg si verksemdsstyring.

Komiteen ser alvorleg på Riksrevisjonen sin kritikk av manglande sporbarheit mellom faktura og vedlikehaldsnyskaffingar. Komiteen bed departementet sjå til at dette vert betra. Komiteen legg til grunn at Riksrevisjonen i Dokument 1 for 2009 gjer greie for departementet si oppfylgning av merknadene som gjeld Forsvarsbygg.

9. Helse- og omsorgsdepartementet

9.1 Sammenheng

9.1.1 Innledning

Helse- og omsorgsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 120 mrd kroner. Departementet har ansvar for 11 virksomheter, fire regionale helseforetak, ett deleid selskap og ett særlovsselskap.

9.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ti revisjonsbrev uten merknad og ett revisjonsbrev med merknad til Helsedirektoratet.

9.1.2.1 DEPARTEMENTETS STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING

Feil budsjettering og regnskapsføring på post 45 – store utstyrsanskaffelser

Anskaffelser av rutinemessige karakter er budsjettert og regnskapsført som store utstyrsanskaffelser i Helse- og omsorgsdepartementet, Statens legemiddelverk og Nasjonalt folkehelseinstitutt. Riksrevisjonen ser alvorlig på at departementet budsjetterer og regnskapsfører i strid med bevilgningsreglementet. Riksrevisjonen konstaterer at departementet vil iverksette tiltak, bl.a. ved utarbeidelsen av St.prp. nr. 1 for 2010.

Svak styring og kontroll av Helsedirektoratets tilskuddsforvaltning

Helsedirektoratet forvalter ca. 9,5 mrd. kroner i tilskuddsmidler på det helsepolitiske området, og tilskudd er et viktig virkemiddel for måloppnåelse på områder som blant annet rus og psykisk helse.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at departementet i St.prp. nr. 1 og videre i tildelingsbrev til Helsedirektoratet har feilbudsjettert mellom tilskudds- og driftsmidler. Helsedirektoratet har benyttet over 100 mill. kroner av tilskuddsmidlene til drift av ordningene. Bruken av midlene er ikke i samsvar med Stortingets forutsetninger, og er et brudd på bevilgningsreglementets krav.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ser alvorlig på feilbudsjetteringen og at det er etablert et prosjekt som skal gjennomgå budsjettering og regnskapsføring.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet i tildelingsbrevet til Helsedirektoratet ikke har satt krav til rapportering av måloppnåelse på tilskuddsområdet, men kun har satt krav til økonomirapportering. Riksrevisjonen er videre kritisk til at departementet i liten grad rapporterer om måloppnåelse av tilskuddsordninger til Stortinget. Manglende rapportering kan bidra til usikkerhet om midlene anvendes til de formål som Stortinget har forutsatt.

Departementet viser til at Helsedirektoratet er aktivt med i utarbeidelse av St.prp. nr. 1 og øvrige styringsdokumenter, og at mål- og resultatkravene framkommer her. Riksrevisjonen konstaterer at departementet er enig i at det er viktig å ha fokus på de resultater som oppnås med bruk av tilskuddsmidler. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil vurdere ytterligere mål- og resultatstyring knyttet til Helsedirektoratets tilskuddsforvaltning sett i sammenheng med utforming av St.prp. nr. 1.

Svakheter i styringen av Norsk pasientskadeerstatning og Pasientskadenemnda

Riksrevisjonen finner det uheldig at saksbehandlingstiden hos Norsk pasientskadeerstatning i gjennomsnitt er 2,5 år for saker der det innvilges erstatning. Pasienter som påklager avgjørelser inn for Pasientskadenemnda må vente ytterligere ca. ett år på endelig avgjørelse. Lang saksbehandlingstid kan medføre personlige økonomiske konsekvenser. Ventetiden kan videre innebære en betydelig tilleggsbelastning for den enkelte søker.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det totalt sett kan ta tre til fire år før sakene er endelig avgjort. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke i tilstrekkelig grad har tilrettelagt for at Norsk pasientskadeerstatning og Pasientskadenemnda kan redusere den totale ventetiden til brukerne, herunder utvikle effektive ikt-løsninger.

Departementet uttaler at det er en målsetting at gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Norsk pasientskadeerstatning skal ned til to år for saker som oppnår erstatning. Riksrevisjonen kan vanskelig se at en saksbehandlingstid på to år kan ses som tilfredsstillende for brukerne.

Riksrevisjonen ser det som viktig at departementet etablerer tilstrekkelige rammebetingelser slik at Norsk pasientskadeerstatning kan prioritere informasjonsarbeid pålagt i forskrift samt gjennomføre brukerundersøkelser. Riksrevisjonen er derfor kritisk til at dette arbeidet blir nedprioritert, noe som kan resultere i at pasienter ikke fremmer aktuelle saker. Manglende brukerundersøkelser kan medføre at forbedringspotensial knyttet til brukertilfredshet går tapt.

Riksrevisjonen merker seg at departementet er enig i at Pasientskadenemnda har behov for en oppgradering av ikt-systemene.

Manglende styring av datakvaliteten ved Norsk pasientregister

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har stilt rapporteringskrav om resultatmål for datakvalitet ved Norsk pasientregister i tildelingsbrevet til Helsedirektoratet. Riksrevisjonen finner det også uheldig at det ikke foreligger grunnlag for å si noe om datakvaliteten i 2008.

Norsk pasientregister er ikke fullstendig. Svakheter i datakvaliteten skyldes blant annet bruk av ulike systemer i spesialisthelsetjenesten og at det ikke foreligger entydige registreringsregler og -praksis i sektoren. Manglende målformulering og svakheter i datakvalitet kan føre til mangelfullt grunnlag for styring og administrasjon av spesialisthelsetjenesten.

Riksrevisjonen kan vanskelig se at departementets løpende vurderinger av kvaliteten på datamaterialet fra Helsedirektoratet er tilstrekkelig. Riksrevisjonen mener også at det kan stilles spørsmål ved om

styringssignalene til både Helsedirektoratet og de regionale helseforetakene er tilfredsstillende.

9.1.2.2 HELSEDIREKTORATET

Helsedirektoratets tilskuddsbudsjett utgjør om lag 95 pst. av direktoratets samlede budsjett og omfatter 175 ulike tilskuddsordninger.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at over 100 mill. kroner er feil regnskapsført mellom tilskudds- og driftsmidler i Helsedirektoratets regnskap. Regnskapsføringen er i strid med bevilgningsreglementets krav. Tilskuddsmidler er brukt til ordinær drift og har ikke gått til de formål som ordningen er tiltenkt. Feil bruk av flere poster viser store svakheter i direktoratets regnskapsføring, og Riksrevisjonen kan ikke se bort fra at de totale feilføringene kan være større.

Riksrevisjonen er kritisk til at direktoratet har en mangelfull helhetlig styring av tilskuddsforvaltningen, og at rapporteringen av måloppnåelse på de enkelte tilskuddsordningene er fragmentert. Svakheter i styringen og feil i regnskapet kan bidra til usikkerhet om måloppnåelse og om alle midlene anvendes til de formål som Stortinget har forutsatt.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at direktoratet fremdeles ikke etterlever regelverket for offentlige anskaffelser og ikke fyller kravene til sporbarhet, anskaffelsesprotokoll og begrunnelse for direkte kjøp. Dette kan medføre risiko for dårlig økonomistyring, manglende ressursutnyttelse og misligheter.

Departementet opplyser at det er igangsatt arbeid med å gjennomgå budsjettering og regnskapsføring av Helsedirektoratets tilskudds- og driftsmidler. Riksrevisjonen har merket seg at det er etablert et prosjekt for å bedre Helsedirektoratets rutiner knyttet til tilskuddsforvaltning og et prosjekt som skal bidra til etterlevelse av regelverk for offentlige anskaffelser. Riksrevisjonen ser positivt på at det i løpet av 2. halvår 2009 vil bli etablert en særskilt styrings- og rapporteringsordning på disse to områdene.

9.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- revisjonen av tilskudd til kommunalt rusarbeid – samordning med tilskudd til boligsosialt samarbeid (Helsedirektoratet)
- ikt-føringer og e-forvaltning (Nasjonalt folkehelseinstitutt)

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- helsetjenesteforvaltningen

- helseregistre (Nasjonalt folkehelseinstitutt).

9.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt ti revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader til Helsedirektoratet.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til helse- og omsorgsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 25. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen har registrert Riksrevisjonens reaksjon på at Helse- og omsorgsdepartementet i St.prp. nr. 1 og videre i tildelingsbrev til Helsedirektoratet har feilbudsjettet mellom tilskudds- og driftsmidler. Komiteen har merket seg Riksrevisjonens påpekning av at Helsedirektoratet har benyttet over 100 mill. kroner av tilskuddsmidlene til drift, at bruken av disse midlene ikke er i samsvar med Stortingets forutsetninger, og at den er et brudd på bevilgningsreglementets krav. Komiteen merker seg at departementet ser alvorlig på feilbudsjetteringen og at det er etablert et prosjekt som skal gjennomgå budsjettering og regnskapsføring.

Komiteen forutsetter derfor at disse forhold nå er brakt i orden.

Komiteen mener i likhet med Riksrevisjonen at det er viktig at Stortinget får en god rapportering om måloppnåelse slik at det dermed ikke kan skapes tvil om midlene blir anvendt til de formål som Stortinget har forutsatt.

Komiteen viser til spørsmål nr. 2 fra komiteen til statsråden og statsrådets svar. Komiteen merker seg at departementet ikke har rettet opp direktoratets feilbruk av tilskuddsmidler på en slik måte at tilskuddsmottakerne er kompensert. Komiteen forutsetter at dette rettes opp.

Komiteen viser videre til at statsråden presiserer at vanlige krav til mål- og resultatsstyring også skal gjelde i forholdet mellom departementet og Helsedirektoratet. Komiteen mener det er en positiv utvikling og forutsetter at dette følges nøye opp.

Komiteen har merket seg at saksbehandlingstiden hos Norsk pasientskadeerstatning i gjennomsnitt er 2,5 år for saker der det innvilges erstatning, og at pasienter som klager avgjørelser inn for Pasient-skadenemnda må vente ytterligere ca. ett år på endelig avgjørelse. Komiteen mener at tre til fire års behandlingstid før søknader er endelig avgjort er for lang tid. Komiteen mener derfor at dette arbeidet må tilrettelegges slik at den totale ventetiden kan reduseres betydelig. Komiteen mener også i likhet med Riksrevisjonen at Norsk pasientskadeerstatning må prioritere informasjonsarbeid som er pålagt i forskrift samt gjennomføre brukerundersøkelser.

Komiteen ser på dette som et viktig tiltak for å sikre at pasientene kan få benytte sine rettigheter og for å kunne registrere brukertilfredshet og mulig forbedringspotensial i denne sammenheng. Komiteen viser videre til statsrådets svar i brev av 25. november 2009, og er ikke fornøyd med at statsråden ser for seg en varig gjennomsnittlig saksbehandlingstid på mer enn to år for saker i Norsk pasientskadeerstatning. Det er viktig at arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden intensiveres ytterligere.

Komiteen har merket seg at Norsk pasientregister ikke er fullstendig, og at svakheter i datakvaliteten blant annet skyldes bruk av ulike systemer i spesialisthelsetjenesten, og at det ikke foreligger entydige registreringer og praksis i sektoren. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen derfor stiller spørsmål ved om styringssignalene til både Helsedirektoratet og de regionale helseforetakene er tilfredsstillende. Komiteen forutsetter at dette er forhold som blir ytterligere belyst og rettet opp.

Komiteen viser for øvrig til at det foreligger en omfattende sak om Riksrevisjonens undersøkelse av økonomistyringen i helseforetakene som skal behandles av Stortinget på et senere tidspunkt.

10. Justis- og politidepartementet

10.1 Sammendrag

10.1.1 Innledning

Justis- og politidepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 18,6 mrd kroner. Departementet har ansvar for 16 virksomheter og to selskaper.

10.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 14 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og tre avsluttende revisjonsbrev med merknad til Politidirektoratet, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning og Direktoratet for nødkommunikasjon.

Riksrevisjonen finner det spesielt kritikkverdig at sentrale virksomheter har fått flere vesentlige merknader til sin forvaltning og gjennomføring av budsjettet. Etter Riksrevisjonens oppfatning har ikke departementets oppfølging av de underliggende virksomhetene vært god nok, spesielt med bakgrunn i at flere av forholdene har vært tatt opp tidligere. Dette gjelder spesielt svakheter ved ikt-forvaltningen i Politidirektoratet, politidistriktenes kontroll av vakt-selskaper og svakheter på anskaffelsesområdet i kriminalomsorgen.

10.1.2.1 NØDNETTPROSJEKTET

Etter Riksrevisjonens vurdering er det kritikkverdig at det fortsatt er betydelige utfordringer og forsinkelser på over to år i prosjektet. Justis- og politidepar-

tementet opplyser at dette gjelder særlig usikkerheten og framdriften knyttet til utvikling av kommunikasjonsentralene i brann og helse. Riksrevisjonen er bekymret for framdriften i prosjektet, og etter Riksrevisjonens oppfatning er det fortsatt stor usikkerhet om når byggetrinn 1 er i drift i de tre nødetatene og hvilke konsekvenser dette får for utbyggingen av det landsdekkende nødnettet. Spesielt synes det å være behov for å øke fokuset på delprosjektene innen brann og helse.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet har forståelse for Riksrevisjonens bekymring for forsinkelsen knyttet til første byggetrinn av nødnettet, og departementet uttaler at det legger ned betydelige ressurser for å medvirke til at leveransen kan ferdigstilles så raskt som mulig. Videre uttaler departementet at den største utfordringen i Nødnettprosjektet har vært at leverandøren ikke har overholdt framforhandlet framdriftsplan og levert i henhold til dette.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved hvilke merkostnader og hvilken risiko det innebærer å fortsette å benytte de gamle eksisterende systemene i nødetatene, herunder om forsinkelsene i ytterste konsekvens kan få innvirkning på liv og helse. Riksrevisjonen har merket seg at departementet forutsetter at nødetatene i en situasjon hvor nødnettet er forsinket utfører sine oppgaver på en måte som gjør at det ikke går utover liv og helse.

Riksrevisjonen har også merket seg at departementet skal vurdere om det er behov for endringer i organiseringen av nødnettprosjektet. Videre har departementet gitt Direktoratet for nødkommunikasjon beskjed om å gå i forhandlinger med leverandøren for å løse gjenstående problemer, herunder å få på plass nye omforente og realistiske framdriftsplaner. Riksrevisjonen vil peke på at det er uheldig at forsinkelsen også innebærer en senere realisering av gevinster som følge av et nytt felles digitalt nødnett. Riksrevisjonen forutsetter at departementet innhenter informasjon og dokumentasjon på merutgifter i nødetatene, som følge av leverandørens forsinkelse, og at det i tillegg beregnes tap av gevinster for nødetatene.

I kontrakten er det satt krav til finansiell styrke hos leverandøren. Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå følger denne saken tett opp og at det vil iverksette nødvendige tiltak. Riksrevisjonen er kritisk til at dette ikke er avklart tidligere.

10.1.2.2 INFORMASJONSSIKKERHET

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det er svakheter ved informasjonssikkerheten på flere områder innen justissektoren, spesielt med bakgrunn i Justis- og politidepartementets rolle i arbeidet med informasjonssikkerheten i staten. Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå har utarbeidet en fel-

les policy for informasjonssikkerhet ved elektronisk samhandling i straffesakskjeden, og at det er iverksatt flere tiltak for å bedre informasjonssikkerheten i sektoren. Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for å følge opp overholdelsen av kravene til informasjonssikkerhet for de virksomheter departementet har overordnet ansvar for. Riksrevisjonen er også kritisk til at Domstoladministrasjonen ikke i tilstrekkelig grad har prioritert arbeidet med informasjonssikkerhet. Etter Riksrevisjonens oppfatning må forståelsen for overholdelse av disse kravene være forankret i ledelsen på alle nivåer i virksomhetene.

10.1.2.3 POLITIDIREKTORATET

Våpenforvaltningen i politi- og lensmannsetaten

Riksrevisjonens kontroll av våpenforvaltningen innen enkelte enheter i politiet viser at lokale rutiner og lokal praksis ikke ivaretar bestemmelsene i gjeldende våpeninstruks for politiet. Riksrevisjonen finner dette kritikkverdig. Svake rutiner i våpenforvaltning ved en av politiets enheter kan være tilstrekkelig til at våpen kan komme på avveie og føre til store skader. Ifølge Justis- og politidepartementet vil de innskjerpinger som nevnes i departementets svar, og som Politidirektoratet vil igangsette, gi tilstrekkelig kontroll med våpenbeholdningen i politiet. Etter Riksrevisjonens vurdering bør overordnet ledelse i Politidirektoratet følge tettere opp at gjeldende regelverk for våpenforvaltning etterleves, og at avvik fra regelverket blir rapportert. Riksrevisjonen vil også understreke viktigheten av at inspeksjoner av lokale rutiner bør kunne dokumenteres for etterfølgende kontroll.

Ikt-forvaltningen i Politidirektoratet

Riksrevisjonen har over flere år vært kritisk til Politidirektoratets ikt-forvaltning, og stiller også spørsmål ved om Justis- og politidepartementet i tilstrekkelig grad har bidratt til å avhjelpe den alvorlige situasjonen som har oppstått i ikt-infrastrukturen i politi- og lensmannsetaten. Etter Riksrevisjonens vurdering er det en betydelig risiko for at flere driftsanser kan oppstå og medføre merkostnader for staten. Riksrevisjonen har merket seg at et nytt driftsted-II er etablert som en "reserveløsning" i påvente av realisering av en "fullverdig reservedrift". En fullverdig reservedriftsløsning er avhengig av modernisering av politiets ikt-infrastruktur og flere av politiets informasjonssystemer. Justis- og politidepartementet tar forbehold om at framdriften ved moderniseringen av ikt-infrastrukturen er avhengig av årlige budsjetter. Riksrevisjonen mener at det er alvorlig at det fortsatt er uvisst når en fullverdig reservedriftsløsning og en oppdatert ikt-infrastruktur kommer på plass i politi- og lensmannsetaten.

Vedlikehold av leiligheter og tomgangsleie

Riksrevisjonen finner det uheldig at manglende avklaringer med hensyn til disponeringen av leilighetene i Oslo politidistrikt, har medført at enkelte leiligheter har forfalt til ubeboelig standard. Etter Riksrevisjonens vurdering har statens eiendom og verdier ikke blitt ivaretatt på en akseptabel måte.

Politidirektoratets oppfølging av Politihøgskolens økonomiforvaltning

Riksrevisjonen forutsetter at Politidirektoratet sikrer seg at Politihøgskolens systemer og rutiner for beregning av merverdiavgift utføres i henhold til regelverket.

Kontroll av vaktelskaper

Riksrevisjonen ser det som kritikkverdig at enkelte politidistrikter fortsatt har unnlatt å kontrollere lokale vaktelskaper. Justis- og politidepartementet har opplyst at Politidirektoratet har satt i gang tiltak for å styrke politidistriktenes kontrollaktiviteter rettet mot vaktelskaper. Riksrevisjonen forutsetter at de tiltak som skal iverksettes vil gi en tilfredsstillende kontroll.

10.1.2.4 KRIMINALOMSORGENS SENTRALE FORVALTNING

Riksrevisjonen ser det som uheldig at det er avdekket svakheter ved anskaffelsesvirksomheten og har merket seg at Justis- og politidepartementet ser alvorlig på at det fortsatt er brudd på anskaffelsesregelverket. Departementet opplyser at Kriminalomsorgens sentrale forvaltning (KSF) i brev til underliggende enheter, har bedt om at disse innen 31. oktober 2009 iverksetter tiltak som særlig bedrer planleggingen av innkjøp.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at kriminalomsorgen ikke har tilfredsstillende interne kontrollrutiner som sikrer korrekt behandling av merverdi- og arbeidsgiveravgift. Revisjonen påviste også svakheter i rutineene med utbetaling av lønn og godtgjørelser og avstemming av husleieinntekter. Justis- og politidepartementet opplyser at KSF har bedt underliggende enheter om å rapportere hvilke rutiner disse har etablert for å ivareta korrekt beregning av merverdiavgift innen utgangen av oktober 2009. Innen samme frist har KSF også bedt om at region øst rapporterer hvilke rutiner den har etablert for å sikre korrekt beregning av arbeidsgiveravgiften. KSF har videre gitt regionene frist til utgangen av august 2009 med å iverksette tiltak for å bedre rutineene for avstemming av husleieinntekter. KSF vil i tillegg utarbeide felles opplæringsplaner for lønns- og regnskapsområdet innen utgangen av 2009.

Riksrevisjonen ser alvorlig på de svakheter som er avdekket og forutsetter at Justis- og politidepartementet og KSF følger opp at planlagte tiltak blir iverksatt innen gitte frister.

10.1.2.5 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker tatt opp på nytt:

- ikt-forvaltning i Politidirektoratet
- kontroll av vaktelskaper

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Politiets data- og materieltjeneste

10.1.2.6 FORVALTNINGSREVISJONER

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om myndighetenes innsats mot organisert kriminalitet som vil kunne ha ytterligere merknader til Politidirektoratets oppgaveløsning og gjennomføring av Stortingets vedtak og forutsetninger.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt 14 avsluttende revisjonsbrev uten merknader til virksomheter under Justis- og politidepartementets ansvarsområde. Det er avgitt tre avsluttende revisjonsbrev med merknad til henholdsvis Politidirektoratet, Kriminalomsorgens sentrale forvaltning og Direktoratet for nødkommunikasjon.

Komiteen viser til at den i brev av henholdsvis 12. og 18. november 2009 til justisministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 20. november, 1. og 7. desember 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen vil peke på at Riksrevisjonen i år synes å være sterkere i sin kritikk enn tidligere. Sentrale virksomheter har fått flere vesentlige merknader til sin forvaltning og gjennomføring av budsjettet. Komiteen har også merket seg at etter Riksrevisjonens oppfatning har ikke departementets oppfølging av de underliggende virksomhetene vært god nok, spesielt med bakgrunn i at flere av forholdene har vært tatt opp tidligere. Her nevnes spesielt svakheter med ikt-forvaltningen i Politidirektoratet, politidistriktenes kontroll av vaktelskaper og svakheter på anskaffelsesområdet i kriminalomsorgen. Komiteen vil understreke at det er viktig at departementet følger opp forhold som påtales av Riksrevisjonen, og

mener det er nødvendig at de nevnte forhold nå følges raskt opp.

Komiteen vil på nytt peke på behovet for en fullverdig reservedriftsløsning på ikt-området i politi- og lensmannsetaten. Det er viktig at ikt-infrastrukturen fungerer godt i en etat som har så stor betydning når det gjelder samfunnssikkerhet. Komiteen forventer at Regjeringen nå får fortløpende arbeid med å modernisere ikt-infrastrukturen og at arbeidet i etaten følges tett opp fra departementet.

Komiteen har videre merket seg de store forsinkelsene med nødnettprosjektet. Fremdriften og oppfølgingen av prosjektet har vært alarmerende og gir grunn til å stille spørsmål ved om departementet har fulgt saken godt nok opp. Det er helt påkrevd at det ansvarlige departement følger denne type oppdrag tett, selv om en underliggende etat har ansvaret for å styre utbyggingen. Komiteen viser til at Stortinget gjennom St. prp. nr. 83 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 346 (2008–2009) ble orientert om forsinkelser og kostnadsoverskridelser og vedtok tilleggsbevilgninger. Komiteen legger til grunn at departementet nå har tatt nødvendige grep slik at framdrift og budsjett holdes og at første utbyggingstrinn av prosjektet blir ferdigstilt og evaluert slik det ble redegjort for i proposisjonen.

Komiteen viser til at kontrollen med vaktelskaper fortsatt ikke er tilfredsstillende. Fem politidistrikter har ikke gjennomført vandelskontroll i 2008, og tre av disse har ikke hatt noen kontrollaktivitet de siste tre årene. Komiteen forventer at tiltak som er iverksatt i form av økt kompetanse og nye regler for kontroll av selskaper, vil bidra til at kontrollen blir bedre ivarettatt i fremtiden.

Komiteen har merket seg at våpenforvaltningen i politi- og lensmannsetaten er undersøkt. Kontrollen har avdekket at flere rutiner ikke er gode nok og at det er ulik praksis bl.a. når det gjelder lagring av tjenestevåpen i patruljebiler i de kontrollerte enhetene. Det fremkommer også at kontroll av våpenbeholdning utføres i varierende omfang og at det er stor variasjon i lokalt instruksverk vedrørende tjeneste-, beslags- og forvaltningsvåpen. Komiteen vil særlig peke på at Politidirektoratet ikke har mottatt statusrapporter for 2008 for våpen, ammunisjon og tilbehør slik våpeninstruksen pålegger.

Komiteen mener kontrollen viser at rutiner og oppfølging på våpenområdet ikke har vært gode nok. Det er positivt at departementet nå har besluttet å sette ned en arbeidsgruppe som skal vurdere behovet for å endre eller supplere gjeldende våpeninstruks for å få et klarere regelverk og mer enhetlig praksis i våpenforvaltningen. Komiteen avventer dette arbeidet og ber om å bli orientert om oppfølgingen i neste regnskapsrevisjon. Komiteen forventer også

at Politidirektoratet følger opp at regelverket etterleves.

Komiteen vil peke på at det er bekymringsfullt at det fortsatt er brudd på anskaffelsesregelverket i kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Det er også uheldig at det ikke er tilfredsstillende interne kontrollrutiner som sikrer korrekt behandling av merverdi- og arbeidsgiveravgift og at det er svakheter i andre regnskapsrutiner. Komiteen legger til grunn at de tiltak som er planlagt iverksatt, fører til forbedringer, og at departementet følger nøye opp at så skjer.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til spørsmål fra komiteen og statsrådets svar. Disse medlemmer viser til at statsråden har det overordnede ansvar for å påse at offentlige midler ikke blir misbrukt. Disse medlemmer viser til at statsråden har vært kjent med den bemerkelsesverdige håndteringen Oslo politidistrikt og Politidirektoratet har hatt av politiets leiligheter i Rådyrveien i Oslo. Den manglende oppfølgingen er blitt en rådyr erfaring for staten og tapet vil materialisere seg ved realisasjon av eiendommene.

11. Kommunal- og regionaldepartementet

11.1 Sammendrag

11.1.1 Innledning

Kommunal- og regionaldepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 86,4 mrd kroner. Departementet har ansvar for tre virksomheter og ett selskap.

11.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjonsbrev med merknad til Husbanken.

11.1.2.1 REGIONALE UTVIKLINGSMIDLER

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke har fulgt opp Stortingets forutsetning om at bruken av tilskuddene til fylkeskommunene til regional utvikling skal dokumenteres med hensyn til målretting og resultatoppnåelse. Riksrevisjonen har merket seg at departementet mener at en må akseptere en viss grad av aktivitetsbasert, løpende rapportering, og at evalueringer på nasjonalt nivå gjennomført av uavhengige utredningsmiljøer, dekker behovet for vurdering av effekter. Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet er av den oppfatning at systemene for årlig rapportering likevel bør søkes kontinuerlig forbedret.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at departementet ikke rapporterer hvordan tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling har bidratt til å oppfylle målene i fylkesplanen, og at resultatet av virkemiddelbruken dermed i liten grad synliggjøres overfor Stortinget. Rapporteringen på de nasjonale målene har begrenset kvalitet, og fylkeskommunene har fått lite opplæring av departementet i å bruke det nasjonale rapporteringssystemet. Riksrevisjonen ser også alvorlig på at departementet ikke informerer om hvordan tilskuddmidlene fordeler seg på målgrupper som kvinner, unge og innvandrere og har merket seg at også departementet ser at det er svakheter ved rapporteringen om måloppnåelsen.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet ikke i tilstrekkelig grad har tilbudt fylkeskommunene veiledning ved utarbeidelse av mål- og resultatstyringssystemer og i bruken av det nasjonale rapporteringssystemet for å sikre enhetlig bruk av dette.

11.1.2.2 DEN NORSKE STATS HUSBANK

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Husbankens gjennomføring av budsjettet. De disposisjoner som ligger til grunn for regnskapet, innebærer vesentlige brudd på gjeldende regelverk og er ikke akseptable ut fra normer og standarder for statlig økonomiforvaltning.

Grunnlån

Riksrevisjonen er kritisk til at Husbanken ikke i større grad bruker grunnlånet aktivt for å tilføre boligkvaliteter i byggeprosjektene, og dermed sikrer god måloppnåelse. Videre ser Riksrevisjonen kritisk på at Husbanken ikke utøver tilstrekkelig kontroll med grunnlansfinansierte byggeprosjekter og at enkelte regionkontorer ikke utfører stikkprøvekontroller.

Departementet begrunner manglende kontrollpraksis med at vedlagt dokumentasjon til lånesøknad som Husbanken mottar, er den samme som sendes kommunen ved søknad om byggetillatelse. Departementet vurderer dagens nivå for gjennomføring av stikkprøvekontroller i Husbanken som tilfredsstillende i lys av tidligere erfaringer med kontroll av byggeprosjekter. Riksrevisjonen vil peke på risikoen for at manglende kontroll kan føre til at utbyggerne ikke bygger i henhold til de avtalte kvalitetene. Kontroll av byggeprosjekter er viktig fordi Husbankens rapporteringssystem for boligkvaliteter ikke gir informasjon om oppnådde boligkvaliteter, men bare det lånesøker har oppgitt i lånesøknaden. På den måten vil kontrollen ikke bare være et disiplinerende virkemiddel, men den vil også kunne gi Husbanken verdifull styringsinformasjon om reell måloppnåelse i byggeprosjektene.

Arbeidstidsordning med redusert arbeidstid og manuell egenkontroll

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Husbankens tilsatte fra 2005 til 2008 har hatt en avtale om redusert arbeidstid i strid med Hovedtariffavtalen i staten, noe som har ført til en samlet merutgift på over 20 mill. kroner for Husbanken. Denne avtalen ble avløst av en ny avtale som innebærer manuell egenkontroll av arbeidstiden, der hensynet til Husbankens kontroll med arbeidstiden ikke var godt nok ivaretatt. Departementet opplyser om at flertallet av Husbankens tilsatte i dag benytter stemplingsur for tidsregistrering, og at de øvrige benytter elektronisk tidsregistrering i lønnsystemet SAP HR i samsvar med avtaleverket. Riksrevisjonen ser det som uheldig at departementet ikke har tilrettelagt for bedre informasjonsflyt om endringer i administrative forhold av denne art i styringsdialogen med Husbanken for å sikre at regelverket blir overholdt. Departementet vil be Husbanken om å informere bedre om slike forhold i den framtidige etatsstyringen.

Konsulentkjøp

Riksrevisjonen er kritisk til at Husbanken ikke har overholdt regelverket for offentlige anskaffelser ved kjøp av ikt- og rådgivningstjenester, til tross for at dette også ble påpekt i fjorårets Dokument nr. 1. I staten er hensynet til konkurranse et bærende prinsipp ved konsulentinnkjøp. I tillegg er tilfredsstillende dokumentasjon av konsulentkjøpene i det elektroniske arkivsystemet avgjørende for å sikre etterprøvnbarhet og sporbarhet. Riksrevisjonen ser derfor alvorlig på at hensynet til konkurranse og dokumentasjon ikke er blitt ivaretatt for flere av konsulentkjøpene. Departementet uttaler at regelverket for anskaffelser har høy prioritet i styringsdialogen mellom Husbanken og departementet.

11.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- oppfølging av kommuner og fylkeskommuners innrapportering av regnskaps- og tjenestedata til KOSTRA
- merknader knyttet til kompetansetilskudd i Den norske stats husbank.

11.2 Komiteens merknader

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett – til Husbanken – med merknader.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til kommunal- og regionalminis-

teren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 1. desember 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Regionale utviklingsmidler

Komiteen viser til Riksrevisjonens kritiske merknader til departementets oppfølging av bruken av tilskudd til fylkeskommunene til regional utvikling. I 2008 ble det bevilget 1,3 mrd. kroner til dette formålet. Komiteen registrerer at revisjonen viser at departementet har lite kunnskap om resultatene av prosjektene og at mål- og resultatsstyringssystemene har et betydelig forbedringspotensial.

Komiteen har merket seg at departementet har tatt tak i forholdene og forutsetter at Riksrevisjonen holder seg orientert om fremdriften.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at Riksrevisjonen mener at Stortingets forutsetning om bruken av regionale utviklingsmidler ikke er fulgt opp. Disse medlemmer registrerer at statsråden ikke deler Riksrevisjonens oppfatning og at hun mener det er rapportert tilstrekkelig om disse forholdene til Stortinget gjennom Prop. 1 S (2009–2010). Disse medlemmer peker på at Riksrevisjonens undersøkelser gjelder budsjettåret 2008 og finner det bemerkelsesverdig at statsråden først informerer Stortinget gjennom Prop. 1 S (2009–2010).

Husbanken

Riksrevisjonen har vesentlige merknader til Husbankens gjennomføring av budsjettet for 2008. Brudd på gjeldende regelverk og ikke-akseptable normer og standarder for statlig økonomiforvaltning, er vesentlige innsigelser som komiteen forutsetter at det tas tak i.

Grunnlånet skal bidra til å fremme viktige boligkvaliteter som livsløpsstandard og energisparing i ny og eksisterende bebyggelse. Riksrevisjonens gjennomgang har avdekket at kontrollen med grunnlansfinansierte byggeprosjekter er utilstrekkelig og at det i begrenset grad gjøres bruk av grunnlån for å tilføre boligkvaliteter i byggeprosjektene.

Komiteen forventer at Kommunal- og regionaldepartementet sørger for at det etableres rutiner som sikrer at grunnlånene benyttes i tråd med forutsetningene og at rutinene for kontroll med Husbankens disposisjoner er tilfredsstillende. Komiteen ber Riksrevisjonen følge saken.

Komiteen har merket seg at Husbanken har praktisert en arbeidstidsavtale i strid med hovedtariffavtalen i staten og at avtalen nå er avløst av en

avtale med manuell egenkontroll. Komiteen forutsetter at departementet omgående sørger for at Husbanken innfører et system som omfatter alle ansatte, i tråd med regelverket, og ber om å bli orientert om saken i forbindelse med Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2009.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen også for 2008 påpeker flere brudd på anskaffelsesreglementet ved kjøp av konsulenttjenester. Dette på tross av at tilsvarende forhold ble kommentert i merknadene for 2007. Komiteen finner det kritikkverdig at Husbanken ikke sørger for å følge de pålegg Stortinget har gitt og forutsetter at Kommunal- og regionaldepartementet gir saken høy prioritet.

Komiteen registrerer at to tidligere rapporterte forhold vedrørende innrapportering av data til KOSTRA og uheldige dobbeltroller knyttet til kompetansetilskuddsprosjekter i Husbanken, nå kan avsluttes.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at Riksrevisjonen har avdekket at Husbanken har hatt en avtale om redusert arbeidstid som er i strid med Hovedtariffavtalens bestemmelser. Merkostnaden for Husbanken har vært på mer enn 20 mill. kroner. Statsråden bekrefter i sitt svar til komiteen at Stortinget ikke er blitt informert om ordningen. Disse medlemmer vil peke på at ordningen har hatt budsjettmessige konsekvenser for Husbanken og at statsråden derfor burde informert Stortinget om ordningen. Husbanken har orientert departementet om saken ved flere anledninger, men departementet har ikke vist tilstrekkelig aktsomhet verken i forhold til avtaleverket eller i forholdet til Stortinget. Disse medlemmer mener dette er uakseptabelt og legger til grunn at statsråden i fremtiden utøver større grad av aktsomhet i slike saker.

12. Kultur- og kirke departementet

12.1 Sammendrag

12.1.1 Innledning

Kultur- og kirke departementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 7,8 mrd kroner. Departementet har ansvar for 33 virksomheter, tre fond, åtte selskaper og to særlovsselskaper.

12.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 37 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader til Opplysningsvesenets fond.

12.1.2.1 NORSK TIPPING AS OG DATTERSELSKAPET FABELAKTIV AS

Norsk Tipping AS har gitt det heleide datterselskapet Fabelaktiv AS et oppdrag uten konkurranse. Riksrevisjonen kan ikke se at det forelå avtaleforhold eller annen hjemmel som ga grunnlag for å fravike konkurranseprinsippet. Departementet har ikke kommentert Riksrevisjonens vurdering.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Norsk Tipping AS har foretatt en anskaffelse fra datterselskapet Fabelaktiv AS uten å ivareta hensynet til konkurranse. Dette kan ha ført til at anskaffelsen ble dyrere enn nødvendig og risiko for ulovlig krysssubsidiert av datterselskapet.

Norsk Tipping AS har ikke hatt retningslinjer og rutiner som i tilstrekkelig grad sikrer at det ikke foregår ulovlig krysssubsidiert ved kjøp og salg av tjenester til det heleide datterselskapet Fabelaktiv AS. Kultur- og kirke departementet har uttalt at det i eierstyringen vil legge stor vekt på at Norsk Tipping AS har rutiner for å motvirke enhver mulighet for ulovlig subsidiert av datterselskap. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har bedt styret i Norsk Tipping AS om å rapportere på rutiner og tiltak som sikrer rasjonell og ettersporbar samhandling med datterselskapene. Departementet opplyser også at det vil be styret om en redegjørelse i selskapets årsrapport om blant annet morselskapets fokus på tiltak for å unngå ulovlig krysssubsidiert av datterselskaper. Det vises videre til Dokument nr. 3:14 (2008–2009) Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS.

Riksrevisjonen ser alvorlig på det fortsatt kan reises spørsmål om det foreligger ulovlig subsidiert av Norsk Tipping AS' heleide datterselskap Fabelaktiv AS. Riksrevisjonen påpekte dette første gang i rapporteringen til Stortinget for 2003. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har understreket behovet for klare retningslinjer i forhold til premissene for driften av datterselskapene. Sett i lys av dette burde Norsk Tipping AS iverksatt tilstrekkelige tiltak. Kultur- og kirke departementet burde også hatt en tettere oppfølging av hvordan Norsk Tipping AS styrer datterselskaper og tilknyttede selskaper.

12.1.2.2 OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Fondets regnskapsavleggelse for 2008 er preget av beløpsmessige feil, svakheter i regnskapsdokumentasjonen og forsinkelser. Etterlevelsen av regelverket for offentlige anskaffelser er fremdeles ikke tilfredsstillende. Riksrevisjonen viser til at Opplysningsvesenets fond over tid har hatt problemer med å etablere og opprettholde en god intern kontroll. Prosessen med å implementere sikringsbokføring etter regnskapsloven har ikke skjedd på en betryggende måte. Arbeidet med å beregne og bokføre sikringsef-

fektene førte til store forsinkelser i avleggelsen av regnskapet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at regnskapet inneholder vesentlige beløpsmessige feil. Brudd på regnskapslovens bestemmelser om periodiseringer har ført til at betydelige inntekter ikke er tatt hensyn til i det fastsatte regnskapet. Riksrevisjonen ser også alvorlig på at regnskapsdokumentasjonen med tilhørende avstemminger i en del tilfeller ikke er tilfredsstillende.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er foretatt anskaffelser i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Kravet til etterprøvnbarhet i anskaffelsesprosessen, som blant annet skal sikre likebehandling av leverandører, er ikke ivaretatt. Brudd på anskaffelsesregelverket ble også rapportert til Stortinget for regnskapsåret 2007, uten at oppfølgingen har vært som Riksrevisjonen forventet.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at den interne kontrollen innrettes slik at den sikrer pålitelig økonomisk rapportering og at sentrale lover og forskrifter etterleves.

Kultur- og kirke departementet mener å ha stor oppmerksomhet på forvaltningen av fondet, men vurderer en mer omfattende oppfølging på bakgrunn av årets merknader til regnskapet. Riksrevisjonen vil peke på at departementet har det overordnede ansvaret for å følge opp fondet og forutsetter at departementet treffer nødvendige tiltak for å sikre en tilfredsstillende regnskapsavleggelse i framtiden.

12.1.2.3 FORVALTNINGSREVISJONER OG ANDRE UNDERSØKELSER

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om i hvilken grad Kultur- og kirke departementet har ivaretatt sitt overordnede ansvar for å sikre at bevaringsverdig arkivmateriale i kommuner og fylkeskommuner blir tatt vare på og gjort tilgjengelig for ettertiden.

Riksrevisjonen viser videre til undersøkelsen av tilskudd til idrettsanlegg, Dokument nr. 3:8 (2008–2009), og den utvidede revisjonen av Norsk Tipping AS, Dokument nr. 3:14 (2008–2009).

12.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- mangelfull etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser i departementet og flere enn ti underliggende virksomheter (sakene som gjelder Norsk Tipping AS og Opplysningsvesenets fond avsluttes ikke)
- svak intern kontroll og feil i kontantregnskapet for Riksteatret

- mangelfull økonomistyring og intern kontroll i Arkivverket
- mangelfull økonomistyring, intern kontroll og kvalitet på bilagene i Bunad- og folkedraktrådet

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- mangelfull bruk av risikostyring som verktøy i mål- og resultatstyringen
- mangelfull resultatrapportering til Stortinget

Videre oppfølging av følgende saker vil bli rapportert særskilt neste år:

Evalueringsav tilskudd

Riksrevisjonen rapporterte til Stortinget for regnskapsåret 2006 om manglende risikostyring på departementets ansvarsområde. Riksrevisjonen viste til at risikostyring også bør være lagt til grunn for departementets evaluering av tilskudd.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen fant det uheldig at statsråden ikke hadde fulgt opp forholdet på en slik måte at Riksrevisjonen kunne avslutte saken ved rapporteringen til Stortinget for regnskapsåret 2007. Komiteen forventet at statsråden snarest brakte dette i orden.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at saken fortsatt ikke er brakt i orden. Ifølge departementet arbeides det med å legge til rette for at evaluering av tilskudd blir basert på risikostyring. Riksrevisjonen vil fortsatt følge opp saken.

Resultatindikatorer for de kirkelige virksomhetene

Riksrevisjonen rapporterte til Stortinget for 2007 at resultatindikatorer ikke var tatt i bruk for de kirkelige virksomhetene. Revisjonen for 2008 viser fortsatt at de kirkelige virksomhetene i svært liten grad har tatt i bruk resultatindikatorer. Departementet har opplyst at det har utarbeidet resultatindikatorer for 2009 som skal benyttes til rapportering på bevilgninger til prestetjenesten.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt 37 revisjonsbrev uten merknader og ett revisjonsbrev med merknader til Opplysningsvesenets fond. Komiteen har videre merket seg at Riksrevisjonen har vesentlige bemerkninger til Norsk Tipping og Opplysningsvesenets fond. Komiteen vil vise til komiteens senere behandling av og høring om Riksrevisjonens utvidede revisjonen av Norsk Tipping AS (Dokument nr. 3:14 (2008–2009)). Komiteen vil derfor bare i liten grad berøre Norsk Tipping AS i denne innstillingen.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til kultur- og kirkeministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 2. desember 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har merknader til Opplysningsvesenets fonds regnskap for 2008 og at kritikken i særlig grad gjelder utilfredsstillende intern kontroll og feil bokføring av inntekter. Komiteen merker seg videre at Kultur- og kirke departementet har tatt opp revisjonen og regnskapet for 2008 med fondets ledelse og at fondet fikk frist til 1. november 2009 med å rapportere om oppfølgingen av den revisjonen. Komiteen merker seg også at Riksrevisjonen har merknader når det gjelder Opplysningsvesenets fonds etterlevelse av anskaffelsesregelverket. Komiteen forutsetter at departementet følger opp disse sakene.

Komiteen viser til Innst. S nr. 172 (2007–2008) og Innst. S nr. 120 (2007–2008) der komiteen forutsatte at departementet fulgte opp underliggende virksomheters etterlevelse av pålegg om å etablere nødvendige interne rutiner i tråd med tildelingsbrevene. Komiteen merker seg at stort sett alle underliggende virksomheter under Kultur- og kirke departementet har startet arbeidet med å ta i bruk risikostyring i mål- og resultatstyringen og forutsetter at departementet følger opp, slik at alle de underliggende virksomhetene har implementert et system for risikostyring fra 1. januar 2010.

Komiteen merker seg at departementet har iverksatt tiltak for å bedre mål- og resultatstyringen, slik at Stortinget lettere kan kontrollere om målene på kulturområdet blir nådd. Komiteen forutsetter at departementet viderefører arbeidet og påpeker viktigheten av synlighet om støtte til kulturformål virker og om de kulturpolitiske målene nås.

Komiteen legger til grunn at mål- og resultatstyringen i denne sektoren ikke medfører en statlig styring av den kunstneriske frihet. Samtidig må frivillig sektors egenart ivaretas.

Komiteen understreker videre viktigheten av at de kirkelige virksomhetene følges opp når det gjelder resultatindikatorer, slik Riksrevisjonen også påpekte i rapporteringen til Stortinget for 2007.

13. Kunnskapsdepartementet

13.1 Sammendrag

13.1.1 Innledning

Kunnskapsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 89,1 mrd kroner. Departementet har ansvar for 49 virksomheter, ni fond, 30 selskaper og 26 særlovsselskaper.

13.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 44 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og fem avsluttende revisjonsbrev med merknader til henholdsvis Utdanningsdirektoratet, Norges veterinærhøgskole, Kunsthøgskolen i Bergen, Høgskolen i Lillehammer og Høgskolen Stord/Haugesund.

13.1.2.1 STYRENES ROLLE I UNIVERSITETS- OG HØYSKOLESEKTOREN

Styrene på universitets- og høyskolesektoren (UH-sektoren) er virksomhetenes øverste organ. Riksrevisjonen ser alvorlig på at flere av styrene ikke har fulgt opp sentrale krav som er stilt i lov, forskrift og tildelingsbrev. Departementet påpeker at ansvarsforholdene knyttet til styring og ledelse ved virksomhetene på sektoren har et klart grunnlag i lov og instruks. Departementet har i tillegg tatt inn et eget avsnitt i tildelingsbrevene som omhandler de krav som stilles til styrene. Dette innebærer blant annet at styrene skal trekke opp strategien for virksomhetenes faglige aktivitet, og følge opp at virksomhetens strategier og faglig utvikling er i samsvar med de mål som er fastsatt. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp det ansvar som er tillagt styrene.

Revisjonen har vist at det er stor variasjon i godtgjørelsen til styremedlemmer innenfor samme styre i en virksomhet. Departementet viser til at styrearbeidet ved ulike virksomheter kan være av svært ulikt omfang og har derfor sett det som hensiktsmessig at virksomhetene selv gis anledning til å fastsette godtgjørelsen til styremedlemmene. Riksrevisjonen finner det uheldig at styremedlemmer i samme styre godtgjøres svært forskjellig.

13.1.2.2 MÅL- OG RESULTATSTYRING

Riksrevisjonen er kritisk til at det ikke er sporbarhet mellom dataene i forskningssystemene og Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Riksrevisjonen registrerer at departementet mener egenrapporterte vitenskapelige publiseringer er en utfordring for virksomhetene. Riksrevisjonen vil presisere at data som rapporteres inn må være pålitelige og etterprøvbare for at det skal være mulig å vurdere om målene for det enkelte budsjettår er nådd.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet mener forventninger om tiltak og resultater innenfor ett budsjettår for styringsparameteret "publikasjons-poeng per utdannings-, forsknings- og formidlingsstilling", vil kunne komme i konflikt med den langsiktighet og kvalitet som skal prege forskningen. Riksrevisjonen mener det kan stilles spørsmål ved om dette er et egnet styringsparameter per budsjettår når det ikke er hensiktsmessig å styre mot i ettårs perspektiv.

13.1.2.3 DEPARTEMENTETS TILSKUDDSFORVALTNING

Riksrevisjonen er positiv til at departementet synes å ha etablert tilfredsstillende rutiner for oppfølging av tilskudd til private høgskoler. Riksrevisjonen konstaterer likevel at mangelfull dokumentasjon vedrørende kvalitetssikring av studiepoeng er en generell svakhet ved de private høgskolene. Riksrevisjonen forutsetter at departementet iverksetter tiltak for å sikre tilfredsstillende dokumentasjon av kvalitetssikringen.

13.1.2.4 LØNN – BORTFALL AV SÆRAVTALEN

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at virksomhetene på UH-sektoren fortsatt honorerer ekstrarbeid på grunnlag av avtalte timer, uten at det foretas noen form for tidsregistrering. Riksrevisjonen hadde forventet at departementet tidligere hadde tatt tak i denne problemstillingen da særavtalen falt bort i 2006/2007. Etter at Riksrevisjonen tok opp saken har departementet vurdert tilstanden på dette området som ikke tilfredsstillende, og understreket overfor virksomhetene betydningen av at de forholder seg til bestemmelsene som er fastsatt i arbeidsmiljøloven og hovedtariffavtalen. Det er også tatt initiativ overfor Fornyings- og administrasjonsdepartementet for å få på plass et tilfredsstillende tidsregistreringssystem. Riksrevisjonen forutsetter at departementet påser at virksomhetene innretter seg etter gjeldende regelverk og at dette arbeidet gis høy prioritet.

13.1.2.5 ANSKAFFELSER

Lov om offentlige anskaffelser og reglement for økonomistyring i staten er blant annet viktig for å sikre en forsvarlig bruk av offentlige midler og forebygge misligheter og korrupsjon. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at etterlevelsen av anskaffelsesregelverket ikke er tilstrekkelig forbedret på sektoren til tross for de tiltak virksomhetene og departementet har iverksatt de seneste årene. Forsatt gjennomføres det blant annet direkte kjøp ved anskaffelser over terskelverdiene uten at dette er begrunnet i henhold til regelverket. Riksrevisjonen har merket seg at det obligatoriske systemet for konkurransegjennomføring vil bli tatt i bruk ved de fleste virksomhetene på UH-sektoren i løpet av 2009, og at departementet har bedt virksomhetene ajourføre sitt interne regelverk.

13.1.2.6 BIDRAGS- OG OPPDRAGSFINANSIERT AKTIVITET

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det fortsatt er gjennomgående svakheter knyttet til etterlevelsen av regelverket for bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet på UH-sektoren. Departementet uttaler at forholdene er omtalt i tildelingsbrevene og

tatt opp i etatsstyringen. Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet med å sikre at regelverket blir etterlevd gis høy prioritet.

13.1.2.7 PRESENTASJON AV REGNSKAPENE PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLESEKTOREN

Virksomhetene på UH-sektoren har fremdeles utfordringer knyttet til etterlevelse av regelverk, retningslinjer og føringer fra Kunnskapsdepartementet. Departementet opplyser at det har en løpende kommunikasjon med virksomhetene om aktuelle problemstillinger. Krav til regnskapet og anbefalte regnskapsmessige løsninger meddeles virksomhetene i brev. Riksrevisjonen mener at departementets føringer ikke har vært tilstrekkelig tydelige da det fortsatt er store ulikheter i hvordan disse blir oppfattet i virksomhetene.

Departementet opplyser at målsettingen for arbeidet med standarder og særskilte tilpasninger på UH-sektoren har vært å legge et grunnlag for sammenlignbare regnskapsavlegg på sektoren. Dette mener nå departementet i all hovedsak er på plass. Riksrevisjonen mener det kan stilles spørsmål ved om denne målsettingen er nådd sett i lys av de utfordringer UH-sektoren fortsatt har når det gjelder etterlevelse av regelverk, retningslinjer og årlige pålegg fra departementet.

Regnskapene for et flertall av virksomhetene avlegges ikke av virksomhetens øverste organ eller den de bemyndiger. Departementet uttaler at virksomhetene har hatt utfordringer knyttet til etterlevelse av de formelle reglene ved avleggelse av regnskapene. Riksrevisjonen forventer at departementet påser at regnskapene for framtiden avlegges i henhold til gjeldende krav.

13.1.2.8 AKTIVERING AV EIENDOMMER OG ANDRE EIENDELER PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLESEKTOREN

Et flertall av virksomhetene har presentert en åpningsbalanse per 1. januar 2008 i henhold til gjeldende bestemmelser. Riksrevisjonen er positiv til departementets involvering og den prosessen som er gjennomført. Riksrevisjonen er likevel kritisk til at grunnlagsdokumentasjonen i forbindelse med aktivering av eiendommer og andre eiendeler ved enkelte av virksomhetene i liten grad er etterprøvbare, og at det foreligger lite dokumentasjon av verddivurderingene ved noen av virksomhetene. Halvparten av virksomhetene hadde ikke retningslinjer som skal sikre korrekte verddivurderinger for ettertiden. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har lagt opp til at virksomhetene skal følge den aktuelle statlige regnskapsstandard med tilhørende veiledningsmateriale ved innføring av åpningsbalanse og ved balanseføring av anleggsmidler. Departementet vil også

gjennomføre en vurdering av kvaliteten på det innsendte materialet og ta opp eventuelle behov for korrigeringer i de tilfeller hvor det er stilt spørsmål ved grunnlagsdokumentasjonen.

13.1.2.9 LEVERANSE AV TJENESTER FRA UTLANDET

Riksrevisjonen finner det uheldig at UH-sektoren i liten grad er kjent med merverdiavgiftlovens bestemmelse om at virksomheter som kjøper tjenester som kan fjernleveres fra utlandet skal innberette og betale merverdiavgift for tjenesten i Norge. Manglende etterlevelse av regelverket medfører en risiko for konkurransevridning mellom norske og utenlandske tjenesteytere. Departementet har foretatt en gjennomgang for å identifisere eventuelle risikoområder, samt områder hvor man ikke har tilstrekkelig kontroll med hensyn til beregning og innberetning av merverdiavgift. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at virksomhetene følger gjeldende regelverk.

13.1.2.10 OVERFØRING AV ARBEIDSGIVERANSVAR

Kunnskapsdepartementet har fått seg forelagt en avtale mellom Universitetet i Bergen og en selvstendig stiftelse hvor universitetet skal dekke stiftelsens kostnader knyttet til en nyopprettet stilling som direktør for stiftelsen. Riksrevisjonen er kritisk til at departementet kan forsvare slike økonomiske disposisjoner overfor en selvstendig stiftelse. Videre er Riksrevisjonen kritisk til at det ikke foreligger verken instruks for den nyopprettede direktørstillingen eller krav til rapportering som motytelse for midlene som stilles til disposisjon.

13.1.2.11 AVSLUTTENDE REVISJONSBREV MED MERKNADER

Riksrevisjonen ser det som kritikkverdig at Utdanningsdirektoratet, Norges veterinærhøgskole, Kunsthøgskolen i Bergen, Høgskolen i Lillehammer og Høgskolen Stord/Haugesund har mottatt revisjonsbrev med merknad. Det er viktig at departementet har styringssystemer som avdekker svakheter i virksomhetenes økonomiske forvaltning på et tidligere tidspunkt. Riksrevisjonen forutsetter at de tiltak som iverksettes fører til en kvalitetsforbedring og at regnskapene for 2009 blir avlagt i henhold til regler og retningslinjer.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at prosessen ved konsolidering av Utdanningsdirektoratets regnskap er basert på tilstrekkelig sikre og effektive rutiner. Riksrevisjonen registrerer at det er igangsatt et arbeid for å finne alternative metoder for konsolideringen, og at departementet følger med på direktoratets oppfølging av saken.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det er avdekket svakheter ved utøvelse av tilsyn med pri-

vate skoler i utlandet. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har sett behov for forbedringer i tilsynsaktiviteten ved nevnte skoler, og at dette skal skje gjennom overføring av tilsynsansvar fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus til Utdanningsdirektoratet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er ledelsen ved Kunsthøgskolen i Bergen som er ansvarlig for de forhold som er avdekket, og vil påpeke viktigheten av at oppryddingsarbeidet ved Kunsthøgskolen i Bergen følges nøye. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil komme tilbake med en særskilt orientering og vurdering når styrets behandling av saken er avsluttet.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at mange av svakhetene knyttet til regnskapskvaliteten i de underliggende virksomhetene har vært påpekt ovenfor departementet gjennom flere år. Riksrevisjonen merker seg at departementet vil legge opp til en styringsstrategi og bruk av virkemidler som er tilpasset regelverket, oppgavens art, risikobildet og det overordnede ansvar som tilligger departementet. Samtidig vurderer departementet hvordan økonomi- og regnskapsforvaltningen kan videreutvikles og fortsatt styrkes. Riksrevisjonen forventer at arbeidet gis høy prioritet og at tiltakene vil gi positive resultater når det gjelder kvaliteten på regnskapene.

13.1.2.12 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- forskningsfinansiering i Forskningsrådet
- gaveforsterkningsordningen
- evaluering av EUs rammeprogrammer for forskning og teknologisk utvikling

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Statens lånekasse for utdanning

13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens kontroll av Kunnskapsdepartementet og dets underliggende virksomheter. Riksrevisjonen har avgitt 49 avsluttende revisjonsbrev hvorav fem har vært med merknader.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til forsknings- og høyere utdanningsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 30. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen merker seg at det er stor grad av ulikhet i hvordan styrer for høyere utdanningsinstitusjoner organiserer og følger opp egen virksomhet. Komiteen mener det er alvorlig at flere av styrene ikke har fulgt opp sentrale krav i lov, forskrift og tildelingsbrev. Komiteen mener den selvstendige rolle som UH-sektoren har, også medfører et strengt krav til oppfølging av ansvar. Komiteen mener departementet har et selvstendig ansvar for å sikre at samtlige styrer i UH-sektoren forholder seg til grunnleggende krav i lov og forskrift.

Komiteen viser til at det er stor ulikhet på godtgjørelse til styremedlemmer i UH-sektoren. Komiteen viser til statsrådets svar på spørsmål fra komiteen hvor statsråden mener ulikheten ved institusjonene er så vidt stor at en bør opprettholde dagens praksis uten overordnede retningslinjer. Komiteen merker seg videre at statsråden vil ta opp forholdet med den institusjonen som godtgjør styremedlemmer som er studenter langt bedre enn andre styremedlemmer. Statsråden opplyser i svaret at studentrepresentantene godtgjøres for andre verv gjennom styregodtgjørelsen. Komiteen er enig med statsråden i at dette er en praksis som ikke bør fortsette og er tilfreds med at statsråden vil følge saken opp.

Komiteen merker seg at det ikke er skjedd en tilfredsstillende forbedring i forhold til anskaffelsesreglementet, men merker seg at det i 2009 er etablert et nytt konkurranseutsettingsverktøy for virksomhetene. Komiteen legger til grunn at departementet følger nøye opp virksomhetenes tilpasning til det nye systemet.

Komiteen merker seg at UH-sektoren i liten grad har forholdt seg til gjeldende MVA-bestemmelser for kjøp av tjenester som kan fjernleveres fra utlandet. Komiteen viser til at denne typen tjenestekjøp kan bli vanligere og at det er viktig at sektoren er oppdatert på gjeldende regelverk slik at en ikke får konkurransevridning og inntektstap som resultat. Komiteen viser til statsrådets svar på spørsmål fra komiteen og legger til grunn at alle institusjonene rydder opp i forholdet på en måte som sikrer staten mot tap i 2008 og fremover.

Komiteen har merket seg at Universitetet i Bergen har overført arbeidsgiveransvaret for en tidligere direktør ved UiB til en selvstendig stiftelse mot å dekke kostnader til lønn og sosiale utgifter. Avtalen innebærer også at UiB kjøper tjenester fra stiftelsen. Komiteen viser til statsrådets svar på spørsmål fra komiteen. Statsråden legger til grunn at anskaffelsesreglementet ikke kommer til anvendelse fordi tjenestekjøpet er foretatt av en stiftelse som har til formål å støtte forskning ved Universitetet i Bergen, og fordi saken, etter statsrådets oppfatning, gjelder arbeidsforhold og ansettelseskontrakter.

Komiteen vil komme tilbake til denne saken i egen henvendelse for eventuell særskilt oppfølging.

Komiteen mener det er kritikkverdig at Utdanningsdirektoratet, Norges veterinærhøgskole, Kunst- og Høgskolen i Bergen og Høgskolen i Stord/Haugesund har mottatt revisjonsbrev med merknader. Komiteen understreker departementets ansvar for å ha mål- og resultatstyring, samt internkontrollrutiner ved underliggende virksomheter som avdekker svakheter i virksomhetens forvaltning så tidlig som mulig, slik at en kan korrigere kursen i løpet av regnskapsåret.

Komiteen vil understreke at direktorater driver myndighetsutøvelse på fullmakt. Komiteen mener det er svært bekymringsfullt og kritikkverdig at Utdanningsdirektoratet ikke følger det regelverket som virksomheten skal forholde seg til, og viser til Riksrevisjonens kritikk av økonomistyringen, internkontrollen og direktoratets forvaltning av tilskuddet til private skoler i utlandet. Komiteen viser til at det kan svekke tillitsforholdet til direktorater som på den ene side utøver myndighet mot andre ved å fjerne godkjenningsordninger mv. på grunn av regelbrudd, samtidig som direktoratet selv bryter lov og forskrift. Komiteen mener departementet har et særlig ansvar for å sikre tilstrekkelige kontroll- og oppfølgingsrutiner overfor direktoratet.

Komiteen viser til at kontrollen og oppfølgingen med norske private skoler i utlandet har forbedringspotensial og legger til grunn at departementet bidrar til å forbedre kontrollen med disse skolene.

14. Landbruks- og matdepartementet

14.1 Sammendrag

14.1.1 Innledning

Landbruks- og matdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 14,6 mrd kroner. Departementet har ansvar for syv virksomheter og fem selskaper.

14.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt fem revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknader til Bioforsk og Statens landbruksforvaltning.

14.1.2.1 ANSKAFFELSER – BRUK AV MIDLER TIL MARKEDSFØRING AV REINKJØTT

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har vist til Omsetningslovens § 1 (formålsparagrafen) og til Reindriftsavtalen som hjemmelsgrunnlag for å fravike anskaffelsesregelverket. Riksrevisjonen kan ikke med bakgrunn i Omsetningsloven se at markedsføring av jordbruksvarer er unntatt fra Lov om offentlige anskaffelser.

Riksrevisjonen kan heller ikke se at det er dokumentert at Opplysningskontoret for kjøtt (OFK) er eneste mulige løsning for å gjennomføre generisk markedsføring av reinkjøtt. Riksrevisjonen finner derfor departementets beslutning om å la være å konkurransesette markedsføring av reinkjøtt, kritikkverdig.

14.1.2.2 REINDRIFTSAVTALEN

Riksrevisjonen ser alvorlig på Landbruks- og matdepartementets manglende styring og oppfølging av deler av Reindriftsavtalen.

Verdiskapingsprogrammet for rein (VSP-rein) og konfliktforebyggende tiltak finansieres over Reindriftsavtalen. Midlene bevilges til Reindriftens utviklingsfond (RUF) og forvaltes av Innovasjon Norge (IN). Departementet fulgte opp tildelingsbrevets pålegg om at IN skal foreta regelmessige avstemninger mellom fondsregnskapet og INs regnskap først etter at Riksrevisjonen tok opp saken. Avstemmingsdokumentasjon for 2008 mellom regnskapene til RUF og IN, mottatt 22. juni 2009, viser avvik som ikke er forklart.

Riksrevisjonen har merket seg at Landbruks- og matdepartementet vil endre opplegg og rutiner for å unngå problemer knyttet til manglende avstemninger, og forutsetter at departementet vil følge dette opp overfor IN.

Departementet ga 10. mars 2008 IN i oppdrag å utarbeide en revidert strategi for VSP-rein samt en handlingsplan for 2008. Disse ble oversendt departementet 30. mai 2008.

Riksrevisjonen registrerer at departementet først i tildelingsbrevet til IN for 2009 følger opp saken ved at rapporteringen nå også skal omfatte vurdering av midler til VSP-rein og konfliktforebyggende tiltak. Riksrevisjonen forutsetter at LMD følger opp overfor IN.

14.1.2.3 BIOFORSK

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det er foretatt anskaffelser i Bioforsk i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Revisjonen har avdekket flere brudd på regelverket. Kontrollen viste at det ikke er gjennomført konkurranse slik regelverket krever, og for flere anskaffelser er det manglende eller mangelfulle protokoller. Det har også vært vesentlige kostnadsoverskridelser på enkelte av anskaffelsene. Brudd på anskaffelsesregelverket ble også avdekket i 2007-revisjonen.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet erkjenner at internkontrollen på dette området ikke har vært tilfredsstillende og at departementet har forsterket sin styring og oppfølging av Bioforsk. Riksrevisjonen merker seg at Bioforsk har iverksatt en

rekke tiltak for å bedre etterlevelsen av anskaffelsesregelverket:

- det er etablert internkontroll på anskaffelsesområdet
- det er etablert rammeavtaler
- ingen anskaffelser over kr 500 000 skal foretas uten forutgående sentral godkjenning
- det skal engasjeres ekstern bistand for å gjennomgå og kvalitetssikre anskaffelsesrutinene
- nøye oppfølging fra departementets side i den videre styringsdialogen hva gjelder anskaffelsesområdet

Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp forholdene i styringsdialogen med Bioforsk.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at regelverket for regnskapsmessig behandling av nedskrivninger av aksjeverdier ikke er fulgt og at årsresultatet dermed er satt for høyt. Revisjonen har avdekket at Bioforsk i 2008 har foretatt nedskrivning av aksjer med til sammen kr 1 006 725. Denne nedskrivningen er i strid med regelverket ført direkte mot egenkapitalen og årsresultatet er dermed satt tilsvarende for høyt.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdige at Bioforsk har kjøpt aksjer for kr 60 000 i Solrot AS uten å søke særskilt hjemmel. Selskapet ble etablert i juli 2008 og er i april 2009 bestemt avvirket. Revisjonen har også avdekket at aksjer kjøpt i august og desember 2008 i Sagaplant AS og Instrumenttjenesten AS, er nedskrevet med til sammen kr 873 300. Staten kan på grunn av manglende planlegging dermed ha blitt påført et økonomisk tap.

Riksrevisjonen kan ikke se at departementet har besvart spørsmålene om kjøp av aksjer og eventuelt tap for staten.

14.1.2.4 STATENS LANDBRUKSFORVALTNING – ANSKAFFELSER

Riksrevisjonen finner det kritikkverdige at det er inngått en parallell rammeavtale for kjøp av ikt-tjenester i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Revisjonen har avdekket mangler ved rammeavtalen ved at det ikke er fastsatt noen fordelingsmekanisme mellom leverandørene. I slike tilfeller må det gjennomføres en minikonkurranse for hvert avrop. Det er i liten grad dokumentert at dette er gjennomført.

Riksrevisjonen har merket seg at SLF har iverksatt en rekke tiltak for å bedre etterlevelsen av anskaffelsesregelverket:

- alle avrop på rammeavtalen skal fram til sommeren 2010 gjennomføres etter minikonkurranse mellom leverandørene

- SLF skal gjennomgå rutiner for å sikre dokumentasjonskravet
- SLF har startet arbeidet med å endre økonomimodellen for å sikre krav om toveisspor på anskaffelser over rammeavtaler

Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp forholdene i styringsdialogen med SLF.

14.1.2.5 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- rolleblending mellom stillingen som økonomi- og administrasjonsdirektør i Bioforsk og styreleder i ITAS
- manglende sikkerhets- og sårbarhetsanalyser på ikt-området i Bioforsk
- manglende avstemming av regnskapet til Bioforsk
- manglende planer med ett- og flerårige perspektiv i Veterinærinstituttet.

Av tidligere rapporterte forhold vil svakheter ved styring, rapportering og oppfølging av Reindriftsforvaltningen og Bioforsk bli fulgt opp i den løpende revisjonen.

14.1.2.6 FORVALTNINGSREVISJON

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon vedrørende styring og måloppnåelse innenfor jordbruket.

14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt fem revisjonsbrev uten merknader og avsluttende revisjonsbrev med merknader til Bioforsk og Statens landbruksforvaltning.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til landbruks- og matministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 25. november 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen deler Riksrevisjonens kritikk av at det er foretatt anskaffelser i Bioforsk i strid med regelverket for offentlige anskaffelser. Komiteen ser alvorlig på at det ikke er gjennomført konkurranse slik regelverket krever og viser til at for flere anskaffelser er det manglende eller mangelfulle protokoller. Det har også vært vesentlige kostnadsoverskridelser på enkelte av anskaffelsene.

Komiteen vil be om at departementet hurtig følger opp de kritikkverdige forhold i Bioforsk ved-

rørende aksjekjøp og brudd på regnskapsreglene, og forutsetter også at departementet følger opp tiltakene som Statens landbruksforvaltning har satt i gang for å bedre anskaffelsesregelverket

15. Miljøverndepartementet

15.1 Sammendrag

15.1.1 Innledning

Miljøverndepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 3,4 mrd kroner. Departementet har ansvar for seks virksomheter, tre fond og ett selskap.

15.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008. Riksrevisjonen har avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

15.1.2.1 MANGLENDE INNSYN I DEPARTEMENTETS RISIKOANALYSER

Riksrevisjonen ba i brev av 22. januar 2009 om å få oversendt departementets risikoanalyser for regnskapsåret 2008. Et planlagt ledd i revisjonen av regnskapene for 2008 var en kontroll både av departementets interne styring og styring av underliggende virksomheter. Risikovurderinger er et viktig ledd i mål- og resultatstyringen, og er forutsatt i Reglement for økonomistyring i staten fra 2004. Som nevnt i punkt 1.3 har kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. S. nr. 120 (2008–2009) gitt uttrykk for en forventning om at samtlige departementer får på plass nødvendige systemer på dette området, og komiteen ba Riksrevisjonen følge utviklingen.

Med tanke på å gjennomføre kontrollopgaven finner Riksrevisjonen det lite tilfredsstillende at det ikke gis innsyn i grunnlagsdokumentasjonen for å følge opp utviklingen slik kontroll- og konstitusjonskomiteen har anmodet om, men kun muntlige orienteringer. Det pågår imidlertid for tiden et samarbeid mellom Statsministerens kontor og Riksrevisjonen for om mulig å få utgitt en omforent veiledning for departementenes og Riksrevisjonens praktisering av dokumentinnsyn i samsvar med lov og instruks for Riksrevisjonen. Oppfølging i forhold til Miljøverndepartementets avslag er derfor stilt i bero i påvente av at arbeidet med en slik veileder kan avsluttes. Forholdet er derfor ikke tatt med i Riksrevisjonens bemerkninger.

15.1.2.2 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Styring av underliggende virksomheter – Statens kartverks rapportering
- Norsk Polarinstittutt – manglende implementering av nytt elektronisk lagerstyringssystem
- Statens kartverk – samfinansieringsprosjekter i Norge digitalt

15.1.2.3 FORVALTNINGSREVISJON

Riksrevisjonen viser for øvrig til Riksrevisjonens undersøkning av korleis Miljøverndepartementet varetek det nasjonale ansvaret sitt for freda og verneverdige bygningar, Dokument nr. 3:9 (2008–2009).

Det gjøres også oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om måloppnåelse i klimapolitikken.

15.2 Komiteens merknader

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har kome med åtte avsluttande revisjonsbrev utan merknader. Komiteen er nøgd med at Riksrevisjonen ikkje har vesentlege merknader til departementet si oppfylgning og gjennomføring av budsjettet for 2008.

Komiteen viser til at den i brev dagsett 18. november 2009 til miljøvernministeren stilte fleire spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonen sin rapportering. Statsråden svarte i brev av 1. desember 2009. Brevet følgjer som vedlegg til denne innstillinga.

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen omtalar avslag på innsyn i dokument som gjeld departementet sine risikoanalyser. Komiteen har tidlegare bede Riksrevisjonen fylgja utviklinga med utvikling av nødvendige system på dette området, jf. Innst. S. nr. 120 (2008–2009). Komiteen har merka seg at Riksrevisjonen opplever det som lite tilfredsstillande å kunna fylgja opp komiteen si oppmoding utan innsyn i relevant grunnlagsdokumentasjon.

Komiteen vil visa til Innst S. nr. 210 (2002–2003), jf. Dokument nr. 14 (2002–2003) Rapport til Stortinget fra utvalget til å utrede Stortingets kontrollfunksjon, der "[k]omiteen vil understreke viktigheten av at Riksrevisjonen får tilgang på de opplysninger og dokumenter den trenger for å kunne utføre sine oppgaver. Riksrevisjonen må følgelig ha krav på å få de opplysninger og dokumenter den har behov for for å kunne utføre sine oppgaver." Komiteen føreset at dette òg skal gjelda ved førespurnad om innsyn i departementet sine risikoanalyser.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens rett til innsyn er heimla i Lov om Riksrevisjon kapittel 3, særleg § 12, som lyder:

"Riksrevisjonen kan, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning, redegjørelse eller ethvert dokument og foreta de undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre oppgavene.

Riksrevisjonens rett til informasjon etter første ledd gjelder overfor den politiske ledelse, embets- og tjenestemenn i forvaltningen og andre som virker i forvaltningens tjeneste, og overfor ledelse, tilsatte og revisor i selskaper mv. som er heleid av staten og heleide datterselskaper til slike selskaper. Overlater forvaltningen økonomioppgaver til andre utenfor staten, gjelder Riksrevisjonens rett til aktuell informasjon også direkte overfor disse. Riksrevisjonens rett gjelder også overfor personer som har utført oppgaver som nevnt i første og annet punktum.

I saker som gjelder kontroll med om tilskudd eller bidrag av statsmidler til offentlige eller private virksomheter nyttes etter forutsetningene, gjelder retten til informasjon etter første ledd også overfor tilskuddsmottaker.

Riksrevisjonen har samme rett til innsyn og informasjon som forvaltningen kan kreve overfor

- a) andre som er tillagt statlig forvaltningsmyndighet eller oppgaver finansiert med statlige midler, og
- b) private som leverer varer eller tjenester til staten."

Komiteen vil presisera at det ikkje er opp til departementet å vurdere kva for dokument det ynskjer å stille til rådvelde for kontrollorganet. Det er vurderinga til Riksrevisjonen av kva for dokument det har behov for for å kunna utføra si oppgåve på vegner av Stortinget, som er avgjerande for kva for dokument det skal gjevast innsyn i.

Komiteen har elles merka seg at tidlegare rapporterte forhold som gjeld Statens kartverk og Norsk Polarinstitutt, no er avslutta.

16. Nærings- og handelsdepartementet

16.1 Sammendrag

16.1.1 Innledning

Nærings- og handelsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 32,6 mrd kroner. Departementet har ansvar for ti virksomheter, 21 selskaper og ett særlovsselskap.

16.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

16.1.2.1 TILSKUDDSDORDNINGER UNDER NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Riksrevisjonen kan ikke se at departementet har etablert rutiner for å sikre at tilskuddsordningene blir evaluert med en frekvens og et omfang som er basert på en overordnet risiko- og vesentlighetsvurdering. Riksrevisjonen har merket seg at departementet anser det som hensiktsmessig at evalueringer av tilskuddsordninger blir gjennomført ut fra en overordnet vur-

dering og at departementet høsten 2009 vil igangsette en årlig prosess for dette. Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet har igangsatt og utlyst anbudskonkurranse for eksternt evaluering av tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk.

16.1.2.2 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- gjennomføring av pålagte oppgaver ved Sjøfartsdirektoratet
- manglende måloppnåelse i Styret for det industrielle rettsvern
- manglende omtale av Semantikkregisteret for elektronisk samhandling (SERES) og overskrivelse av måltall i Brønnøysundregistrene
- gjennomføring av budsjettet, sviktende styring av, og kontroll med, ikt-sikkerhet og ikke tilfredsstillende rutiner på anskaffelsesområdet ved Norges geologiske undersøkelse
- anskaffelser ved Norsk Romsenter

16.1.2.3 FORVALTNINGSREVISJONER

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om sikkerhet til sjøs.

16.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at det er avgitt ti avsluttende revisjonsbrev, hvorav ingen med merknader.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til nærings- og handelsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 1. desember 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen viser til svar fra statsråden på spørsmål fra komiteen om saksbehandlingstiden for saker til behandling i Patentstyret 2008. Statsråden opplyser at behandlingstiden for patentsøknader for saker som ble ferdigbehandlet i 2008 var 4,2 år. Komiteen mener saksbehandlingstiden for patentsøknader er uforsvarlig lang og at det er nødvendig å intensivere arbeidet for å få denne redusert.

Komiteen viser videre til at det fortsatt er mangelfulle rutiner for å sikre at tilskuddsordningene blir evaluert og fulgt opp i tråd med forventet risiko- og vesentlighetsvurdering. Komiteen viser for øvrig til Riksrevisjonens rapport og har ingen øvrige merknader.

17. Olje- og energidepartementet

17.1 Sammendrag

17.1.1 Innledning

Olje- og energidepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 46,6 mrd kroner. Departementet har ansvar for fire virksomheter, fire fond og seks selskaper.

17.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008. Riksrevisjonen har avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

17.1.2.1 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Olje- og energidepartementets anskaffelser
- resultatbeskrivelse og resultatrapportering i NVE
- forvaltning av Energifondets midler

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Olje- og energidepartementets sektoransvar for informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- ikt-forvaltningen i Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

17.1.2.2 FORVALTNINGSREVISJONER

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres forvaltningsrevisjoner om:

- Enova SFs drift og forvaltning
- forvaltningspraksis ved tildeling av utvinnings-tillatelser
- flom og skred.

17.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Komiteen har ingen vesentlige merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2008.

18. Samferdselsdepartementet

18.1 Sammendrag

18.1.1 Innledning

Samferdselsdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 25,5 mrd kroner. Departementet

hadde ansvar for seks virksomheter og seks selskaper.

18.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Statens vegvesen og Jernbaneverket.

18.1.2.1 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

Budsjett – regnskap

Riksrevisjonen ser alvorlig på at de beløp som Samferdselsdepartementet rapporterer for Statens vegvesen til kapitalregnskapet i kontoklassene 65 (fordring) og 84 (gjeld), ikke er i samsvar med regnskapsførte beløp i vegvesenets regnskaper. Spesielt alvorlig er det for kontoklasse 65 hvor statens totale beholdning er vesentlig påvirket. Riksrevisjonen forutsetter at regnskapsføringen på alle forvaltningsnivå innrettes slik at bevilgningsreglementets § 13, 3. ledd ivaretas, og at regnskapsføringen avklares med Finansdepartementet og Senter for statlig økonomistyring.

Styring basert på risiko og vesentlighet

Riksrevisjonen finner det lite tilfredsstillende at det foreløpig bare foreligger et delvis opplegg for risikovurdering som ledd i mål- og resultatstyringen i samferdselssektoren. Dette er et krav som ble innført i Reglement for økonomistyring i staten i 2004. En god risikostyring på overordnet nivå fungerer som et grunnlag for all styring, og bør være et viktig element både i etats- og virksomhetsstyringen. Ved behandlingen av Dokument nr. 1 (2008–2009) ga kontroll- og konstitusjonskomiteen uttrykk for at den forventet at samtlige departementer får på plass nødvendige systemer for dette, jf. Innst. S. nr. 120 (2008–2009). Riksrevisjonen har merket seg at Samferdselsdepartementet vil følge opp dette arbeidet i de underliggende etatene.

18.1.2.2 STATENS VEGVESEN

Anskaffelser

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er store kostnadsøkninger, utstrakt bruk av tilleggsarbeid, manglende dokumentasjon ved overtakelse, manglende sporbarhet mellom faktura og kontrakt og manglende bruk av konvensjonalbot når frister ikke overholdes på anleggs- og tjenestekontrakter. Av 45 kontrollerte kontrakter har 22 betydelige kostnadsøkninger, og i to tilfeller over 100 pst. økning.

Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdepartementet følger opp gjennomføringen av tiltakene som er iverksatt og om de gir den forventede forbedring.

Statens vegvesen – bruk av fylkesmidler

Riksrevisjonen ser alvorlig på at staten i 2008 har forskuttert betydelige kostnader vedrørende arbeid på fylkesveger. Statens vegvesen har med bakgrunn i Riksrevisjonens funn iverksatt flere forbedringstiltak for å sikre tilstrekkelig og riktig rekvirering av midler fra fylkeskommunene. Samferdselsdepartementet har merket seg de registrerte forbedringene, og legger til grunn at Statens vegvesen vurderer behovet for ytterligere tiltak og oppfølging.

Riksrevisjonen er kritisk til det store mindreforbruket knyttet til investeringsbudsjett på fylkesveier, vel 413 mill. kroner. Det vil si at ca. 27 pst. av total bevilgning er ubrukt. Riksrevisjonen har merket seg at årsakene er sammensatt, men at manglende formålighet og dokumentasjon i tildelingsprosessen mellom fylkeskommunene og Statens vegvesen er en viktig faktor. Riksrevisjonen har også merket seg at en arbeidsgruppe har utformet forslag til ny styringsdialog og styringssystem mellom fylkeskommunene og Statens vegvesen.

Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdepartementet følger opp de tiltak som er iverksatt og sikrer seg at de gir den forventede forbedring.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Riksrevisjonen er kritisk til hvordan kostnadene til drift og vedlikehold av ikt-systemer dokumenteres. Så lenge ansvaret for ikt i Statens vegvesen er delt mellom Vegdirektoratet og enkelte regioner, samtidig som kostnadene ikke bokføres ensartet i hele virksomheten, mener Riksrevisjonen det er vanskelig i ettertid å spore og knytte kostnadene til de enkelte systemene.

Riksrevisjonen registrerer at det i samband med omorganisering av Statens vegvesen i 2010, er besluttet å opprette en landsdekkende ikt-enhet for å sikre de strategiske vurderingene og forankring mot etatsledelsen. Riksrevisjonen merker seg at Samferdselsdepartementet er enig i Statens vegvesens strategier i samband med innføring av nytt porteføljestyringssystem, selv om dette innebærer at nytt system først er på plass i 2013.

Kontrollvirksomheten

Riksrevisjonen ser alvorlig på den manglende kontrollaktiviteten knyttet til kjøre- og hviletid, tungtransport og bilbeltebruk i Statens vegvesen sett i forhold til de mange og omfattende trafikkulykkene som skjer på veiene.

Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen gjennom opplæring og nyrekruttering vil øke kapasiteten innenfor fagområdet, og at det i forbindelse med omorganiseringen av Statens vegvesen

skal legges vekt på bedre styring og utnyttelse av ressursene på området.

18.1.2.3 JERNBANEVERKET

Kontroll av inntekter

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke er etablert tilfredsstillende rutiner som sikrer at alle gjeldende avtaler om utleie av Jernbaneverkets eiendommer blir fakturert, og forutsetter at nye manuelle rutiner resulterer i en bedre kontroll med fakturering av avtalene, selv om et egnet ikt-system ikke er på plass.

Kontroll av konsulentutgifter

Riksrevisjonen ser alvorlig på mangler ved sporbarheten mellom kontrakt og faktura ved Jernbaneverket. Dette gjør det vanskelig å etterprøve om kravene til offentlige anskaffelser er fulgt. Riksrevisjonen har merket seg at Jernbaneverket vil iverksette tiltak, og forutsetter at Samferdselsdepartementet følger opp gjennomføring og virkning av dette i styringsdialog med Jernbaneverket.

Utviklingen og godkjenningen av Merkur sikringsanlegg

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det kan stilles spørsmål ved Jernbaneverkets utviklings-, anskaffelses- og godkjennelsesprosess for Merkur sikringsanlegg og hvilke konsekvenser dette vil få for pågående og nye jernbaneutbygginger.

Jernbaneverket har iverksatt en intern granskning av prosessen rundt utviklingen, anskaffelsen og godkjenningen av Merkur sikringsanlegg. Som følge av at granskningen ikke er avsluttet ønsker ikke Samferdselsdepartementet å kommentere dette ytterligere.

Punktlighet i togtrafikken

Registrering av forsinkelser

Riksrevisjonen finner det uheldig at fortolkningen og praktiseringen av punktlighetsmålet i togtrafikken, fører til uklarheter med hensyn til rapportering av reell punktlighet når ankomst innen 3,59 minutter og 5,59 minutter aksepteres som riktig registrering.

Ifølge St. prp. nr. 1 (2007–2008) skal alle togkategorier, bortsett fra Flytoget, ha en punktlighet på 90 pst., mens Flytoget skal ha en punktlighet på 95 pst. Punktlighet er i tildelingsbrevet til Jernbaneverket definert som tog i rute, med ankomst endestasjon innen 0–3 minutter fra oppgitt rutetid for intercitytog, nærtrafikk- og flytog, og innen 0–5 minutter for langdistanse- og godstog.

Riksrevisjonen merker seg at Samferdselsdepartementet er av den oppfatning at Jernbaneverket

registrerer punktlighet i henhold til kravet som departementet har satt. Denne praktiseringen med hensyn til hva som skal registreres som forsinket ankomst, fører til at punktligheten framstår som vesentlig bedre enn om registreringen blir gjort ved 2,59 minutter og 4,59 minutter. Riksrevisjonen viser til tabellen i punkt 2.2.4, som viser hvordan forskjellen i forståelse av hva som anses som tog i rute kommer til uttrykk, og spesielt gjør utslag for lokaltogene i de fire store byene.

Rapportering av innstilte tog

Riksrevisjonen er kritisk til at Samferdselsdepartementet ikke er mer aktive i sin oppfølging av kjøpsavtalen med NSB AS. Samferdselsdepartementet svarer ikke på spørsmålet om den ufullstendige rapporteringen fører til et svekket grunnlag for departementet til å kreve prisavslag, og heller ikke hva de planlegger å gjøre for å endre praksisen.

Innstilte tog i Region Øst

Riksrevisjonen ser alvorlig på utviklingen i antallet innstillinger som Jernbaneanverket har ansvar for. Andelen økte med 10 prosentpoeng fra 2007 til 2008, og Jernbaneanverket har ansvaret for tilnærmet 60 pst. av innstillingene i Region Øst. Samtidig merker Riksrevisjonen seg at Samferdselsdepartementet har inntatt en aktiv rolle i gjennomføringen av Oslo-prosjektet, og at det bevilges ekstra midler til vedlikeholdsarbeid.

Årsak til driftsavvik – trafikkavvikling

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at en stor andel av forsinkelsene kategoriseres som trafikkavvikling. Denne kategorien består av sekundærårsaker, og ingen er derved tillagt noe ansvar for disse forsinkelsene. Dette innebærer at verken Jernbaneanverket eller togselskapene har noe incentiv til å redusere denne andelen av forsinkelsene. Samferdselsdepartementet opplyser at det er viktigere med en funksjonell avviksregistrering enn å knytte avviksregistreringen til ansvarsfordeling. Riksrevisjonen mener det er viktig både å vite hva som er den direkte årsaken til et driftsavvik, og at noen er ansvarlig for å redusere hyppigheten av denne årsaken.

Beredskapsbemanningen i Region Øst

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det var færre personer i beredskap i Region Øst i 2008 enn tidligere år, særlig med tanke på hyppigheten av driftsavvik i Østlandsområdet de senere år. Samferdselsdepartementet oppgir at Jernbaneanverket har hatt problemer med å fylle opp turnusen på beredskap i Region Øst, og at det har vært knapphet på tilgjengelig kompetanse. Riksrevisjonen er av den oppfatning at en

stabil jernbanedrift bør ha høyeste prioritet, og at en god beredskap er en viktig faktor i dette arbeidet.

Beredskap og økonomi

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det har vært en for svak prioritering av, og bevilgning til vedlikehold i Region Øst. Det har vært en klar underbudsjettering av det korrektive vedlikeholdet de siste årene. Dette har resultert i at graden av fornyelse, som forhindrer framtidige driftsavvik, har blitt redusert i forhold til opprinnelig planer og budsjetter. Departementet opplyser at overforbruket på korrektivt vedlikehold i 2007 og 2008 i stor grad skyldes at vedlikeholdet av infrastrukturen generelt og fornyelse av infrastrukturen spesielt, over lang tid har vært prioritert for lavt.

Avsluttende uttalelse – Punktlighet i togtrafikken

Riksrevisjonen har ved flere anledninger tatt opp problemene med driftsavvik, først i Dokument nr. 3:4 (2003–2004), i oppfølgingen i Dokument nr. 3:1 (2007–2008), og i Dokument nr. 1 (2008–2009). Disse rapporteringene har spesielt påpekt mangel på samordning og målretting av tiltak for å redusere driftsproblemene mellom Jernbaneanverket og NSB AS. Samtidig har rapportene påvist at en stor andel av forsinkelsene har hatt et uavklart ansvarsforhold. Årets revisjon viser at det fortsatt er problemer med de samme forholdene.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Samferdselsdepartementet på bakgrunn av tidligere rapporter ikke har inntatt en mer aktiv rolle i styringen. Riksrevisjonen mener det må være i Samferdselsdepartementets, Jernbaneanverkets og togselskapenes interesse å avklare årsak og ansvarsforhold slik at man kan iverksette, samordne og målrette tiltak for å redusere forsinkelsene ved jernbanedriften.

18.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- budsjettering på inntektskapitler i Statens vegvesen og Jernbaneanverket

Av tidligere rapporterte forhold vil følgende saker bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- innkjøp og anskaffelser, manglende etterlevelse av regelverket i samferdselssektoren
- manglende kontroll av bompengeselskaper
- manglende rapportering til erfaringsdatabase ved anleggskontrakter i Statens vegvesen
- utvikling av Au2sys i Statens vegvesen

- manglende gebyrregulativ ved Luftfartstilsynet

18.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens kontroll av Samferdselsdepartementet og dets virksomheter. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Statens vegvesen og Jernbaneverket.

Komiteen viser til at den i brev av 18. november 2009 til samferdselsministeren stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 3. desember 2009. Brevene følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen har merket seg at revisjonen har vist at departementet og flere underliggende virksomheter ikke hadde på plass et tilfredsstillende system for vurdering av risiko og vesentlighet som en integrert del av mål- og resultatstyringen.

Komiteen har også merket seg at funnene varierte fra virksomheter som ikke har noe system for risikostyring, til virksomheter som ikke gjennomførte risikostyringen i henhold til allment aksepterte standarder, noe komiteen ser på som lite akseptabelt.

Komiteen har i tillegg merket seg at revisjonen har avdekket betydelige kostnadsøkninger på anleggskontrakter og at hele 22 av 45 kontrollerte kontrakter viser betydelig høyere utbetalinger enn avtalt kontraktspris. For to av kontraktene hadde kostnadene økt med hele 100 pst. i forhold til opprinnelig kontraktssum.

Komiteen vil også påpeke at flere anleggskontrakter har tilleggsarbeid som ikke er omfattet av kontraktene og at disse utgjorde mellom 10 og 80 pst. av opprinnelig kontraktssum og derfor burde vært utlyst i samsvar med regelverket for offentlige anskaffelser.

Komiteen er kjent med at tilsvarende forhold ble anmerket ved revisjonen av 2007-regnskapet, og komiteen forutsetter nå at departementet tar tak i dette og sørger for at forholdene bringes i orden.

Komiteen er også kjent med at Riksrevisjonen anmerket mangelfull sporbarhet fra faktura til anskaffelsesdokument ved revisjon av regnskapet for både 2006 og 2007. Mangelfull sporbarhet gjør det vanskelig å verifisere de totale bokførte kostnader knyttet til den enkelte kontrakt, og komiteen legger til grunn at departementet følger dette opp.

Komiteen merker seg med bekymring de store negative avvik som er avdekket når det gjelder planlagt kontrollaktivitet og gjennomført kontrollaktivitet knyttet til trafiksikkerhetsarbeidet i Statens vegvesen.

Komiteen viser til og slutter seg til beskrivelsen fra Riksrevisjonen som hevder at manglende oppfølging fra Statens vegvesen vil kunne føre til flere ulykker og dårligere trafiksikkerhet innen transportsektoren. Komiteen mener disse forhold ikke kan fortsette og forutsetter at departementet nå tar dette på alvor og bringer forholdene i orden.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonens tidligere anmerkninger om manglende kontroll av bompengeselskaper og departementets opplysninger om at ny avtalemal skulle behandles i løpet av våren 2008. Dette er enda ikke behandlet av departementet som forutsatt og komiteen registrerer at dette skal følges opp i den løpende revisjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet har merket seg at Riksrevisjonen i forbindelse med revisjonen for 2006, jf. Dokument nr. 1 (2007–2008) påpekte store avvik fra standardavtalen ved inngåelse av avtaler med bompengeselskaper, og at dette svekker de kontrollmuligheter Statens vegvesen har overfor bompengeselskapene. Disse medlemmer er derfor skuffet over at revisjonen for 2008 viser at ny avtalemal fortsatt ikke er ferdig, til tross for at Fremskrittspartiets medlemmer påpekte behovet for dette allerede i Innst. S. nr.172 (2007–2008).

Disse medlemmer viser til svar på spørsmål 269 fra Fremskrittspartiets fraksjon i finanskomiteen av 15. oktober 2009 til statsbudsjettet for 2010, der det kommer frem at bompengeselskapenes totale gjeld vil ligge på om lag 12 mrd. kroner ved utgangen av 2009. Disse medlemmer viser til at regjeringspartiene Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet i St.meld. nr. 16 (2008–2009) Nasjonal transportplan 2010–2019 la opp til ytterligere 60 mrd. i bompenger, og at det i tillegg kommer innkrevingskostnader på rundt 15 mrd. kroner. Disse medlemmer mener at de forhold Riksrevisjonen her har påvist ikke kan aksepteres. Dette er ikke god samfunnsøkonomi og en svært dårlig ivaretagelse av interessene til dem som bruker de aktuelle veistrekingene. Disse medlemmer forutsetter at departementet innretter seg etter Riksrevisjonens kritikk uten unødig opphold.

Komiteen vil i likhet med Riksrevisjonen påpeke NSBs mangelfulle rapportering av innstilte tog i henhold til kjøpsavtalen med departementet, noe som skyldes at Jernbaneverket ikke kan angi hvor stor del av en strekning som er delinnstilt. Komiteen vil i likhet med Riksrevisjonen stille spørsmål om hva departementet planlegger å gjøre for å sikre en tilfredsstillende rapportering på kjøpsavtalen i fremtiden.

Komiteens flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at Jernbaneverket ifølge Dokument 1 (2009–2010) feilrapporterer forsinkelser. Flertallet påpeker at "tog i rute" i tildelingsbrevet er definert som tog med ankomst endestasjon innen 0–3 minutter fra oppgitt rutetid for intercitytog, nærtrafikk og flytog, og innen 0–5 minutter for langdistanse og godstog. Flertallet påpeker at Riksrevisjons undersøkelser viser at Jernbaneverket registrerer intercitytog, nærtrafikk og flytog som forsinket dersom de er over 3,59 minutter forsinket til endestasjon, mens langdistanse- og godstog blir registrert som forsinket dersom de er over 5,59 minutter forsinket til endestasjonen. Flertallet viser til at det ifølge Riksrevisjonens tall i realiteten kun er Flytoget og Gjøvikbanen AS som oppfyller kravene til punktlighet, og påpeker at strekningene som trafikkeres av disse selskapene er gjenstand for konkurranseutsetting. Flertallet forutsetter at departementet innretter seg etter Riksrevisjonens kritikk uten unødig opphold, og at de gode erfaringene med konkurranseutsetting når det gjelder Flytoget og Gjøvikbanen AS videreføres på andre strekninger.

Komiteen viser til Riksrevisjonens omtale av Jernbaneverkets håndtering av signalsystemet Merkur, og har merket seg at Jernbaneverket har satt i verk en intern gransking av prosessen rundt utviklingen, anskaffelsen og godkjenningen.

Komiteen ser med bekymring på de konsekvenser problemene med prosjektet kan medføre i form av merkostnader og forsinkelser for prosjektene der det nye signal- og sikringsanlegget skulle tas i bruk.

19. Utenriksdepartementet

19.1 Sammendrag

19.1.1 Innledning

Utenriksdepartementet hadde i 2008 et utgiftsbudsjett på 26,9 mrd. kroner. Departementet hadde ansvar for to virksomheter og ett særlovsselskap.

19.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt to revisjonsbrev uten merknad.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har justert sine rutiner på flere av de områdene Riksrevisjonen har tatt opp, og at det arbeider med ytterligere tiltak for å styrke forvaltningen av midlene.

Riksrevisjonen har også merket seg at Utenriksdepartementet understreker det klare prinsipp om

nulltoleranse for korrupsjon i alle norskstøttede tiltak.

19.1.2.1 TILSKUDD TIL SERBIA

Riksrevisjonen har påvist kritikkverdige forhold ved Utenriksdepartementets styring og oppfølging av tilskudd til Serbia, og at mål og resultatoppnåelsen i prosjektene har fått liten oppmerksomhet. Utenriksdepartementet uttaler at rutiner og ordninger er lagt om de siste par årene, og at det i tillegg arbeides med å opprette et rådgivende styre for ytterligere å styrke oppfølgingen av prosjekter på landnivå. Riksrevisjonen merker seg at departementet nå anser forvaltningen for å være tilfredsstillende. Riksrevisjonen anser det kritikkverdig at Utenriksdepartementet ikke har etablert rutiner og former for styring og oppfølging, blant annet med utgangspunkt i at det rådgivende styre ble opprettet allerede i 2007. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av god styring og oppfølging, samt oppmerksomhet rettet mot mål og resultatoppnåelse slik at midlene blir benyttet som forutsatt.

Riksrevisjonen har påvist at risikovurderinger, og eventuelle risikodempende tiltak i forhold til korrupsjonsaspektet, i liten grad er synliggjort i prosjektdokumentasjonen. Riksrevisjonen merker seg at departementet oppgir å legge stor vekt på dette arbeidet. Riksrevisjonen forutsetter at departementet synliggjør korrupsjonsaspektet i alle prosjekter.

19.1.2.2 BILATERAL BISTAND TIL ANGOLA

Riksrevisjonen anser det som kritikkverdig at vage mål, svake indikatorer og definisjoner av ønskede resultater, og manglende grunnlagsdata i prosjektene, har ført til mangelfull rapportering, manglende mekanismer for oppfølging og manglende mulighet for resultatmåling. Utenriksdepartementet uttaler at det de senere år har jobbet mer aktivt for å rette opp de påpekte svakheter. Riksrevisjonen forutsetter at dette arbeidet fortsatt blir gitt prioritet for å sikre at midlene blir benyttet som forutsatt.

Riksrevisjonen har påvist manglende rapportering på risikoområder og at tiltak iverksatt for å dempe risiko ikke har vært tilstrekkelige. Riksrevisjonen vil peke på viktigheten av at risikoområder blir fulgt opp gjennom hele prosjektperioden for å sikre at midlene blir brukt som forutsatt.

Riksrevisjonen er kritisk til at bærekraften i prosjektene ikke er tilstrekkelig sikret gjennom hele prosjektperioden. Dette gjelder uavhengig av prosjektens levetid. Utenriksdepartementet uttaler at det for flerårige avtaler utarbeides utfasingsstrategier og at ikke videreføring av støtte til prosjekter kommuniseres mottaker så tidlig som mulig. Riksrevisjonen mener det er viktig at bærekraften i prosjektene har oppmerksomhet gjennom hele prosjektperioden,

også i korte prosjekter, for å sikre best mulig utbytte av den støtten som gis.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at departementet ikke i tilstrekkelig grad har prioritert bekjempelse og avdekking av korrupsjon underveis og på alle nivåer i prosjektene. Utenriksdepartementet er enig i at korrupsjon ikke har vært et eget tema i prosjektoppfølgningen, men uttaler at en rekke av prioriterte tiltak har vært korrupsjonsdempende. Riksrevisjonen forutsetter at departementet øker oppmerksomheten rundt vurderingene av korrupsjonsfaren i de enkelte prosjektene.

19.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- bilateral bistand til Nepal, Bangladesh og Sri Lanka
- anskaffelser i Utenriksdepartementet
- finansieringsordningen i det utvidede EØS og framdrift i Utenriksdepartementets utbetalinger

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- arbeidstid og arbeidsmiljøloven i departementet og ved stasjonene
- Utenriksdepartementets ikt-forvaltning

19.1.2.4 FORVALTNINGSREVISJONER

Det gjøres for øvrig oppmerksom på at det for tiden gjennomføres en forvaltningsrevisjon om resultatorientering i norsk bistand, og en parallellrevisjon mellom Norge og Russland om strålingsikkerhet og beskyttelse av miljøet mot radioaktiv forurensning.

19.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har avgitt to revisjonsbrev uten merknader.

Tilskudd til Serbia

Komiteen er kjent med departementets ordning med tilskudd til ulike prosjekter i Serbia der det overordnede målet har vært å bidra til fred, forsoning og demokratiutvikling, og der man i særlig grad har vektlagt støtte til økonomiske, politiske og sosiale reformprosesser, institusjonsbygging, forsvar-, sikkerhets- og justisreformer, i tillegg til næringsutvikling.

Komiteen er videre kjent med at Riksrevisjonen har kontrollert departementets forvaltning av til-

skudd til Serbia som for 2008 beløp seg til 135 mill. kroner.

Komiteen er også kjent med at ambassaden i Beograd bidrar i prosjektforvaltningen på oppdrag fra departementet samt deltar i søknadsprosessen, men at ansvaret for oppfølging og kontroll av prosjekttilskuddene ligger i departementet og at manglende kapasitet ved ambassaden er søkt kompensert ved flere tjenestebesøk fra departementets saksbehandlere.

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen stiller spørsmål ved om den etablerte organiseringen er tilfredsstillende og dekkende for styring og oppfølging av de ulike prosjekttilskuddene. Departementet har på sin side svart at det ikke har vært mulig å styrke oppfølgingen innenfor de økonomiske rammer man har til rådighet.

Komiteen stiller seg undrende til at det bevilges midler til ulike prosjekter uten at man har mekanismer for tilfredsstillende oppfølging og kontroll. Komiteen forutsetter at departementet retter fokus mot dette og utarbeider fungerende ordninger for oppfølging av prosjektene.

Komiteen er kjent med Riksrevisjonens spørsmål om departementets praksis ved tildeling av nye midler før rapportering fra forrige års tildeling foreligger og om dette gir tilstrekkelig grunnlag for langsiktighet og vurdering av oppnådde resultater. Komiteen er også kjent med at praksis nå er endret til flerårige tildelinger. Komiteen merker seg at departementet mener dette har gitt bedre kvalitet på søknadene, økt forutsigbarhet for mottakerne og mindre administrasjon for alle parter, men komiteen vil likevel understreke at dette fordrer skjerpet oppfølging og kontroll.

Komiteen har merket seg at det i prosjektene som har gjennomgått evalueringer eller mottatt statusrapporter, mangler dokumentasjon på departementets vurderinger av rapporteringen, og om midlene er brukt som forutsatt. Departementet vedgår svakheter i dokumentasjonen av prosjektbesøk og annen oppfølgingsvirksomhet, men har etter komiteens mening ikke gitt tilfredsstillende svar på hva som gjøres for å rette opp dette.

Komiteen er kjent med departementets krav om at korrupsjon ikke tolereres i forvaltning av norske bistandsmidler, men at manglende åpenhet i det serbiske forvaltningssystemet, mangelfullt statsregnskap og en ikke-fungerende riksrevisjon er en betydelig utfordring.

Komiteen er tilfreds med departementets målsetting om umiddelbart å følge opp alle begrunnede mistanker om misligheter samt å stanse alle overføringer inntil sakene er utredet, og komiteen legger til grunn at dette følges opp i praksis.

Bilateral bistand til Angola

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen er kritisk til at avtalene for flere av de undersøkte bistandsprosjektene i Angola hadde vage mål, svake indikatorer og vage definisjoner av ønskede resultater.

Komiteen vil vise til at av rundt 73 mill. kroner i utviklingsbistand til Angola i 2008, ble det meste kanalisert gjennom norske og angolanske frivillige organisasjoner.

Komiteen registrerer at Utenriksdepartementet erkjenner at flere av samarbeidspartnerne har vært administrativt svake og at mye av den norske støtten har vært rettet mot å bidra til å styrke organisasjonene på dette området.

Komiteen vil også vise til at departementet har skjerpert kravene til Norsk Folkehjelp og Kirkens Nødhjelp og deres lokale søsterorganisasjoner og

samarbeidspartnere. Blant annet kreves det nå spesiell prosjektrevisjon som svarer på de krav som stilles i ambassadens mandat for revisjon.

Komiteen har merket seg at de ulike tiltakene betyr en klar forbedring av prosjektforvaltningen.

20. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 1 (2009–2010) – om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 8. desember 2009

Anders Anundsen

leder og ordf. for Statsministerens kontor,
Kunnskapsdepartementet og Nærings- og
handelsdepartementet

Ola Borten Moe

ordf. for Forsvarsdepartementet og Miljø-
verndepartementet

Martin Kolberg

ordf. for Finansdepartementet og
Kommunal- og regionaldepartementet

Bendiks H. Arnesen

ordf. for Fiskeri- og kystdepartementet og
Helse- og omsorgsdepartementet

Marit Nybakk

Arbeids- og inkluderingsdepartementet og
Utenriksdepartementet, utviklingssaker

Ulf Erik Knudsen

ordf. for Barne- og likestillingsdepartementet
og Fornyings- og administrasjonsdepartementet

Øyvind Vaksdal

ordf. for Samferdselsdepartementet og
Utenriksdepartementet, utenrikssaker

Per-Kristian Foss

ordf. for Landbruks- og matdepartementet og
Olje- og energidepartementet

Even Westerveld

ordf. for Justis- og politidepartementet

Trine Skei Grande

ordf. for Kultur- og kirke departementet

Vedlegg 1**Brev fra kontroll og konstitusjonskomiteen til Justis- og politidepartementet v/statsråden, datert 12. november 2009****Dokument 1 (2009–2010)**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. I den forbindelse ønsker komiteen å stille følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen påpeker et klart behov for fornyelse av IKT-strukturen i politiet. Det fremkommer i dokumentet at Politiets data- og materiell-tjeneste ble tildelt ca 40 mill kroner til å starte fornyelsen av IKT-infrastrukturen. Hvordan er fremdriften i dette arbeidet? Når regner statsråden med at ny struktur kan være på plass?
2. Departementet har i følge Dokument 1 uttalt at politidistrikter som ikke har hatt tilfredsstillende

kontroll med vaktelskaper, innen mai 2009 skulle fremlegge en plan for kontrollvirksomheten i 2009. Hvordan er dette fulgt opp? Er planene fremlagt?

3. Hvordan er status for det nye nødnettet pr dags dato? Når forventes det nå å bli tatt i bruk? Hvordan påvirkes fremdriften av de økonomiske problemene hos leverandørene? På hvilken måte følges prosjektet nå opp fra departementets side? Hvilke planer foreligger når det gjelder fase 2 i utbyggingen?

Av hensyn til den videre fremdrift i komiteens arbeid med innstilling til Stortinget, bes det om snarlig svar.

Vedlegg 2**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 20. november 2009****Dokument 1 (2009–2010)**

Justis- og politidepartementet viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 12.11.2009.

Spørsmål 3 i brevet av 12.11.2009 besvares av settestatsråd Trond Giske. De øvrige spørsmål besvares av statsråd Knut Storberget.

Spørsmål 3:

"Hvordan er status for det nye nødnettet pr dags dato? Når forventes det nå å bli tatt i bruk? Hvordan påvirkes fremdriften av de økonomiske problemene hos leverandørene? På hvilken måte følges prosjektet nå opp fra departementets side? Hvilke planer foreligger når det gjelder fase 2 i utbyggingen?"

Svar:

Jeg vil som settestatsråd for justisminister Knut Storberget i Nødnett-saken besvare spørsmålet fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Jeg vil innledningsvis vise til at Stortinget i St.prp. nr. 83 (2008–2009), jf. Innst. S. nr. 346 (2008–2009) ble gitt en redegjørelse for status i utbyggingen av Nødnett. St.prp. nr. 83 (2008–2009)

ble fremmet for å bidra til en kontrollert avslutning av første byggetrinn av Nødnett.

I proposisjonen la Justisdepartementet fram forslag om at Stortinget skulle gi Kongen fullmakt til å øke kostnadsrammen for første byggetrinn av Nødnett med inntil 110 mill. kroner i forhold til gjeldende kostnadsramme. Dette ble begrunnet med at etatene har avdekket behov for å endre spesifikasjoner, økt ressursbehov i Direktoratet for nødkommunikasjon for oppfølging av leverandører, økte kostnader knyttet til innføring i etatene, mulig behov for økt kapasitet og dekning, samt valutakurssvingninger.

I Prop. 45 S (2009–2010) opplyser Justisdepartementet at Direktoratet for nødkommunikasjon i tråd med St.prp. nr. 83 (2008–2009) har ført forhandlinger med leverandøren om ferdigstilling av første byggetrinn. Blant annet pga. ytterligere forsinkelser fra leverandøren i løpet av sommeren 2009, har forhandlingene med leverandøren pågått utover høsten. Det foreligger et fremforhandlet forslag til tillegg til kontrakten mellom staten og leverandøren som er til behandling i Justisdepartementet. Justisdepartementet vil komme tilbake til Stortinget om saken på egnet måte, slik Stortinget ble informert om i Prop. 1 S (2009–2010).

Den største utfordringen i Nødnettprosjektet har over tid vært at leverandøren ikke har overholdt fremdriftsplanen og levert i henhold til denne. Leverandøren er i henhold til kontrakt ansvarlig for å levere et komplett nøkkelferdig kommunikasjonssystem til staten.

En betydelig andel av leveransen av første byggetrinn av Nødnett er levert. Mesteparten av radio-nettet i første byggetrinn er etablert. Politiet har fått levert og tatt i bruk alle sine kommunikasjonssentra-ler. UP i Østfold og Follo har i løpet av høsten begynt å bruke hele Nødnett-leveransen. Det arbeides for at resten av politiet i Østfold og Follo også skal begynne å bruke Nødnett i slutten av 2009. Brann og helse vil ta Nødnett i operativ bruk i 2010.

Når det gjelder leverandøren anser Direktoratet for nødkommunikasjon at leverandøren er beredt til å vedstå seg sine forpliktelser i forhold til å levere utstyr og tjenester. Hovedprinsippet når det gjelder finansiell sikkerhet er at staten betaler i takt med at leverandøren bygger. Når det gjelder første byggetrinn har direktoratet har bedt om, og fått, utvidede bankgarantier. Disse gir, kombinert med tilbakeholdte betalinger og det faktum at svært mye er bygget, tilfredsstillende sikkerhet for gjennomføring av trinn 1. Statens interesser er tillegg også sikret gjennom enkelte bestemmelser om morselskapsgarantier mv. Det er lignende sikringsmekanismer i avtalen også for annet byggetrinn, men det er behov for å tilpasse disse nærmere til situasjonen, noe JD må få komme tilbake til dette.

Det skal gjennomføres en evaluering av første trinn gjennom en rekke kontraktsfestede tester og gjennom vurderinger av teknologi, nytte og bruk, økonomi og prosjektgjennomføring før regjeringen eventuelt legger fram forslag for Stortinget om vedtak om videre utbygging. Test og evaluering gjennomføres så snart det er praktisk mulig, dels tidlig i

driftperioden, dels etter at første utbyggingstrinn er ferdig. Tiltakene søkes gjennomført slik at det tas hensyn til en effektiv prosjektgjennomføring, og som ledd i en prosess som muliggjør rask realisering av et landsdekkende nett uten fordyrende opphold. Årsakene til forsinkelsen i første utbyggingstrinn, og statens erfaringer med leverandøren, vil inngå som et element i evalueringen av første utbyggingstrinn.

I St.prp. nr. 67 (2008–2009) opplyses det at enkelte evalueringsaktiviteter allerede er gjennomført og påbegynt. Konsulentselskapet Gartner har i en rapport fra desember 2008 vurdert valg av teknologi og konkludert med at det beste teknologivalget for et radiokommunikasjonssystem for nødetatene fortsatt ville være basert på Tetrainfrastruktur om anskaffelsen skulle vært gjennomført i 2008/2009.

Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI) har evaluert styring og prosjektorganisering på statens side. Med utgangspunkt i rapport 2008:15 "Nødnett – evaluering av prosjektorganiseringen" fra DIFI, har Justisdepartementet påbegynt vurderinger av behovet for eventuelle endringer i statens prosjektorganisering. Justisdepartementet vil sørge for at nødvendige tiltak på statens side relatert til første utbyggingstrinn, og eventuelt landsdekkende utbygging, blir iverksatt.

Etter min vurdering har regjeringen gjennom å fremme St.prp. nr. 83 (2008–2009) søkt å bidra til en kontrollert avslutning av første byggetrinn av det nye digitale radiosambandet til nød- og beredskapsetatene og derigjennom tilrettelegge for at evaluering og kvalitetssikring av eventuell landsdekkende utbygging kan finne sted. Videre har Direktoratet for nødkommunikasjon i forståelse med Justisdepartementet, gjennomført en rekke tiltak og brukt betydelige ressurser på tett oppfølging av leverandøren i utbyggingsperioden. Dette arbeidet blir videreført.

Vedlegg 3

Brev fra Justis- og politidepartementet til kontroll- og konstitusjonskomiteen v/statsråden, datert 7. desember 2009

Spørsmål om Dokument 1 (2009 - 2010) - Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomiteen

Vi viser til brev av 12. November 2009 fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen og oversender med dette svar på spørsmål 1 og 2. Spørsmål nr. 3 er besvart i egen ekspedisjon.

Spørsmål 1:

"Riksrevisjonen påpeker et klart behov for fornyelse av IKT-strukturen i politiet. Det fremkommer i dokumentet at Politiets data- og materielltjeneste ble tildelt ca 40 mill kroner til å starte fornyelsen av IKT-infrastrukturen. Hvordan er fremdriften i dette arbeidet? Når regner statsråden med at ny struktur kan være på plass?"

Svar 1:

Dette tiltaket er høyt prioritert, og status pt er at politiets nye IKT-infrastrukturkonsept nå prøves ut på Politihøgskolen. Det vil tidlig i 2010 gjennomføres full pilot i et ordinært politidistrikt for å sikre at infrastrukturkonseptet fungerer optimalt før utrulling til alle politidistrikter og særorgan startes. Det legges opp til at ny IKT-infrastruktur i politiet skal være utplassert og fullt operativt i løpet av 2011.

I budsjettet for 2010 bevilgningene til politi og påtalemyndighet økt med hele 1,3 milliarder kroner. Av dette er 117 mill. kroner kompensasjon for lønns- og prisstigning. I tidsrommet 2006 – 2009 er politiets driftsbudsjetter økt med 1,55 milliarder kroner. Styrkingen vil bl.a. kunne bidra til fortsatt satsing på IKT i politiet.

Spørsmål 2:

"Departementet har i følge Dokument 1 uttalt at politidistrikter som ikke har hatt tilfredsstillende kontroll med vaktsselskaper, innen mai 2009 skulle fremlegge en plan for kontrollvirksomheten i 2009. Hvordan er dette fulgt opp? Er planene fremlagt?"

Svar 2:

Politidistriktene skal hvert år rapportere til Politidirektoratet på kontroll av vaktsselskaper i sitt distrikt. Etter rapporteringen for 2008 fant direktoratet at seks distrikter enten ikke hadde gjennomført kontroll, eller at den gjennomførte kontrollen var mangelfull. Disse seks distriktene har vært fulgt opp av direktoratet gjennom året og ble ved brev av 17. august 2009 bedt om å redegjøre for hvilke kontrolltiltak som var, eller ville bli, gjennomført i 2009. Alle distriktene har besvart henvendelsen, og tilbakemeldingene fra de seks distriktene viser at det er grepet tak i dette forvaltningsområdet og at vandelskontroll (listevask) av ansatte i vaktsselskapene nå er gjennomført. Disse distriktene vil fortsatt være gjenstand for særskilt oppfølging fra Politidirektoratet i 2010.

Det vises for øvrig til ny vaktvirksomhetslov, jf. Ot.prp. nr. 49 (2008-2009), der det i § 4 slås fast at det er politimesteren som er tillatelses- og kontrollmyndighet og at det skal foretas årlig kontroll med godkjente vaktforetak.

Vedlegg 4

**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Arbeids- og inkluderingsdepartementet
v/statsråden, datert 18. november 2009**

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Arbeids- og inkluderingsdepartementets område:

1. Referatene fra etatsstyringsdialogen er viktig for å sikre rask oppfølging av påpekte forhold. I 2008 har det gått fra tre til 11 måneder i visse tilfeller mellom etatsstyringsmøtet og referatet. I følge statsråden er praksis nå innskjerpet. Hvordan har statsråden i 2008 sørget for at underliggende etater følger opp styringsdialogen når en ikke har kunnet forholde seg til referater fra etatsstyringsdialogen?
2. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har tidligere understreket betydningen av at utviklingen av IKT-systemer samordnes mellom etatene, i tråd med Stortingets forutsetninger. Dette innebærer

- bl.a. samordning av IKT-systemer mellom Arbeids- og velferdsetaten, Skatteetaten og Utlendingsdirektoratet i saker under utenlandsforvaltningen. Statsråden viser til flere møter om temaet i sitt svar til Riksrevisjonen. Hvor langt har departementets IKT-utvikling gått i forhold til andre aktuelle departementers IKT-systemer, og i hvilken grad påvirker den ulike fremdriften muligheten for å sikre samordning av aktuelle IKT-systemer, og mener statsråden fortsatt det er aktuelt å utarbeide felles IKT-system på tvers av etater og departementsansvarsområder?
3. Det er åtte tidligere rapporterte forhold fra Riksrevisjonens side overfor Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Av disse åtte sakene finner ingen sin avslutning i Dokument 1 (2009–2010). Årsaken er at forholdene ikke er løst. Hva er statsrådets kommentar til at det ikke er ryddet opp i tidligere påpekte forhold og hvordan vil statsråden løse disse tidligere påpekte forhold?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken, bes det som snarlig svar.

Vedlegg 5

Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 27. november 2009

Dokument 1 (2009–2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 18. november 2009 med tre spørsmål vedrørende Dokument 1 (2009–2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008. Jeg viser også til arbeidsministerens svar vedrørende sitt ansvarsområde. Nedenfor har jeg gitt svar på den delen av spørsmål 3 som faller inn under mitt ansvarsområde som fornyings- og kirkeminister.

3. *Det er åtte tidligere rapporterte forhold fra Riksrevisjonens side overfor Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Av disse åtte sakene finner ingen sin avslutning i Dokument 1 (2009–2010). Årsaken er at forholdene ikke er løst. Hva er statsrådets kommentar til at det ikke er ryddet opp i tidligere påpekte forhold og hvordan vil statsråden løse disse tidligere påpekte forhold?*

Nedenfor følger min kommentar til Riksrevisjonens merknad vedrørende Sametingets tilskudsforvaltning:

Tilskudsforvaltningen ved Sametinget har vært tatt opp av Riksrevisjonen ved flere anledninger, og det er påpekt svakheter ved forvaltningen.

I Dokument 1 (2009–2010) pkt 3.7 fremgår det bl.a. at tilskudsforvaltningen ved Sametinget fortsatt ikke er tilfredsstillende. Det gjelder både forsinket innføring av saksbehandlersystemet Acos WebSak og oppfølging av tidligere gitte tilsagn. Sametinget har i den forbindelse informert om at de vil intensivere arbeidet med oppfølgingen av gamle tilsagn og fokusere spesielt på områdene læremidler og kultur.

Departementet er kjent med at det er en positiv utvikling i Sametinget når det gjelder de forholdene Dokument 1 (2009–2010) peker på. Departementet

vil ta opp saken med Sametinget i den rutinemessige dialogen mellom Sametinget og departementet.

Jeg vil i denne forbindelse vise til Riksrevisjonens brev av 24. april 2009 til Sametinget ved Sametingsrådet, med kopi til Arbeids- og inkluderingsdepartementet, vedrørende Riksrevisjonens kontroll av Sametinget for 2008. Riksrevisjonen redegjør i brevet for ny rutine for kommunikasjonen mellom Riksrevisjonen og Sametinget. Riksrevisjonen påpeker Sametingets spesielle status som folkevalgt organ. Riksrevisjonen uttaler videre at i henhold til Hovedinstruks for økonomiforvaltningen i Sametinget har Sametingets politisk ledelse et overordnet ansvar for økonomiforvaltningen og for resultatoppfølging og rapportering. På denne bakgrunn har Riksrevisjonen utredet rammene for revisjon av Sametinget.

Riksrevisjonens konklusjon er at det bør etableres nye kommunikasjonsrutiner med Sametingets politiske nivå. Der Riksrevisjonen vanligvis kommuniserer med et departement, vil Riksrevisjonen ved revisjon av Sametinget kommunisere med Sametingets politiske nivå. Dette innebærer at vesentlige feil og mangler som vurderes tatt opp i Dokument 1 for regnskapsrevisjon eller i Dokument 3 for forvaltningsrevisjon, tas opp i brev til Sametingsrådet. Sametingsrådets svar behandles på samme måte som svar fra departementene gjøres i dag. Saker som vurderes rapportert til Stortinget kommuniseres deretter til den ansvarlige statsråd og presenteres i dokumentserien på vanlig måte.

Sametinget er ikke et underliggende organ i forhold til regjeringen, og Regjeringen er derfor ikke ansvarlig for Sametingets politiske virksomhet eller vedtakene som Sametinget gjør på de ulike områdene. Regjeringen har imidlertid et konstitusjonelt ansvar når det gjelder bevilgninger gitt over statsbudsjettet.

Vedlegg 6**Brev fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet v/statråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, dater 4. desember 2009****Dokument 1 (2009–2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 18.11.2009 med spørsmål vedrørende Dokument 1 (2009–2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008. Nedenfor har jeg gitt svar på de spørsmålene som faller inn under mitt ansvarsområde som arbeidsminister. Jeg vil i eget brev svare på de delene av spørsmål 3 som faller inn under mitt ansvarsområde som fornyings- og kirkeminister. Jeg har bedt justisministeren svare på de deler av spørsmålene som vedrører hans ansvarsområde.

1. *Referatene fra etatsstyringsdialogen er viktig for å sikre rask oppfølging av påpekte forhold. I 2008 har det gått fra tre til 11 måneder i visse tilfeller mellom etatsstyringsmøtet og referatet. I følge statsråden er praksis nå innskjerpet. Hvordan har statsråden i 2008 sørget for at underliggende etater følger opp styringsdialogen når en ikke har kunnet forholde seg til referater fra etatsstyringsdialogen?*

Jeg vil først understreke at jeg er enig i at utarbeidelsen av referater fra møter i etatsstyringsdialogen i noen tilfeller har tatt for lang tid. Det har også vært tilfeller av svikt i rutine for oversendelse av slike referater til Riksrevisjonen. Jeg legger vekt på at alle sider av styringsdialogen mellom departementet og dets underliggende virksomheter skal dokumenteres. Jeg har også forståelse for at referater fra møter som inngår i styringsdialogen er et viktig grunnlag for Riksrevisjonens arbeid. Jeg har derfor innskjerpet de interne rutine i departementet på dette området.

At referater fra møter i styringsdialogen i noen tilfeller er utarbeidet for seint, har imidlertid ikke påvirket styringen av virksomhetene direkte. Departementets mål- og resultatkrav til virksomhetene og andre retningslinjer for virksomhetenes oppgaveløsning går fram av de årlige tildelingsbrevene. Ved behov for endringer i disse styringssignalene i løpet av året blir dette formidlet til virksomheten gjennom tillegg til tildelingsbrev, oppdragsbrev eller i annen ekspedisjon. Dersom man på møter i styringsdialogen avdekker behov for endringer i styringssignaler får altså virksomhetene formidlet disse endringene skriftlig, uavhengig av referatet fra det aktuelle møtet.

2. *Hvor langt har departementets IKT-utvikling gått i forhold til andre aktuelle departementers IKT-systemer, og i hvilken grad påvirker den ulike fremdriften muligheten for å sikre samordning av aktuelle IKT-systemer, og mener statsråden fortsatt det er aktuelt å utarbeide et felles IKT-system på tvers av etater og departementsområder?*

Jeg har merket meg at Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke i sterkere grad prioriterer utvikling av helhetlige IKT-løsninger som sikrer registerkvalitet og informasjonsflyt i forvaltningen av utenlandssaker, tilpasset dagens behov preget av internasjonalisering. Når det gjelder Arbeids- og velferdsetaten, må framdriften og utviklingen av IKT-løsninger ses på bakgrunn av den svært omfattende og krevende omstillingsprosessen etaten har vært og fremdeles er inne i.

Arbeids- og velferdsetaten ble i hovedsak etablert med de IKT-løsningene som den tidligere Trygdeetaten og Aetat hadde før omstillingen startet i første del av 2006, noe som også ble forutsatt i St.prp. nr. 46 (2004–2005) Ny arbeids- og velferdsforvaltning. I perioden etter etableringen har Arbeids- og velferdsetaten arbeidet med krevende IKT-prosjekter blant annet knyttet til pensjonsreformen og implementering av IKT-løsninger på nye NAV-kontorer. Ut fra en vurdering av risiko og etatens kapasitet har det ikke vært forsvarlig å iverksette ytterligere nye omfattende og krevende IKT-prosjekter.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har utarbeidet en IKT-strategi for perioden frem til 2015. Ett av satsingsområdene i denne er elektronisk samhandling med andre virksomheter (samarbeidspartnere). Av IKT-strategien framgår det blant annet at det i dag er en mangelfull standardisering av tekniske grensesnitt i forhold til dataoverføring mellom fagsystemer i Arbeids- og velferdsetaten og hos eksterne samarbeidspartnere. Et overordnet mål er å etablere løsninger som bidrar til effektive samhandlingsarenaer og automatiserte prosesser, og at relevante tjenester rettet mot samarbeidspartnere skal være tilgjengelig elektronisk. IKT-strategien presiserer også at Arbeids- og velferdsetaten skal tilstrebe bruk av fellesregistre, herunder etablering av medlemskapssystem og register for medlemskap i folketrygden.

Jeg mener på generelt grunnlag at elektronisk samhandling mellom virksomheter er viktig, noe som også er et sentralt poeng i St.meld. nr. 17 (2006–2007) Eit informasjonssamfunn for alle.

Departementet har nå en dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet om oppfølging av IKT-strategien, herunder hvilke IKT-prosjekter som direktoratet skal prioritere fram mot 2015. Jeg vil understreke at IKT-prosjekter er ressurskrevende. Ut fra en vurdering av risiko, vesentlighet og økonomisk ramme har det ikke vært rom for å igangsette mer omfattende IKT-utvikling. Da Stortinget vedtok NAV-reformen ble det da også lagt til grunn at IKT-utviklingen måtte skje gradvis, og at framdriften på området må tilpasses de økonomiske rammene som stilles til disposisjon for Arbeids- og velferdsetaten. En videre utvikling av IKT-systemene er under planlegging.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har for øvrig opplyst at det er etablert kontakt mellom Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten med sikte på å kartlegge etatenes behov for samhandling og informasjonsutveksling på avgifts- og medlemskapsområdet. I denne kontakten vil en også vurdere eventuelle begrensninger i informasjonsutvekslingen mellom registre/etater på grunn av hensynet til personvern m.v.

3. *Det er åtte tidligere rapporterte forhold fra Riksrevisjonens side overfor Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Av disse åtte sakene finner ingen sin avslutning i Dokument 1 (2009–2010). Årsaken er at forholdene ikke er løst. Hva er statsrådens kommentar til at det ikke er ryddet opp i tidligere påpekte forhold og hvordan vil statsråden løse disse tidligere påpekte forhold?*

Nedenfor følger mine kommentarer til hvert av de seks forholdene som faller inn under mitt ansvar som arbeidsminister:

3.1. Styring og gjennomføring av pensjonsreformen/-programmet

Jeg har merket meg at Riksrevisjonen skriver at revisjonen for 2007 viser at det ikke var utarbeidet noen realistisk tidsplan for det gjenstående regelverksarbeidet for alderspensjon, og at departementets arbeid med nytt regelverk for pensjoner var forsinket.

Jeg vil understreke at arbeidet med pensjonsreformen er svært omfattende, har pågått i mange år og inkluderer alle deler av pensjonssystemet. Departementet har helt fra starten av arbeidet med pensjonsreformen hatt tidsplaner for regelverksarbeidet, men i en så komplisert reform, både politisk og administrativt, og som pågår over så lang tid, er det vanskelig å unngå at det blir justeringer i tidsplanene.

For å kunne innføre fleksibelt uttak av alderspensjon fra 1.1.2011 er det etablert en omforent tidsplan for når direktoratet skal motta grunnlaget for å kunne starte analyse og detaljert design knyttet til IKT-prosjektet. Jeg vil understreke at denne planen ble omfo-

rent *etter* at daværende statsråd ga sitt svar til Riksrevisjonens Dokument nr 1. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i brev til Arbeids- og inkluderingsdepartementet uttalt følgende:

"På bakgrunn av allerede mottatte regelverksavklaringer og under forutsetning av at de gjenstående regelverksavklaringer gis i henhold til den omforente tidsplanen, skal vi være klare for at fleksibelt uttak av alderspensjon kan tre i kraft som forutsatt og vedtatt 1.1.2011."

Jeg vil understreke at det gjenstående regelverksarbeidet per i dag er i rute og i tråd med omforent plan, slik at Arbeids- og velferdsdirektoratet har fått nødvendige regelverksavklaringer for å kunne gjennomføre fleksibelt uttak av alderspensjon som forutsatt den 1.1.2011. Direktoratet har opplyst at de administrative forberedelser, herunder IKT-prosjektet, er i rute.

Jeg vil påpeke at det for øvrig er normal risiko knyttet til det samlede prosjektet, og at det er en stram tidsplan for å implementere reglene om alderspensjon i de nye IKT-løsningene. Det er etablert styring og kontroll med prosjektet som skal sikre at fleksibelt uttak av alderspensjon kan tre i kraft som forutsatt.

3.2. Arbeids- og velferdsetatens arbeid med utenlandsområdet

Riksrevisjonen skriver at revisjonen viser at Arbeids- og velferdsetaten har satt i verk tiltak for å bedre forvaltningen på utenlandsområdet, men at det fremdeles er utfordringer knyttet til samhandlingen mellom Arbeids- og velferdsetaten og Skatteetaten.

Departementet har hatt betydelig fokus på Arbeids- og velferdsetatens arbeid med å løse svakheter på utenlandsområdet, og det er blant annet gjennomført egne oppfølgingsmøter med direktoratet. Arbeids- og velferdsdirektoratet har etablert planer for utvikling av utenlandsområdet, og det er gjennomført en rekke tiltak for å løse de forholdene som Riksrevisjonen har påpekt. Arbeids- og velferdsdirektoratet har iverksatt tiltak for å redusere restansene på området, men restansesituasjonen vil også fremover være en utfordring for etaten. Arbeids- og velferdsdirektoratet har i rapportering for 2. tertial 2009 presisert at svartiden i kundesenteret har en "meget positiv utvikling".

Jeg vil understreke at utenlandsområdet i Arbeids- og velferdsetaten er et komplekst arbeidsområde som blant annet innebærer samhandling med andre etater og med andre lands myndigheter, jf. blant annet omtale under pkt. 2 over. Selv om det er oppnådd forbedringer på området, vil det fortsatt være utfordringer på området. Det vil følgelig måtte ta tid før alle påpekte svakheter på området er løst.

3.3 Høreapparatformidlingen

Riksrevisjonen har de siste tre årene omtalt svakheter i formidlingen av høreapparater. I brev av 2.2.2009 ga Arbeids- og inkluderingsministeren sin redegjørelse til kontroll- og konstitusjonskomiteen om status i saken. Jeg vil nedenfor gi en redegjørelse hva departementet har gjort etter det.

Den 12.2.2009 ble det avholdt et møte om høreapparatformidlingen hvor representanter for Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet deltok. De konkrete oppfølgingspunktene som ble gitt i departementets brev til Arbeids- og velferdsdirektoratet den 8.12.2008 ble diskutert og gjennomgått. Det var enighet om de videre utfordringene på høreapparatområdet, hvilke tiltak som var nødvendige og hvordan disse skulle følges opp. Det var enighet om å avholde et oppfølgingsmøte den 15.6.2009 om saken.

I tråd med dette ble det 15.6.2009 avholdt et nytt oppfølgings- og rapporteringsmøte om høreapparatformidlingen hvor representanter for Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet deltok. Det ble blant annet diskutert forhold knyttet til samarbeidsavtalen mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og helseforetakene.

I brev av 29.6.2009 ba Arbeids- og inkluderingsdepartementet om at direktoratet ga en særskilt statusrapportering om saken i direktoratets virksomhetsrapport 2. tertial 2009. I virksomhetsrapporten for 2. tertial 2009 opplyser direktoratet at det er nedsett en arbeidsgruppe med medlemmer fra de regionale helseforetakene, Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet. Videre at gruppen fikk i oppdrag å utarbeide en samarbeidsavtale mellom Arbeids- og velferdsdirektoratet og de fire regionale helseforetakene om høreapparatformidlingen. Arbeidsgruppen har hatt to møter, og har samarbeidet mellom møtene. De regionale helseforetakene og Arbeids- og velferdsdirektoratet er nå enige om innholdet i en samarbeidsavtale som skal signeres 19.12.2009. Det er avholdt møte med de aktuelle brukerorganisasjonene om utkastet til samarbeidsavtale. Brukerorganisasjonene har gitt sin tilslutning til innholdet i avtalen.

Departementet vil fortsette å be om rapportering på utviklingen i prosjektet.

3.4 Tilskudd til boligsosialt arbeid

I revisjonen for 2007 påviste Riksrevisjonen svakheter ved regelverket vedrørende tilskudd til oppfølgingstjenester i bolig. Jeg vil understreke at det etter dette er utarbeidet nytt regelverk for ordningen. Det nye regelverket trådte i kraft i februar 2009. Jeg vil følge opp saken for å forsikre meg om at Riksrevisjonens merknader blir løst.

3.5 Informasjonssikkerhet i trygdeetatens stormaskinmiljø

Riksrevisjonen tok i forbindelse med revisjon av regnskapet for 2005 opp mangler og svakheter ved informasjonssikkerhet i Trygdeetaten. Direktoratet har gjennomført en rekke tiltak på området, og departementet har merket seg at Riksrevisjonen skriver at revisjonen av området i 2008 viser at prosjektet har utbedret hoveddelen av Riksrevisjonens merknader, men at det gjenstår tiltak knyttet til planlegging og oppfølging av internkontroll som skal gjennomføres i 2009.

I forbindelse med Riksrevisjonens Dokument 1 for regnskapsåret 2007 presiserte departementet at direktoratet skulle gjennomføre kortsiktige forbedringer i 2006 og legge grunnlaget for flere tiltak i perioden 2007–2009.

Direktoratet har opplyst til departementet at det i 2009 vil bli gjennomført en rekke tiltak på området for løse problemene, og at Arbeids- og velferdsdirektoratets arbeid i så måte er i rute. Jeg vil understreke at det er et omfattende arbeid som er i gang for å rette opp i forholdene Riksrevisjonen har påpekt på området. Arbeidet vil følgelig måtte ta noe tid.

3.6 Forskutterte dagpenger ved konkurs

Som det er redegjort for i tidligere korrespondanse med Riksrevisjonen, pågår det nå et arbeid med å gjennomgå dagens ordning med forskuttering av dagpenger ved konkurs og utbetaling av lønnsgarantimidler. Formålet med arbeidet er å oppnå en mer resurseffektiv, brukervennlig og helhetlig saksbehandling.

Muligheter for en eventuell utvikling av ny eller tilpasset funksjonalitet i IKT-system for saksfeltet må vurderes opp imot andre planlagte og allerede igangsatte IKT-prosjekter og Arbeids- og velferdsetatens samlede kapasitet. Jeg vil følge opp saken i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Vedlegg 7**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Barne- og likestillingsdepartementets område:

1. Det kommer frem at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for behandling av barnevernssaker i fylkesnemndene var på mellom 52 og 86 dager i 2008. Stortingets forutsetning er at saksbehandlingstiden ikke skal være lengre enn fire uker (28 dager) i de fleste tilfeller. I 2008 ble 89 prosent av sakene behandlet etter lengre tid en Stortingets forutsetning. Tendensen i første kvartal 2009 er tilsvarende. Barn som utsettes for omsorgsoverdragelse lever således ofte med midlertidige vedtak i gjennomsnitt dobbelt så lenge som loven

foreskriver som hovedregel. Dette er en stor utfordring for rettsikkerheten til barna. Hvorfor har statsråden ikke rettet opp i disse forholdene etter påpekninger fra Riksrevisjonen i 2007?

2. Hva er gjort i forhold til å utvikle enhetlige rutiner og metoder for god saksstyring for å få saksbehandlingstiden ned?
3. Statsråden opplyser til Riksrevisjonen at det i 2009 er lagt ut et større anbud på rammeavtaler for kjøp av plasser i barneverninstitusjoner. Anbudet skal gjennomføres i tråd med anskaffelsesreglementet og er åpent for alle private aktører. Valg av aktør skal skje i tråd med anskaffelsesreglementet. Mener statsråden dette betyr at man ikke kan vektlegge type privat aktør i utvelgesprosessen, slik at alle private tilbydere skal likebehandles i slike anbudsprosesser, og hvorfor er ikke slikt anbud lagt ut før 2009?

Av hensyn til den videre fremdriften i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 8**Brev fra Barne- og likestillingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 18. november 2009, der komiteen ber om svar på spørsmål knyttet til Riksrevisjonens Dokument 1 (2009–2010) for budsjettåret 2008. Spørsmålene omhandler saksbehandlingstiden i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, samt Bufetats kjøp av institusjonsplasser fra private aktører.

Saksbehandlingstiden i fylkesnemndene

Kontroll- og konstitusjonskomiteen spør hvorfor det ikke har blitt rettet opp i forholdene knyttet til at saksbehandlingstiden i dag er lengre enn Stortingets forutsetninger og kravene i barnevernloven.

Det er svært uheldig når barn ikke får avklart sakene sine raskt i fylkesnemndene, og kritikken fra

Riksrevisjonen er meget alvorlig. Jeg er ikke fornøyd med at vi i en så liten andel av sakene når målet om fire ukers behandlingstid. Tidsaspektet i disse sakene er helt avgjørende, og det ligger nedfelt i barnevernloven at barna skal få nødvendig hjelp til rett tid.

Departementet har hele tiden fulgt utviklingen i fylkesnemndene nøye og har satt i verk flere tiltak før Riksrevisjonens revisjon av saksbehandlingstiden i 2008. Kritikken fra Riksrevisjonen i tidligere budsjettår gjelder gjennomføringen av regnskapet og ble avsluttet i Dokument 1 (2008 – 2009). Kritikken fra tidligere år har liten sammenheng med Riksrevisjonens bemerkninger i forbindelse med budsjettåret 2008.

Veksten i innkomne saker til behandling i fylkesnemndene på om lag 10 prosent årlig har satt store krav til organisasjonen, og det er gjort mye for å gi fylkesnemndene mulighet til å møte utfordringene. Først og fremst har man økt antall årsverk i fylkesnemndene. Selv om veksten i saksbehandlingsskapa-

siteten har tilsvart saksveksten, har det i perioden bygd seg opp restanser som det tar tid å arbeide ned igjen. I 2009 har utviklingen stabilisert seg og saksinngangen er lavere hittil i år sammenlignet med i fjor.

Ett tiltak for å sikre effektivitet og forenklet behandling av sakene, var å innføre nye saksbehandlingsregler for fylkesnemndene. Disse trådte i kraft 1.1.2007. Formålet med de nye reglene var først og fremst å legge til rette for en enhetlig og hensiktsmessig saksbehandling i tråd med de grunnregler for god saksbehandling som gjelder for domstolene. Sakene i fylkesnemndene skal behandles snarest og hvis mulig innen fire uker, og ved behandlingen av de nye saksbehandlingsreglene støttet Stortinget departementets forslag om ikke å innføre en absolutt tidsfrist. Barnevernloven har et ambisiøst mål som det ikke er mulig å holde i alle saker, og ofte ligger årsakene til forsinkelsen utenfor fylkesnemndenes kontroll.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden som Riksrevisjonen refererer til, er tiden fra mottak til første dag av forhandlingsmøte i saker med forhandlingsmøte. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i fylkesnemndene er så langt i 2009 på 57 dager mot 66 dager i 2008, og fylkesnemndene har lyktes i å redusere saksbehandlingstiden. Det er fremdeles et stykke igjen til målet i barnevernloven, og det er dessverre fremdeles store forskjeller i saksbehandlingstiden mellom nemndene. Dette følges opp i departementet og i fylkesnemndene.

Et annet tiltak for å sikre en god organisering og enhetlige rutiner i saksbehandlingen, er forslaget om å opprette en sentral administrasjon for fylkesnemndene. Dette er foreslått i Prop. 1 S (2009–2010). Hensikten med ny organisering er å etablere en ny modell for administrativ styring av fylkesnemndene som sikrer en god og sikker kontroll og styring av nemndene utenfor departementet. Den nye modellen skal sikre god kvalitet i nemndenes virksomhet ut mot brukerne, samt bidra til å ivareta departementets behov for nødvendig kontroll og oversikt over nemndenes virksomhet. Det vil styrke nemndenes stilling at de får en egen administrasjon som utelukkende har fokus på etatens behov og utvikling, samt at administrasjonen vil få bedre kunnskap om nemndenes særegenhet og oppgaver. Det vil også bidra til å understreke og styrke nemndenes stilling som frittstående forvaltningsorgan at skillet mellom departement og nemnd fremstår klarere.

For å sikre lik behandling av sakene i fylkesnemnda er det utarbeidet en kvalitetssikringsmanual. Denne manualen har siden utarbeidelsen fungert som et sentralt verktøy for saksbehandlingen i fylkesnemndene. Ny tvistelov og omfattende endringer i saksbehandlingsreglene i barnevernloven og sosial-

tjenesteloven trådte i kraft 1. januar 2008 og gjorde det nødvendig med en ajourføring av Kvalitetssikringsmanualen. En arbeidsgruppe ble november 2008 oppnevnt for å utarbeide forslag til revidert manual. Gruppen har levert et forslag til høring i fylkesnemndene og i departementet.

Videre har Region Oslo og Akershus gjennomført et prosjekt i regi av et eksternt konsulentselskap for å bedre fylkesnemndenes effektivitet. Noen av hovedfunnene fra prosjektet kan benyttes til å bedre effektiviteten i alle landets nemnder.

Det ble innført et nytt saksbehandlingssystem i fylkesnemndene i 2006. Statistikken som hentes fra saksbehandlingssystemet har vist seg å være noe mangelfull og departementet har oppnevnt en arbeidsgruppe med mål om å sikre bedre styringsinformasjon og god datakvalitet. Gruppen skal levere sin rapport primo 2010.

Bufetats kjøp av private barnevernsplasser

Anskaffelse av helse- og sosialtjenester er utfordrende fordi det skjer på et område med et komplekst nasjonalt og internasjonalt regelverk, og samtidig er gjenstand for mye offentlig oppmerksomhet og forventninger. Prosedyrene rundt anskaffelse av barneverntjenester har derfor fått mye oppmerksomhet og man søker stadig å forbedre og gjøre prosessene mer treffsikre, slik at vi sikrer at Bufetat kan tilby sine klienter de riktige tjenestene. Prosedyrene har derfor endret og utviklet seg i takt med at man har skaffet seg praktisk erfaring på området.

Hensynet til barnets beste ligger som et grunnleggende prinsipp ved valg av barneverntiltak til det enkelte barn. Bufetat er pålagt å utnytte kapasiteten i eget tiltaksapparat så langt dette er mulig. Dersom det ikke finnes et passende statlig tiltak kan private tiltak benyttes. Ved kjøp av private barnevernsplasser, har stortingsflertallet sluttet seg til at ideelle aktører skal prioriteres fremfor kommersielle. Dette skal medvirke til at de ressursene som brukes på barnevern skal komme barna til gode, og ikke generere store overskudd og utbytter hos kommersielle aktører.

Bufdir gjennomfører anskaffelsesprosessene ved kjøp av institusjonsplasser fra private aktører. Høsten 2008 ble den første sentraliserte anskaffelsen gjennomført der de ideelle organisasjonene ble prioritert. Prosessen viste at de ideelle organisasjonene ikke klarte å dekke Bufetats behov for barnevernsplasser innen alle kategorier.

Våren 2009 innledet Bufdir derfor en ny anskaffelsesprosess for å sikre at behovet for ytterligere institusjonsplasser dekkes. For å skaffe en grunnleggende avtalemessig dekning for alle institusjonsplasseringer, ble det gjennomført en rammeavtalekonkurranse. Dette var viktig både for å unngå ulovlige

enkeltkjøp, øke forutsigbarheten for de private institusjonene, og for at etaten skal kunne legge langsiktige planer med hensyn til behovet for institusjonsplasser. For at konkurransen skulle tjene disse hensiktene, måtte den dekke de områdene hvor etaten ikke hadde tilstrekkelig med avtaler. Det betydde at den måtte være åpen for alle private aktører, ikke bare de ideelle organisasjonene.

Etter at Bufetat har inngått rammeavtaler med private ideelle og kommersielle aktører, som anslås å være ferdigstilt i februar 2010, kan det inngås avtaler om faste plasser hvor de ideelle organisasjonene

igjen prioriteres gjennom egne konkurranser. Ved plassering av barn på institusjon, vil institusjoner med avtaler om faste plasser bli prioritert foran institusjoner som kun har rammeavtalene, så sant barnets beste kan ivaretas hos en institusjon med fast avtale.

Rammeavtaler innebærer at Bufetat ikke betaler for en ubenyttet plass. For de aktørene som kun blir stående med rammeavtaler, vil dette innebære mindre økonomisk trygghet enn for de som primært er dekket opp med faste avtaler. På den andre siden vil det være tryggere for institusjoner å ha en rammeavtale enn å stå uten noen avtale.

Vedlegg 9

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Finansdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Finansdepartementets område:

1. Riksrevisjonen har påpekt forhold som viser at Finansdepartementet ikke har sørget for at departementet og underliggende etater etterlever sikkerhetsloven og tilhørende forskrifter fullt ut. Statsråden har i sitt svar sagt at departementet arbeider med kontinuerlig oppfølging av de påpekte forhold. Hvilke konkrete tiltak er gjennomført for å sikre at Finansdepartementet og underliggende etater oppfyller sikkerhetsloven og tilhørende forskrifter fullt ut?
2. Riksrevisjonen har pekt på at rapporteringen fra Skatteetatens kontrollarbeid medfører feilregistreringer og avvik i Skatteetatens årsrapportering. Skatteetaten er avhengig av utstrakt tillit

hos skattebetalerne. Hvordan har statsråden sikret at denne tilliten kan gjenopprettes slik at en er trygg på at det er relevant og pålitelig resultatinformasjon som gir grunnlag for vurdering av måloppnåelsen?

3. Riksrevisjonen peker på at tidligere merknader om Skatteetatens mangelfulle internkontroll fortsatt står uløst. Anskaffelsesreglementet er ikke fulgt. Det er fortsatt ikke iverksatt tiltak som hindrer ansattes mulighet for påvirkning av ligning til nærstående mv. Slike mangler øker risikoen for mislighold og korrupsjon. Hvilke konkrete tiltak har statsråden iverksatt for å gjenopprette skatteytters tillit til at Skatteetaten selv etterlever pålagt regelverk?
4. Riksrevisjonen peker på mangler i internkontrollen for Toll- og avgiftsetaten. De samme påpekninger er også gjort tidligere. Hvilke konkrete tiltak er iverksatt for å bedre situasjonen og hvorfor er det ikke iverksatt tiltak i 2008 for å bøte på tidligere påpekninger?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 10**Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen,
datert 26. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008 – spørsmål fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite**

Det vises til brev 18. november 2009 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite om Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008 med spørsmål om rapporteringen på Finansdepartementets område. Nedenfor følger komiteens spørsmål og mine svar.

Ad punkt 1:**SPØRSMÅL:**

Riksrevisjonen har påpekt forhold som viser at Finansdepartementet ikke har sørget for at departementet og underliggende etater etterlever sikkerhetsloven og tilhørende forskrifter fullt ut. Statsråden har i sitt svar sagt at departementet arbeider med kontinuerlig oppfølging av de påpekte forhold. Hvilke konkrete tiltak er gjennomført for å sikre at Finansdepartementet og underliggende etater oppfyller sikkerhetsloven og tilhørende forskrifter fullt ut?

SVAR:

Finansdepartementet stiller krav til sikkerhets- og beredskapsarbeidet i de underliggende etatene, bl.a. når det gjelder risiko- og sårbarhetsvurderinger, beredskapsplanverk, beredskapsøvelser og etterlevelse av bestemmelsene i sikkerhetsloven. Finansdepartementet har i brev av 01.09.09 og 27.10.09 bedt de underliggende virksomheter, hvor Riksrevisjonen har hatt merknader, skriftlig rapportere tilbake til departementet om hvordan disse har blitt fulgt opp i etterkant. Resultatene av Riksrevisjonens gjennomgang har også vært tema på eget "Sikkerhets- og beredskapsforum" som departementet har arrangert for underliggende virksomheter. Internt i departementet har det vært en gjennomgang og omlegging av rutinene på enkelte områder.

Ad punkt 2:**SPØRSMÅL:**

Riksrevisjonen har pekt på at rapporteringen fra skatteetatens kontrollarbeid medfører feilregistreringer og avvik i skatteetatens årsrapportering. Skatteetaten er avhengig av utstrakt tillit hos skattebetalerne. Hvordan har statsråden sikret at denne tilliten kan gjenopprettes slik at en er trygg på at det er relevant

og pålitelig resultatinformasjon som gir grunnlag for vurdering av måloppnåelsen?

SVAR:

De feilregistreringer og avvik i skatteetatens resultatrapportering som er påpekt av Riksrevisjonen har etter Finansdepartementets vurdering ikke hatt et slikt omfang at det gir utilstrekkelig grunnlag for styring og oppfølging av etaten. Departementet kan heller ikke se at dette har medført uheldige skjevheter i den videre rapportering til Stortinget. Departementet har verken registrert eller mener det er grunnlag for mistillit hos skattyterne i denne sammenheng.

I en så vidt stor etat som skatteetaten vil registreringskvaliteten være en gjennomgående og gjentakende utfordring. Problemstillingen er derfor i ulike sammenhenger et tema for etatens internkontroll. Direktoratet har planlagt flere tiltak som forventes å ha positiv effekt på registreringskvaliteten og dermed resultatinformasjonen fra etaten. Det vil etter departementets oppfatning bl.a. bidra til å sikre at skattyterne fortsatt har tillit til etaten og at landet fortsatt har en skatteforvaltning med høy legitimitet.

Ad punkt 3:**SPØRSMÅL:**

Riksrevisjonen peker på at tidligere merknader om skatteetatens mangelfulle internkontroll fortsatt står uløst. Anskaffelsesreglementet er ikke fulgt. Det er fortsatt ikke iverksatt tiltak som hindrer ansattes mulighet for påvirkning av ligning til nærstående mv. Slike mangler øker risikoen for mislighold og korrupsjon. Hvilke konkrete tiltak har statsråden iverksatt for å gjenopprette skattyters tillit til at skatteetaten selv etterlever pålagt regelverk?

SVAR:

Både Finansdepartementet og Skattedirektoratet legger stor vekt på skatteetatens etterlevelse av regler og rutiner for oppgaveutføring, og på kvaliteten av etatens internkontroll. Direktoratet arbeider med flere tiltak, eksempelvis er det iverksatt en rekke prosessmessige og tekniske tiltak for å styrke internkontrollen. Departementet uttaler i sitt oppfølgende brev til direktoratet av 13.11.2009 at skatteetaten spesielt må legge vekt på å få gjennomført tiltak knyttet til forhold som Riksrevisjonen har tatt opp flere ganger. Dette gjelder særlig etterlevelse av regelverk for

offentlige anskaffelser og tilganger til etatens fag- og driftssystemer, herunder sperringsrutiner.

Departementet konstaterer at det ikke er avdekket misligheter eller misbruk av skatteetatens data-systemer som følge av manglende etterlevelse, og mener at det er godt grunnlag for at skattyterne fortsatt skal ha tillit til etaten.

Ad punkt 4:

SPØRSMÅL:

Riksrevisjonen peker på mangler i internkontrollen for toll- og avgiftsetaten. De samme påpekninger er også gjort tidligere. Hvilke konkrete tiltak er iverksatt for å bedre situasjonen og hvorfor er det ikke iverksatt tiltak i 2008 for å bøte på tidligere påpekninger?

SVAR:

Internkontroll er en høyt prioritert oppgave, både for toll- og avgiftsetaten og Finansdepartementet. Kontrollregimet i toll- og avgiftsetaten er basert på periodiske risikoanalyser, stedlige kontroller og kasseettersyn, månedlig, halvårlig og årlig internkontrollrapportering, samt krav om øyeblikkelig rapportering til direktoratet ved eventuelle vesentlige avvik. Toll- og avgiftsdirektoratet og tollregionene må foreta en skjønsmessig vurdering av vesentligheten ved et eventuelt avvik. Finansdepartementet legger til grunn at etaten har en effektiv internkontroll, og direktoratet er i tildelingsbrevet bedt om å rapportere om det er avdekket vesentlige avvik i internkontrollopplegget og hvilke tiltak som er iverksatt.

Riksrevisjonen har i Dokument 1 under punkt 2.3.2 tatt opp fire forhold vedrørende internkontrollen i toll- og avgiftsetaten. To av forholdene er tidligere omtalt av Riksrevisjonen.

Forholdene vedrørende toll- og avgiftsetatens håndtering av kontante innbetalinger er ikke tidligere tatt opp av Riksrevisjonen. Det er gjennomført avbø-

tende tiltak på området. Manglende funksjonsdeling er et forhold som Riksrevisjonen har tatt opp tidligere, dog ikke knyttet til kontanthåndteringen. Det er iht. etatens instruks regionsdirektørens ansvar å godkjenne eventuell manglende funksjonsdeling. I det konkrete tilfellet Riksrevisjonen har tatt opp, er den manglende funksjonsdelingen godkjent av regionsdirektøren og representerer således ikke et avvik fra instruks. Det må påpekes at disse rutinene alltid må vurderes opp mot risiko og vesentlighet.

Toll- og avgiftsetatens oppfølging av feillister for å sikre korrekt fastsettelse av årsavgift er tatt opp av Riksrevisjonen tidligere. Det er nå utarbeidet en rutinebeskrivelse for oppfølging av alle advarsler og feilmeldinger som genereres. Det er videre innkalt til et seminar rettet mot saksbehandlere på området i januar 2010. I tillegg utarbeider Toll- og avgiftsdirektoratet en egen systemløsning som skal benyttes til å foreta konsistenssjekk på tekniske data. Denne skal tas i bruk i desember 2009. Oppfølging av kjøretøydata fra Autosys er en kontinuerlig prosess som toll- og avgiftsdirektoratet legger stor vekt på.

Fristen for avstemming av tre beholdningskonti som etatens sambandsmenn disponerer, ble ikke overholdt i 2008. Forholdet er tidligere tatt opp av Riksrevisjonen. Toll- og avgiftsdirektoratet har opplyst at årsaken er at bankene i de aktuelle land er for sene med å sende ut kontoutdrag i forhold til fristen for avstemming. Regnskapsrutinene er for øvrig strammet inn og rutinene i forhold til bankene er gjennomgått.

Når det gjelder manglende oppbevaring av dokumentasjon som ligger til grunn for refusjonsutbetalinger er dette et forhold som i følge Toll- og avgiftsdirektoratet ikke tidligere er tatt opp av Riksrevisjonen. Direktoratet bemerker at forholdet skyldes en menneskelig svikt. Rutinene er nå gjennomgått, men selv i de best utviklede internkontrollsystemer kan en i en stor etat ikke helt gardere seg mot denne type feil.

Vedlegg 11

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av

saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Fornyings- og administrasjonsdepartementets område:

1. Riksrevisjonen har påvist store mangler ved etatsstyringen i flere departementer, blant annet i utformingen av mål og resultatkrav, fastsettelse av styringsparametere, krav til rapportering og

- oppfølging. Hva har Fornyings- og administrasjonsdepartementet gjort for å avhjelpe dette?
2. Riksrevisjonen har over tid påpekt at IKT-systemer og registre ikke er tilpasset samhandling mellom etatene. Hva har departementet gjort for å samordne og koordinere IKT-satsning på tvers av departementsansvar?
 3. Riksrevisjonen har over flere år påpekt brudd på anskaffelsesreglement, og det rapporteres fortsatt om feil på dette felt. Hva er gjort for å bedre den

- samlede offentlige kompetansen på dette området?
4. Riksrevisjonen har påpekt at sentrale føringer fra noen departementer i liten grad har vært innarbeidet i fylkesmannsembetenes planer. Hva har statsråden gjort for å sikre implementering av sentrale planer?

Av hensyn til den videre fremdriften i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 12

Brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 26. november 2009

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Jeg viser til Stortingets brev av 18. november 2009 med spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen knyttet til Riksrevisjonens Dokument 1 (2009–2010) på Fornyings- og administrasjonsdepartementets (FAD) politikkområder. Nedenfor følger svar på komiteens spørsmål.

1. Etatsstyring

Det at Riksrevisjonen har påvist mangler ved etatsstyringen i flere departementer er alvorlig og beklagelig. Når det gjelder hva som er gjort for å avhjelpe dette i forvaltningen generelt må jeg henvise til Finansministeren, som har ansvaret for regelverket som legger føringene for etatsstyringen: Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten.

Selv om Riksrevisjonens kritikk ikke rammer FAD spesielt, er det internt i departementet iverksatt flere tiltak for å styrke etatsstyringen. Ut over et sterkt fokus på kvalitetsutvikling av FADs mål- og resultatstyring er det blant annet etablert et internt nettverk for etatsstyring, der temaer knyttet til mål- og resultatstyring, risikostyring og rapportering behandles på tvers av fagområdene. Gruppens arbeid bidrar til intern læring og kvalitetsheving. FAD har i tillegg en representant i styringsgruppen for det interdepartementale etatsstyringsnettverket som drives av Finansdepartementet. Videre vil jeg vise til punkt 4 i brevet og utarbeidelsen av retningslinjer for finansiering av fylkesmannen. Retningslinjene skal bidra til klarer styringslinjer og bedre måloppnåelse og rapportering.

2. Samordning av IKT-arbeidet

Behovet for samordning og koordinering av departementenes IKT-arbeid er nå aktualisert, etter en periode på 1990-tallet med lite samordning på tvers. I perioden 2000–2006 ble det blant annet lagt fram flere eNorge-planer, inspirert av tilsvarende tiltak i EU-området. De første eNorge-planene la vekt på å synliggjøre konkrete tiltak i de enkelte departementene. Etter hvert ble planene utformet mer i retning av felles, overordnede rammer og mål. Pendelen har svingt i retning av mer koordinering og samordning. Dette ble forsterket i St.meld. nr. 17 (2006–2007) *Eit informasjonssamfunn for alle*, som gir en bred og helhetlig presentasjon av IKT-politikken. Meldingen har bl.a. fokus på å realisere en døgnåpen forvaltning basert på følgende hovedprinsipper:

- desentralisert ansvar for etablering av elektroniske selvbetjeningstjenester, der virksomheten/ sektoren er ansvarlig for å tilgjengeliggjøre sine elektroniske tjenester på fellesportalene for innbyggere, Minside (FAD), og næringslivet, Altinn (NHD)
- etablering av felles arkitekturprinsipper for offentlig sektor (FAD)
- etablering av felles IKT-komponenter for offentlig sektor (FAD er koordinator)

Vedlagt følger også en statusrapport på tiltak beskrevet i kapittel 7 i St.meld. nr. 17 (2006–2007).

I St.meld. nr. 19 (2008–2009) *Ei forvaltning for demokrati og fellesskap* (forvaltningsmeldingen) ble det lagt frem syv arkitekturprinsipper som skal legges til grunn ved planlegging av nye IKT-løsninger, eller ved vesentlig ombygging av eksisterende løsninger.

I FADs rundskriv P3/2009 *Fellesføringar i tildelegingsbrev for 2010* legges det føringer for alle virksomhetene i staten for utvikling og etablering av IKT-systemer. Det stilles krav til at virksomhetene legger arkitekturprinsippene til grunn når de utvikler sine IKT-systemer og at de tar i bruk felles elektronisk ID (eID) når de legger nye tjenester ut på nett. Dersom de velger bort Altinn ved produksjon av relevante tjenester mot næringsliv og publikum må dette begrunnes særskilt.

Signalene i ovennevnte rundskriv er konkretisert ytterligere i FADs rundskriv P4/2009 *Bedre planlegging og samordning av IKT-relaterte investeringer i staten*. Her er kravene til samordning, styring og arkitektur m.v. knyttet opp mot budsjettarbeidet, der en skiller mellom:

- krav til alle IKT-relaterte prosjekter, inkludert vesentlig ombygging av eksisterende systemer
- krav til store/strategisk viktige IKT-prosjekter som finansieres innen sektorens egen budsjett-ramme. Her skal virksomheten fylle ut et selvdeklarasjonsskjema, hvor de skal redegjøre for om de har vurdert kravene i P4/2009 og eventuelt forklare avvik. Virksomheten skal også vurdere samordning mot relevante aktører i statlig sektor og eventuelt gjenbruk av tidligere IKT-investeringer. Selvdeklarasjonsskjemaet skal følge med budsjettforslaget opp til fagdepartementet
- krav til IKT-prosjekter som fremmes som satsingsforslag. Virksomheten skal sende utfylt selvdeklarasjonsskjema sammen med budsjettforslaget til fagdepartementet. Fagdepartementet sender kopi av prosjektforslaget og selvdeklarasjonsskjemaet til FAD, samtidig som de sendes til Finansdepartementet

For å forenkle det praktiske arbeidet for virksomhetene på dette området, har Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) på oppdrag fra FAD nylig etablert en nettside med krav og veiledning for de som planlegger eller arbeider med IKT-prosjekter i staten, www.prosjektveiviseren.no. Den er utviklet i samarbeid med blant annet SSØ.

I FADs budsjettproposisjon for 2010 er det under programkategori 01.60 Forvaltningsutvikling og IKT-politikk redegjort mer utførlig for arbeidet for å oppnå bedre og mer effektiv IKT-bruk i offentlig forvaltning. Der fremkommer det blant annet at arbeidet med elektronisk ID og signatur fortsatt er et høyt prioritert område både i FAD og i Difi.

3. Offentlige innkjøp

Regjeringen har foretatt en kartlegging av brudd på regelverket som er avdekket av Riksrevisjonen, kommunerevisjonen og Klagenemnda for offentlige

anskaffelser. Kartleggingen viser at årsaksbildet er sammensatt, og at det er nødvendig med en helhetlig tilnærming til hvordan innkjøpene gjennomføres i offentlig sektor. Imidlertid er det særlig tre områder som peker seg ut når det gjelder videre oppfølging, nemlig lederforankring, organisering og kompetanse. Når det gjelder kompetanse, er det særlig kunnskap om regelverket som blir fremhevet. Samtidig pekes det på at mange offentlige virksomheter har svak innkjøpsfaglig kompetanse.

Tilstrekkelig kompetanse i virksomheten er altså en av flere forutsetninger for å gjøre både gode og riktige innkjøp. Virksomheten må ha tilstrekkelig bestillerkompetanse for å kunne definere hva den trenger, og for å vurdere hvilken innkjøpsmetode som er mest formålstjenelig. Videre er det nødvendig med kunnskap om innkjøpsfag, leverandørmarkeder og regelverket for offentlige innkjøp. Behovet for kompetanse henger nøye sammen med hvordan innkjøpsaktivitetene er organisert i virksomheten. I virksomheter hvor ansvaret for innkjøp er desentralisert, kan det være behov for kompetanse om regelverk og innkjøpsfag hos mange personer i virksomheten. Det vil også være ulike behov for kompetanse for ulike innkjøpsfunksjoner i en virksomhet.

Som forvalter av regelverket for offentlige innkjøp utarbeidet FAD i forbindelse med regelrevisjonen i 2007, en omfattende veileder til lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Veilederen er distribuert i et stort antall, og finnes lett tilgjengelig på departementets hjemmesider. Departementet publiserer også jevnlig fortolkningsuttalelser om regelverket. Klagenemnda for offentlige anskaffelser har en viktig oppgave med å spre kunnskap om tolkning av reglene, og har gjennom å publisere sine avgjørelser bidratt mye til å løfte regelforståelsen blant innkjøpere i offentlig sektor.

Regelverket for offentlige anskaffelser har vært gjenstand for flere revisjoner. Sist i 2007, etter et omfattende arbeid med tanke på å forbedre og forenkle reglene. Fremover vil departementet arbeide med regelverksspørsmål på utvalgte områder der praktiseringen innebærer spesielle utfordringer.

I 2008 opprettet regjeringen Difi. En viktig oppgave for direktoratet er å legge til rette for samfunnsnyttige, kostnadseffektive og kvalitetsrettede innkjøp. Direktoratet har utarbeidet et landsdekkende opplæringstilbud med bredde og kvalitet. Her gis opplæring i innkjøpsregelverk, innkjøpsfag, miljø- og samfunnshensyn samt ledelse og styring av innkjøp. Difi arbeider også med etablering og videreutvikling av innkjøpsnettverk, for å legge bedre til rette for erfarings- og kunnskapsdeling om offentlige anskaffelser. Det skal også arbeides med utvikling av maler, sjekklister og annet veiledningsmaterieell som kan forbedre innkjøpsprosessen. Gjennom styrking

av det nettbaserte informasjons- og kompetansetilbudet skal Difi spre informasjon og nyttige hjelpemidler til innkjøpere og virksomheter. I 2009 ble kunnskapsportalen www.anskaffelser.no etablert. Her finnes tilgjengelig veiledning til regelverk og aktuelle temaer, ulike hjelpemidler og beskrivelser av aktiviteter, vurderinger og beslutninger som skal foretas i en innkjøpsprosess. Portalen skal utvikles til å bli et foretrukket møtested på nett for både ledere, innkjøpere og nettverk.

4. Styring av fylkesmannsembetene

Styring av fylkesmannsembetene er komplisert i den forstand at de løser oppgaver for en rekke departement. Embetenes ansvarsområde speiler kommunenes vide oppgavespen. Dette gjør at embetene både må være generalister og spesialister på flere felt. Fylkesmennene skal innenfor rammene av de statlige sektoroppgavene samordne statlig virksomhet overfor kommunene for å trygge helhet og sammenheng i oppgaveløsningen. Dette krever et visst handlingsrom og bruk av skjønn i embetene. Dette kan derimot komme i konflikt med et detaljert styrings- og kontrollsystem innenfor de enkelte oppgavene. Det er ikke brukervennlig og gir ikke god samfunnsøkonomisk gevinst, når sentrale styresmakter detaljstyrer ytre etater på en måte som hindrer lokale tilpasninger.

Styringslinjene går både gjennom FAD, og direkte fra fagdepartementene til den enkelte fylkesmann. Styringsmodellen bygger på at ansvaret for fylkesmannens virksomhet og de avgjørelser som treffes, tilligger den statsråd som er overordnet oppgaveansvarlig for det aktuelle fagområdet, jf. også Fylkesmannsinstruksen § 1: "de enkelte departementer har direkte faglig instruksjonsmyndighet overfor fylkesmannen innen vedkommende departements saksområde". Prioriteringer innen hvert av departementenes fagområde må dermed foretas av det enkelte departement. Tilsvarende må det enkelte departement vurdere om embetene i rimelig grad har prioritert og utført oppgavene/tiltakene tilfredsstillende innenfor sitt fagområde. Fagdepartementet har ansvar for å sørge for at nye/endrede oppgaver kan løses ved avbalansering mot opphør/nedprioritering av eksisterende oppgaver, eventuelt at embetene tilføres nye midler.

FAD har lagt opp til omfattende samordning departementene imellom. Prop. 1 S og tildelingsbrevet blir utarbeidet av FAD i nært samarbeid med fagdepartementene blant annet gjennom faste møter. Til-

delingsbrevet tar utgangspunkt i Prop. 1 S, og følger i stor grad oppbyggingen av denne. Tildelingsbrevet har i tillegg Embetsoppdraget, som er en elektronisk katalog over alle oppgaver som er lagt til fylkesmannsembetene, systematisert etter resultatområder. Embetsoppdraget gir oversikt både over oppgaver som er finansiert over kap. 1510 og oppgaver som er finansiert av fagdepartementene. I embetsoppdraget gis en systematisk oversikt over oppgaven, finansiering, bakgrunnsinformasjon med aktive lenker (regelverk, arbeidsbeskrivelser mv), resultatkrav og rapportering. Embetsoppdraget angir ikke prioriteringssignaler fra ett år til et annet. Prioriteringssignaler gis gjennom fagdepartementenes Prop. 1 S i det enkelte år og i det årlige tildelingsbrevet fra FAD.

Høsten 2009 fastsatte FAD, i samarbeid med fagdepartementer, retningslinjer for finansiering av fylkesmannsembetene (vedlagt). Retningslinjene slår fast at fagdepartementet som har instruksjonsmyndighet på et område også har ansvaret for ressursituasjonen på området. FAD har ansvar for å innhente oversikt over samsvar mellom oppgaver og ressurser på kap. 1510 totalt sett. Omforent holdning til finansieringsordningen og bruk av retningslinjene skal bidra til balanse og samsvar mellom oppgaver og ressurser som legges til fylkesmannsembetet.

FAD er administrativt overordnet fylkesmennene. Dette innebærer at FAD har et hovedansvar for styringssystemene, jf. også pkt. 1.5.2 i Bestemmelser om økonomistyring i staten. FAD har arbeidet kontinuerlig med å forbedre fylkesmannsembetenes administrative system, blant annet gjennom felles tildelingsbrev, elektronisk embetsoppdrag og årsrapport etter en strukturert mal, samt felles økonomimodell i embetene. Dette har gitt grunnlag for mer enhetlig styring enn tidligere.

FAD følger prinsippene om mål- og resultatstyring i styringen av embetene. Vi legger derfor ikke føringer for det enkelte embete om ressurser som skal brukes på de enkelte oppgavene. FAD verken kan eller skal gi føringer knyttet til prioriteringer innen ett fagområde eller mellom fagområde. Det følger av styringsmodellen at FAD heller ikke skal eller kan påse at oppgaver skissert i embetsoppdraget er tilstrekkelig innarbeidet i virksomhetsplanene, herunder om oppdragsteksten i det opprinnelige oppdraget er tilpasset lokale forhold. En slik vurdering krever særskilt sektorkunnskap om oppdragets egenart, risiko og vesentlighet. Ansvarlig fagdepartement må selv vurdere situasjonen på det enkelte fagområde.

Vedlegg 13**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Forsvarsdepartementets område:

1. Forsvarets øvingsaktivitet har verken i 2008 eller i langtidsperioden, tilfredsstillt Stortingets forventninger. Hvordan mener statsråden dette påvirker forsvarsets evne til å delta i utenlandsoperasjoner og hvilke tiltak er gjennomført for å kompensere manglende øvelser for Forsvarets personell?
2. På hvilken måte gjorde departementet Forsvaret oppmerksom på at det var mulig å be om endret gjennomføringstidspunkt for rapportering i Økonomiprojektet FIF 2.0?
3. Hvilke tiltak har statsråden gjennomført for å kompensere den sannsynlige negative konsekvensen for forsvarsets operative evne i 2009 og 2010 etter innføringen av FIF 2.0?
4. Riksrevisjonen peker på at reservedeler og dokumentasjon til de nye fregattene ikke er levert i henhold til kontrakten. Er statsråden enig i Riksrevisjonens bemerkning og så fall hva er gjort for å gjøre leveransen i tråd med avtalen på dette punkt?
5. Riksrevisjonen opplyser at syv av 25 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med fire til seks år. Hvordan har statsråden sørget for at forsinkelsene ikke medfører nedsatt forsvarsevne og således uoverenstemmelse med Stortingets vedtak og forutsetninger for implementering av ny forsvarsstruktur?
6. Riksrevisjonen har i 2007 og 2008 pekt på alvorlige brud på bevilgningsreglementet ved at Forsvaret fremskynder betaling av ikke-forfalt faktura ved årsskiftet. I 2008 var beløpet 364 millioner kroner. Hvilke konsekvenser har det hatt for ansvarlig personell i Forsvaret at det gjennomføres slike alvorlige brudd på bevilgningsreglementet to påfølgende år?
7. Riksrevisjonen peker på at Forsvarsbygg ikke har tilfredsstillende internkontroll og at det har medført manglende innberetning av oppgavepliktige ytelser og brudd på lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Blant annet er det foretatt anskaffelser for 50 millioner kroner uten godkjenning av ansatt med budsjett- og disponeringsmyndighet. Mener statsråden, utfra tidligere påpekninger fra Riksrevisjonen, at departementet har gitt tilstrekkelig prioritet til arbeidet med å etablere tilfredsstillende styring og kontroll med Forsvarsbygg?
8. Til tross for at Forsvarsdepartementet har kontinuerlig fokus på forsvarlig forvaltning og god dialog med Forsvarsbyggs styre og administrasjon om forbedringstiltak for å hindre fremtidige regelbrudd, var 73 prosent av de kontrollerte fakturaene knyttet til drift og vedlikehold for regnskapsåret 2008, uten tilfredsstillende dokumentasjon. Hvilke andre tiltak enn "kontinuerlig fokus" har statsråden gjennomført for å hindre slike regelbrudd?
9. Riksrevisjonens undersøkelser har over tid vist flere alvorlige svakheter ved Forsvaret og dets forvaltning av tilgodesette midler. Forsvaret som sådan er avhengig av tillit og deres handlemåte må være troverdig. Hvilke tiltak har statsråden gjennomført for å gjenopprette tilliten til Forsvaret og Forsvarets disposisjoner?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 14**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 3. desember 2009****Svar på spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Dokument nr. 1 (2009–2010) fra Riksrevisjonen og rapporteringen på Forsvarsdepartementets område****Spørsmål 1:**

Forsvarets øvingsaktivitet har verken i 2008 eller i langtidsperioden, tilfredsstilt Stortingets forventninger. Hvordan mener statsråden dette påvirker forsvarets evne til å delta i utenlandsoperasjoner og hvilke tiltak er gjennomført for å kompensere manglende øvelser for Forsvarets personell?

Svar:

Forsvarsbudsjettet for 2008, jf. St.prp. nr. 1 (2007–2008), la opp til at øvelsene *Cold Response* og *Gemini* ikke skulle gjennomføres, bl.a. for å prioritere innføringen av økonomiprojektet FIF 2.0. For delvis å kompensere for bortfallet av disse øvelsene ble det i stedet gjennomført to mindre flernasjonale øvelser, som ga de deltagende enheter et godt øvingsutbytte. I tillegg var det en viss nedgang i seilingsaktiviteten som følge av innfasingen av nye kapasiteter, bl.a. innenfor fregattvåpenet, også dette i tråd med det som ble varslet i St.prp. nr. 1 (2007–2008).

Den planlagte reduserte øvingen i 2008 påvirket ikke øving og trening av styrkebidrag til utenlandsoperasjonene. Slik øving og trening har høyeste prioritet for å sikre at avdelingene ute er i stand til å løse pålagte oppgaver selvstendig og i en flernasjonal ramme. Planlagte styrkebidrag evalueres før avreise til operasjonene, og de holder et høyt nivå, noe som også gjenspeiles i tilbakemeldinger fra allierte. Norges deltakelse i utenlandsoperasjoner var dessuten i hele forrige langtidsperiode, og spesielt i 2008, på et antallsmessig høyt nivå. Dette gir i tillegg en betydelig operativ erfaring og kompetanse som personellet og avdelingene kan bygge videre på etter retur til Norge.

For Hæren vil samlet øvingsaktivitet i 2009 representere en økning sammenlignet med 2008. Hæren har de åtte første måneder av 2009 hatt et gjennomsnitt på 20 døgn per befal, mot 13 døgn i samme periode i 2008. I 2010 legges det opp til at treningsnivået videreføres i Hæren og Luftforsvaret, mens det vil øke i Sjøforsvaret og Heimevernet, bl.a. ved økt seilingsaktivitet samlet sett og trening av inn-til 20 % av områdestrukturen. Gjennom oppfølgingen av langtidsplanen er målsettingen at trening,

øving og seiling skal øke ytterligere i siste halvdel av inneværende langtidsperiode.

Spørsmål 2:

På hvilken måte gjorde departementet Forsvaret oppmerksom på at det var mulig å be om endret gjennomføringstidspunkt for rapportering i Økonomiprojektet FIF 2.0?

Svar:

Standard for investeringsprosjekter i forsvarssektoren er at det i gjennomføringsoppdraget til aktuell etat fastsettes mål for kostnad, ytelse og gjennomføringstid. Dersom det er sannsynlig at målene ikke nås eller at det vil være hensiktsmessig å endre målene, skal Forsvaret og andre etater rapportere dette til departementet. Departementet vil, basert på en slik rapport, ta stilling til eventuelle endringer i målene, og den videre saksgangen. Det er således etablert en kontinuerlig mulighet for alle prosjekter, inkludert Økonomiprojektet FIF 2.0, ved behov, å anmode om endringer til fastsatte krav.

I gjennomføringsoppdraget for økonomiprojektet datert 22. desember 2006 skriver departementet:

"2.3 rapportering

Sj FST skal formelt rapportere til FD om status i prosjektet ved viktige milepæler. Rapporten skal fokusere på følgende forhold: økonomiske rammer, personellrammer, status og fremdrift ift. prosjektets planer, usikkerhetsbilde og andre relevante forhold som har betydning for Økonomiprojektet."

Forsvarsdepartementet ble ikke anmodet om endring av gjennomføringsløpet for Økonomiprojektet.

Spørsmål 3:

Hvilke tiltak har statsråden gjennomført for å kompensere den sannsynlige negative konsekvensen for Forsvarets operative evne i 2009 og 2010 etter innføringen av FIF 2.0?

Svar:

Innføringen av FIF 2.0 har medført enkelte overgangsproblemer når det gjelder Forsvarets materiellforvaltning. Samtidig er det iverksatt en rekke tiltak for å sikre at disse problemene ikke får konsekvenser for Forsvarets operative aktiviteter og evne.

Bl.a. er det iverksatt tiltak for snarest mulig å sikre et driftsstabilt FIF 2.0, herunder når det gjelder videreutvikling av kompetanse, reduksjon i antallet

ikke-betalte fakturaer og forbedring av konverterte grunnlagsdata (masterdata).

På lengre sikt vil innføringen av et felles system for økonomi, styring og forsyning i Forsvaret medføre en mer effektiv utnyttelse av ressursene, bedret forvaltning og dermed legge grunnlaget også for økt operativ evne. Forsvarssjefens vurderer at operativ evne er videreført fra 2008 til 2009. På enkelte områder er den noe bedret, eksempelvis innenfor Sjøforsvaret gjennom mottak av nye fartøy. Operativ evne forventes å stige ytterligere i 2010.

Spørsmål 4:

Riksrevisjonen peker på at reservedeler og dokumentasjon til de nye fregattene ikke er levert i henhold til kontrakten. Er statsråden enig i Riksrevisjonens bemerkning og i så fall hva er gjort for å gjøre leveransen i tråd med avtalen på dette punkt?

Svar:

Det er korrekt at det har vært mangler knyttet til anskaffelse av reservedeler og utarbeidelse av nødvendig dokumentasjon til de nye fregattene. Spesielt er det vedlikeholdsdokumentasjon og grunnlag for anskaffelse av reservedeler til det amerikanske våpensystemet om bord, som ikke har vært tilfredsstillende.

For å unngå at det anskaffes reservedeler som det ikke er behov for, valgte Forsvaret dessuten å avvente erfaringer fra bruk før reservedelsomfanget for de nye fregattene ble endelig fastsatt. Forsvaret har, basert på erfaring og forbedret dokumentasjon fra leverandøren, nå et tilstrekkelig grunnlag for kjøp av reservedeler. For å anskaffe reservedeler til våpensystemene er det inngått avtale direkte med *US Navy*. Så langt har Forsvaret anskaffet reservedeler for ca. 50 % av det avsatte beløpet til dette formålet, og det er planlagt å bestille resten i løpet av 2010.

Mangelen på tilgjengelige reservedeler og dokumentasjon har ikke begrenset testprogrammet for fregattene, og seilingsprogrammet er i stor grad opprettholdt. Forsvarsdepartementet vil også understreke at de nye fregattene som så langt er levert, har hatt tilgjengelighet som planlagt og at denne gradvis blir bedre etter hvert som garantifeil blir rettet og Forsvaret får mer driftserfaring.

Øvrig dokumentasjon kvalitetssikres av Forsvaret fortløpende. Det har vært uenighet mellom Forsvaret og verftet om hvordan dokumentasjonen skal være utarbeidet. Forsvaret har nå laget en konkret kravliste over behov for forbedringer som leverandøren skal gjennomføre.

Spørsmål 5:

Riksrevisjonen opplyser at syv av 25 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med fire til seks år. Hvordan har statsråden sørget for at forsinkelsen ikke medfører nedsatt forsvarsevne og således uoverensstemmelse med Stortingets vedtak og forutsetning for implementeringen av ny forsvarsstruktur?

Svar:

Forsinkelser i store materiellprosjekter er uheldig og kan påvirke implementering av ny forsvarsstruktur negativt. Konsekvensene av forsinkelsene er av forskjellig karakter avhengig av om prosjektene skal erstatte eksisterende kapasitet eller innføre en ny. Når det gjelder disse syv prosjektene, er seks av dem oppgraderingsprosjekter knyttet til eksisterende struktur og berører derfor i liten grad implementering av ny struktur. Dette gjelder oppgradering av kystvaktfartøyer, erstatning av materiell til Marinens jegerkommando og oppgradering av systemer i tilknytning til Orion overvåkingsfly. Like fullt er den operative evnen knyttet til kystvaktoppgaver, marinejegerens oppdrag og maritim overvåkning videreført på et høyt nivå også de senere år.

Blant de syv prosjektene er det anskaffelsen av nye helikoptre som medfører en reell ny kapasitet. For å begrense konsekvensene av forsinket levering av NH-90 har Forsvaret oppgradert Lynx-helikoptrene, og i noen tilfeller leid inn sivile helikoptre.

Forsinkelser er i hovedsak leverandørbetinget. Det legges stor vekt på at Forsvaret ikke skal være årsak til forsinkelser og at våre forpliktelser følges opp i henhold til kontraktene.

Forsvarsdepartementet vurderer løpende hvilke konsekvenser forsinkelser i materiellinvesteringer vil ha. Når det gjelder utfordringer knyttet til den operative strukturen og den videre utviklingen av Forsvaret, er disse blitt omtalt i de årlige budsjettproposisjonene.

Spørsmål 6:

Riksrevisjonen har i 2007 og 2008 pekt på alvorlige brudd på bevilgningsreglementet ved at Forsvaret fremskynder betaling av ikke-forfalt faktura ved årsskiftet. I 2008 var beløpet 364 millioner kroner. Hvilke konsekvenser har det hatt for ansvarlig personell i Forsvaret at det gjennomføres slike alvorlige brudd på bevilgningsreglementet to påfølgende år?

Svar:

Forsvarsdepartementet har tydelig presisert overfor Forsvaret at regnskapsføringen skal skje i henhold til regelverket. Det er også understreket at Forsvaret ikke har adgang til å forsere normale utbetalingsrutiner ved årsskiftet. Det er ikke anledning til å

forsere betalinger uten at prisavslag er skriftlig avtalt med leverandøren. Dersom utbetalinger forses, skal dette dokumenteres på en god måte, slik at det enkelte bilag kan ilegges selvstendig revisjon. Forsvarsstaben har opplyst at disse retningslinjene er innskjerpet overfor de kapittelansvarlige i forbindelse med regnskapsavslutningen for 2009.

Departementet påla for få år siden Forsvaret å innføre en egen rubrikk i skjemaet for personellens tjenesteuttalelser, som særskilt omtaler den enkeltes utviste evne til forvaltningsansvar, herunder materiell- og økonomiansvar. Ved anførte mangler vil slike kunne få konsekvenser for den enkeltes videre karriereløp.

Departementet vil fortsatt følge Forsvarets budsjettstyring tett opp, bl.a. for å bidra til å sikre at utbetalinger foregår i henhold regelverket.

Spørsmål 7:

Riksrevisjonen peker på at Forsvarsbygg ikke har tilfredsstillende intern kontroll og at det har medført manglende innberetning av oppgavepliktige ytelser og brudd på lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Blant annet er det foretatt anskaffelser for 50 millioner kroner uten godkjenning av ansatt med budsjett- og disponeringsmyndighet. Mener statsråden, ut fra tidligere påpekninger fra Riksrevisjonen, at departementet har gitt tilstrekkelig prioritet til arbeidet med å etablere tilfredsstillende styring og kontroll med Forsvarsbygg?

Svar:

Forsvarsdepartementet er enig i at det fortsatt ikke er oppnådd tilstrekkelig kvalitet på den interne kontrollen i alle deler av Forsvarsbygg.

Forsvarsbyggs styre er ansvarlig for å sørge for en forsvarlig og effektiv organisering av virksomheten i tråd med vedtekter for Forsvarsbygg. I mars 2008 anmodet Forsvarsdepartementet formelt overfor styret i Forsvarsbygg å legge særlig vekt på oppfølging av de manglene som Riksrevisjonen hadde avdekket. Oppfølging av Riksrevisjonens funn skjer gjennom Forsvarsbyggs tiltaksplan for virksomhetsstyring. Departementet har også klaggjort sine krav og forventninger i møte med ny styreleder våren 2009. Det ble i tillegg gjennomført et ekstraordinært etatsstyringsmøte 15. mai 2009 hvor oppfølging av Riksrevisjonens funn var eneste sak.

Forsvarsdepartementet legger betydelig vekt på dialogen med Forsvarsbyggs styre og administrasjon om forbedringstiltak for å hindre fremtidige regelbrudd. Konkrete tiltak følges opp gjennom etatsstyringen av Forsvarsbygg, og i den daglige dialogen mellom departementet og Forsvarsbyggs administrasjon. Forsvarsbygg skal rapportere status og fremdrift for tiltakene i forbindelse med tertialvise resul-

tat- og kontrollrapporter. I tillegg rapporteres planen månedlig og følges løpende opp i arbeidsmøter mellom departementet og Forsvarsbyggs administrative ledelse.

Jeg anser på bakgrunn av ovenstående at arbeidet med forsvarlig forvaltning er gitt høy prioritet i Forsvarsbygg og i styringsdialogen mellom departement og etat.

Spørsmål 8:

Til tross for at Forsvarsdepartementet har kontinuerlig fokus på forsvarlig forvaltning og god dialog med Forsvarsbyggs styre og administrasjon om forbedringstiltak for å hindre fremtidige regelbrudd, var 73 prosent av de kontrollerte fakturaene knyttet til drift og vedlikehold for regnskapsåret 2008, uten tilfredsstillende dokumentasjon. Hvilke andre tiltak enn "kontinuerlig fokus" har statsråden gjennomført for å hindre slike regelbrudd?

Svar:

Som følge av dialogen mellom FD og Forsvarsbygg for å etablere tilfredsstillende styring og kontroll i etaten er det iverksatt en rekke tiltak. Med virkning fra 12. mai 2009 omorganiserte Forsvarsbygg innkjøpsvirksomheten ved å ansette en dedikert innkjøper i hvert markedsområde med ansvar for områdets anskaffelser. Fra 1. januar 2010 er det i tillegg planlagt at antall ansatte med bestillingsfullmakt skal være redusert fra ca. 250 til rundt 40 personer.

Det er videre gjennomført opplæring for bestilling og innkjøp, samt tilrettelagt for elektronisk læring for relevant personell. Presisering og innskjerping av innkjøpsrutiner for aktuelle personellgrupper pågår i tillegg til at de ulike forretningsområdene har satt opp egne tiltak knyttet til opplæring.

Det er også lagt vekt på å sikre sporbarhet mellom regnskap og anskaffelsesdokumentasjon. I denne sammenhengen har revisjonsfirmaet KPMG foretatt en utredning, og konkrete tiltak for å sikre sporbarhet mellom leverandørfakturaer og avtaler er under iverksetting. Det er også under utarbeidelse en innkjøpshåndbok som planlegges ferdigstilt 1. januar 2010.

Forsvarsdepartementet vil fortsatt følge opp disse tiltakene i styringsdialogen med Forsvarsbygg.

Spørsmål 9:

Riksrevisjonens undersøkelser har over tid vist flere alvorlige svakheter ved Forsvaret og dets forvaltning av tilgodesette midler. Forsvaret som sådan er avhengig av tillit og deres handlemåte må være troverdig. Hvilke tiltak er gjennomført for å gjenopprette tilliten til Forsvaret og Forsvarets disposisjoner?

Svar:

Arbeidet for forbedret forvaltning og økonomistyring har stått sentralt i Forsvarsdepartementet og Forsvaret de senere år. Arbeidet har gitt tydelige og synlige resultater. Forbedringene er et resultat av et systematisk arbeid hvor en kombinasjon av nytt eller oppdatert regelverk, opplæring, bevisstgjøring, nye rutiner og nye systemer har vært utslagsgivende. Dette har medført kvalitetsheving innenfor en rekke prosesser. Eksempelvis er prognoseverktøyet og -arbeidet vesentlig forbedret, noe som har medvirket til at Forsvarets regnskap de senere årene har gått i balanse. Videre er gjennomføringsevnen på materielinvesteringer merkbart forbedret, noe som har medført sterkt redusert mindreforbruk på posten for større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. I tillegg er antallet feilutbetalinger av lønn vesentlig redusert. Over

tid er det blitt færre og mindre alvorlige merknader til Forsvarets regnskap fra Riksrevisjonen.

Forsvarsdepartementet har etablert god dialog med etatene om forbedrede forvaltningsrutiner. Departementet er imidlertid ikke tilfreds med at det fortsatt er enkelte såkalte gjengangere blant Riksrevisjonens merknader til Forsvarets regnskap. Forhold knyttet til disse områdene er fortløpende og systematisk blitt adressert i oppfølgingen og styringsdialogen med Forsvaret. Det er etablert en kampanjeplan for forbedret forvaltning i Forsvaret. Kampanjeplanen er en omfattende og detaljert plan for å bringe Forsvarets forvaltning opp på et tilfredsstillende nivå på alle områder. Den omfatter Forsvarets sjefer på alle nivåer. Sammen med operative leveranser og endring av ledelsesstrukturen har denne kampanjen hatt forsvarsjefens høyeste prioritet i 2009.

Vedlegg 15

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Helse- og omsorgsdepartementets område:

1. Mål og resultatstyring er et viktig virkemiddel for å sikre at oppfølgingen av tilskuddsordninger er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Statsråden har i svar til Riksrevisjonen vurdert behovet for slik styring som noe mindre hva gjelder Helsedirektoratets arbeid med tilskuddsordningene fordi direktoratet er sterkt involvert i utformingen av Prop.1 St. Dette til tross for at 100 millioner kroner av tilskuddsmidlene er gått til drifting av tilskuddsordningene, hvilket Riksrevisjonen påpeker er i strid med Stortingets forutsetninger og bevilgningsreglementet. På hvilken måte mener statsråden at Helsedirektoratets

medvirkning under utformingen av Prop.1 St., overflødiggjøre normale krav til mål og resultatstyring?

2. Riksrevisjonen peker på at 100 millioner kroner i tilskuddsmidler er brukt til drift av tilskuddsordningene i strid med Stortingets forutsetninger og bevilgningsreglementet. Hvilke tiltak er iverksatt for å sikre at de vedtatte formål får nytte godt av de 100 millionene som er brukt feil i 2008?
3. Gjennomsnittlig behandlingstid for saker som går til Norsk pasientskadeerstatning er 2,5 år i de tilfeller det gis erstatning. Ved behandling i Pasientskadenemnda er ventetiden ytterligere ett år. Hva mener statsråden er forsvarlig saksbehandlingstid, hvilke tiltak er iverksatt for å sikre forsvarlig saksbehandlingstid og når mener statsråden tiltakene vil gi full effekt?
4. Riksrevisjonen har påpekt mangler ved dataene i Norsk pasientregister. Hva har departementet gjort for å sikre en bedre kvalitet?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 16**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Det vises til brev av 18.11.2009 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen med spørsmål til Dokument 1 (2009–2010). Svar på spørsmålene følger nedenfor.

1. Spørsmål fra komiteen

"Mål og resultatstyring er et viktig virkemiddel for å sikre at oppfølgingen av tilskuddsordninger er i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Statsråden har i svar til Riksrevisjonen vurdert behovet for slik styring som noe mindre hva gjelder Helsedirektoratets arbeid med tilskuddsordningene fordi direktoratet er sterkt involvert i utformingen av Prop.1 St. Dette til tross for at 100 millioner kroner av tilskuddsmidlene er gått til drifting av tilskuddsordningene, hvilket Riksrevisjonen påpeker er i strid med Stortingets forutsetninger og bevilgningsreglementet. På hvilken måte mener statsråden at Helsedirektoratets medvirkning under utformingen av Prop.1 St., overflødiggjøre normale krav til mål og resultatstyring?"

Svar spørsmål 1

Helsedirektoratet har en sentral rolle knyttet til iverksetting av vedtatt politikk. I det ligger et ansvar for å forvalte tilskuddsordninger på vegne av Helse- og omsorgsdepartementet. Formålene for tilskuddsordninger fremgår av Prop. 1 S. Ved utforming av Helse- og omsorgsdepartementets årlige tildelingsbrev til Helsedirektoratet har departementet ikke sett det som hensiktsmessig å innføre nye eller særskilte mål for ordningene utover det som fremgår av Prop. 1 S. Nye premisser for disponering av tilskuddene som følger av Stortingets behandling av budsjettet blir innarbeidet i tildelingsbrevet. Det forutsettes at Helsedirektoratet er kjent med omtalen i Prop. 1 S. Det bidrar også til at tildelingsbrevet ikke blir for omfattende.

Helsedirektoratets medvirkning til utforming av Prop 1. S overflødiggjør imidlertid ikke normale krav til mål- og resultatstyring. Forbedring av mål- og resultatrapportering inngår i departementets løpende utviklingsarbeid.

2. Spørsmål fra komiteen

"Riksrevisjonen peker på at 100 millioner kroner i tilskuddsmidler er brukt til drift av tilskuddsordningene i strid med Stortingets forutsetninger og bevilgningsreglementet. Hvilke tiltak er iverksatt for å sikre at de vedtatte formål får nytte godt av de 100 millionene som er brukt feil i 2008?"

gene i strid med Stortingets forutsetninger og bevilgningsreglementet. Hvilke tiltak er iverksatt for å sikre at de vedtatte formål får nytte godt av de 100 millionene som er brukt feil i 2008?"

Svar spørsmål 2

På bakgrunn av Riksrevisjonens rapport om regnskapsføring av drifts- og tilskuddsmidler i 2008 foretar Helse- og omsorgsdepartementet, i samarbeid med Helsedirektoratet, en gjennomgang av direktoratets budsjett- og regnskapsrutiner. Helsedirektoratet har derfor fått i oppdrag frem til arbeidet med Revidert nasjonalbudsjett for 2010, å legge frem tiltak for å lukke avvikene. For å sikre bedre rutiner er det etablert rapportering på ledelsesnivå knyttet til Helsedirektoratets tilskuddsforvaltning. Departementet legger til grunn at disse tiltakene for fremtiden vil sikre en bedre og riktigere regnskapsføring.

3. Spørsmål fra komiteen

"Gjennomsnittlig behandlingstid for saker som går til Norsk pasientskadeerstatning er 2,5 år i de tilfeller det gis erstatning. Ved behandling i Pasientskadenemnda er ventetiden ytterligere ett år. Hva mener statsråden er forsvarlig saksbehandlingstid, hvilke tiltak er iverksatt for å sikre forsvarlig saksbehandlingstid og når mener statsråden tiltakene vil gi full effekt?"

Svar spørsmål 3

Det har vært et mål å opprettholde den gjennomsnittlige saksbehandlingstid omtrent på det nivå som var etablert da Norsk pasientskadeerstatning (NPE) og Pasientskadenemnda (PSN) ble opprettet som statlige forvaltningsorgan i 2003. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstid i NPE var i 2003 vel 2 år for saker som oppnådde erstatning. I de påfølgende årene 2004 – 2007 lå den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden om lag på dette nivået. I 2008 og 2009 økte den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden, og er i dag på vel 2,5 år. Økningen i saksbehandlingstid må sees i sammenheng med sterk vekst i antall nye saker i perioden frem til 2007 og høy "turn over" i NPE i 2007 og 2008.

I perioden 2003 – 2006 økte saksmengden med 61 prosent, mens tildelt driftsbudsjett økte med 36 prosent. Departementet har derfor hatt oppmerksomheten rettet mot å gjøre organisatoriske grep og øke kravene til effektiv ressursbruk for å kompensere for

at veksten i saksmenge har vært større enn ressurstilførselen.

I 2007 og 2008 var det svært høy "turn over" i NPE. Etaten mistet viktig kompetanse pga et meget stramt arbeidsmarked, spesielt for jurister. Selv om det var en nedgang i antall nye saker i disse årene var det også en reduksjon i antall saker som NPE klarte å ferdigbehandle. Av nye tiltak for å redusere saksbehandlingstiden har departementet i tildelingsbrevet til NPE for 2009 satt som et av flere styringsparametre at antall avviklede saker skal økes vesentlig i 2009, og skal ligge på samme nivå som i 2006.

2006 er det året hvor NPE har avvirket flest antall saker (samtidig som gjennomsnittlig saksbehandlingstid var på ca to år). Videre ble det i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett for 2009 gitt en tilleggsbevilgning til NPE på 5,5 mill. kroner til behandling av saker fra den offentlige helsetjeneste. For PSN var beløpet 2,3 mill. kroner. I Prop. 1 S er det foreslått en styrking på 10,75 mill. kroner til NPE og 3,85 mill. kroner til PSN sammenliknet med saldert budsjett for 2009.

Arbeidet med å redusere saksbehandlingstiden har høy prioritet. Det forventes at den foreslåtte veksten i budsjettrammene for 2010 i kombinasjon med at NPE har lagt bak seg de negative effekter av høy "turn over", fører til en vesentlig økning i antall behandlede saker i 2010. Dersom det ikke finner sted en vesentlig økning i antall nye saker vil saksbehandlingstiden bli redusert i løpet av 2010. Det antas at det tar lengre tid å komme ned på en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på to år. Det skyldes at NPE vil komme til å behandle relativt flere saker som har lagt i en særskilt køordning og som derfor vil trekke opp saksbehandlingstiden.

I PSN var gjennomsnittlig saksbehandlingstid ca 6 måneder i 2003. Saksbehandlingstiden økte til om lag 14 måneder ved utgangen av 2007, og har deretter blitt redusert til forventet saksbehandlingstid på 8,5 måneder ved utgangen av 2009. Flere tiltak som bl.a. økning i budsjettrammene, organisatoriske endringer i etaten, innføring av delegasjon ved behandling av de enkleste sakene fra nemnda til sekretariat, styrking av den juridiske kompetanse i etaten, ekstra sett av medlemmer i nemnda, har ført til at utviklingen med vekst i saksbehandlingstiden har snudd til en nedgang. Det understrekes at saksbehandlingstiden i PSN i vesentlig grad påvirkes av antall saker som

NPE avviker, og som dermed kan danne grunnlag for eventuelle klager.

4. Spørsmål fra komiteen

"Riksrevisjonen har påpekt mangler ved dataene i Norsk pasientregister. Hva har departementet gjort for å sikre en bedre kvalitet?"

Svar spørsmål 4

Helse- og omsorgsdepartementet foretar løpende vurderinger av kvaliteten på datamaterialet fra Helse- og omsorgsdepartementet, avd. Norsk pasientregister, og følger opp arbeidet med datakvaliteten gjennom styringssignaler til både Helsedirektoratet og de regionale helseforetakene. I oppdragsdokumentet til de regionale helseforetakene for 2008 ble de bedt om å sikre kompletthet og god kvalitet i rapporterte virksomhetsdata. De regionale helseforetakene har rapportert måloppnåelse til Helse- og omsorgsdepartementet gjennom årlig melding for 2008. Helse- og omsorgsdepartementet mente at rapporteringen var av varierende kvalitet, og de regionale helseforetakene ble derfor bedt om å tilleggsrapportere på de områdene hvor vi mente det var mangelfull rapportering i årlig melding. I foretaksmøtene i januar 2009 ble de regionale helseforetakene bedt om å levere data som er komplette og av god kvalitet til Norsk pasientregister og andre aktuelle dataleverandører. Det ble særlig framhevet behovet for å forbedre datakvaliteten innen tverrfaglig spesialisert rusbehandling og innen psykisk helsevern for voksne.

Ny forskrift (Norsk pasientregisterforskrift) som beskriver hvilke krav som skal oppfylles for å kunne samle inn og behandle personidentifiserbare data er gjeldende fra 15. april 2009. Med Norsk pasientregister blir det nå mulig å gjennomføre forskning som forutsetter personidentifiserbare data. Dette vil også kunne bidra til å forbedre datakvaliteten.

Det har vært satt fokus på forbedring av datakvaliteten innen psykisk helsevern og RHF-ene ble i 2008 tildelt 3,25 mill. kroner for å bedre datakvaliteten innen dette området. Både Norsk pasientregister og departementet følger opp dette arbeidet. Dette ble også understreket i tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2009 hvor Norsk pasientregister ble bedt om å iverksette tiltak for å bedre datakvaliteten innen psykisk helsevern for voksne og tverrfaglig spesialisert rusbehandling.

Vedlegg 17**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Justis- og politidepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Justis- og politidepartementets område:

1. Riksrevisjonen viser til at Nødnettprosjektet er forsinket. Hvilke merkostnader har forsinkelsen medført for nødetatene?
2. På hvilken måte har statens eventuelle manglende kompetanse ved kontraktsinngåelse påvirket fremdriftsplanen for utbygging av et nytt nødnett?

3. Er det avklart om leverandøren har tilstrekkelig finansiell styrke til å stå økonomisk til ansvar for kontraktsbrudd, og på hvilket tidspunkt ble dette i tilfelle avklart?
4. Poli- og lensmannsetatens IKT-system er sårbart, hvilket er påpekt av Riksrevisjonen og bekreftet av et dataangrep mot etaten i 2009. Hva er årsaken til at denne svakheten ikke er rettet opp?
5. Uavklarte forhold knyttet til leiligheter i Oslo politidistrikt har medført at de er forfalt til uboelig standard. På hvilken måte har departementet arbeidet for å hindre slikt misbruk av offentlige midler?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 18**Brev fra Justis- og politidepartementet v/settestatsråd Trond Giske til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 1. desember 2009****Spørsmål om Dokument 1 (2009 - 2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Justis- og politidepartementet viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 18.11.2009.

Spørsmålene en til tre i brevet av 18.11.2009 om Nødnettprosjektet besvares av settestatsråd Trond Giske. De øvrige spørsmål, spørsmål fire og fem, besvares av statsråd Knut Storberget.

1. *Riksrevisjonen viser til at Nødnettprosjektet er forsinket. Hvilke merkostnader har forsinkelsen medført for nødetatene?*

I tillegg til at det vil påløpe merutgifter til drift av eksisterende sambandsløsninger, innebærer forsinkelsene en senere realisering av de gevinster som følger av nytt felles digitalt radiosamband for nødetatene enn det som ble forutsatt i St.prp. nr. 30 (2006–2007).

I St.prp. nr. 21 (2008–2009) opplyste Justisdepartementet at det i 2008 var budsjettert med inntil 17,5

mill. kr på kap. 456 til å dekke deler av etatenes merkostnader knyttet til forsinkelsen. Det ble opplyst at midlene skulle deles likt mellom etatene, dvs. 5,833 mill. kr til hver etat. Det ble videre opplyst at Poli- etaten ville benytte sin del av refusjonen til dekning av merutgifter til drift i sitt delprosjekt. Brannetaten ville benytte 4,355 mill. kr på drift av sitt delprosjekt og 1,478 mill. kr på investeringer. Det ble også opplyst at helseetaten vil benytte hele sin del av beløpet til investeringer. Etatenes ønsker om å benytte refusjonene på investeringer ble forklart med behov for nødvendige endringer i kommunikasjonsentralene for egen etat.

Justisdepartementet registrerer Riksrevisjonens forutsetning i Dokument 1 (2009–2010) om at departementet skal innhente informasjon og dokumentasjon på merutgifter i nødetatene, som følge av leverandørens forsinkelse, og at det i tillegg skal beregnes tap av gevinster for nødetatene. Departementet vil så langt mulig søke å innhente dokumentasjon for beregning av merutgifter og tap av gevinst for etatene som følge av forsinkelsen.

2. *På hvilken måte har statens eventuelle manglende kompetanse ved kontraktsinngåelse påvirket fremdriftsplanen for utbygging av et nytt nødnett?*

Konkurransesgrunnlaget for Nødnettprosjektet ble sendt til markedet våren 2005 etter en meget omfattende prosess hvor brukermedvirkningen fra nødstatene var betydelig. Tilbud fra markedet ble mottatt høsten 2005 og det ble forhandlet i konkurranse med to tilbydere gjennom hele 2006. Spesifikasjonen i konkurransesgrunnlaget og senere kontrakt oppleves fortsatt som tilfredsstillende og forhandlingene med tilbyderne resulterte i et resultat som fremstår som økonomisk attraktivt for staten. Samtidig er Nødnettkontrakten ambisiøs og krevende for alle involverte parter ved at den omfatter koordinerte leveranser av radionett, kommunikasjonssentraler, driftsorganisasjon og radioterminaler til tre etater.

Staten inngikk 22.12.2006 kontrakt med Siemens AS om leveranse av et nytt digitalt radiosamband til nød- og beredskapsstatene. Kontrakten gir leverandøren et totalansvar.

Leverandøren skal levere et komplett, nøkkelferdig anlegg hvor alle tekniske komponenter skal være ferdige og virke i samspill før staten overtar eierskapet. Kontrakten inkluderer også en drift- og vedlikeholdsavtale som gir leverandøren ansvaret for å bygge opp og levere de løpende operatørtjenestene for hele nødnettets levetid. Leverandøren er ansvarlig for å planlegge og gjennomføre utbygging av radionettet. Videre er leverandøren ansvarlig for å levere utstyr til kommunikasjonssentraler for brann (fagsentraler – 110), politi (operasjonssentraler – 112) og helse (akuttmedisinske kommunikasjonssentraler – 113, akuttmottak i sykehus og kommunale legevakter). Arbeidet gjennomføres av Nokia Siemens Networks, som ble opprettet 1.4.2007, som resultat av at nettverksdivisjonene til Nokia og Siemens fusjonerte og dannet et nytt selskap.

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal eie og forvalte det nye digitale radionettet for nød- og beredskapsstatene, Nødnett, på vegne av staten. Direktoratet har det overordnede ansvaret for å følge

opp Nødnettleveransen. DNK skal videre tilrettelegge og koordinere i forhold til innføringsprosjektene i brann-, helse- og politi. Politidirektoratet, HelseDirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er ansvarlige for at nødstatenes delprosjekter er koordinert opp mot DNK, hovedprosjektet og utbyggingen.

Den største utfordringen i Nødnettprosjektet har vært at leverandøren ikke har overholdt fremforhandlet fremdriftsplan og levert i henhold til dette, ikke statens eventuelle manglende kompetanse ved kontraktsinngåelsen. Staten benyttet anerkjente rådgivere i alle faser av anbuds- og kontraktsprosessen.

3. *Er det avklart om leverandøren har tilstrekkelig finansiell styrke til å stå økonomisk til ansvar for kontraktsbrudd, og på hvilket tidspunkt ble dette i tilfelle avklart?*

Etter at staten inngikk avtale om levering av Nødnett i 2006 har det skjedd et bytte av aktørene på leverandørsiden. Statens opprinnelige kontraktpartner var Siemens AS, men pga en fusjon mellom nettverksvirksomhetene til Siemens og Nokia har nødnettkontrakten blitt overført til det nye selskapet Nokia Siemens Networks Norge AS (NSN Norge AS).

Et sentralt punkt for staten ved kontraktsoverføringen fra Siemens AS til NSN Norge AS har vært sikring av statens økonomiske interesser i tilfelle konkurs eller økonomiske problemer i dette nye selskapet. Avtalemekanismer for å sikre statens økonomiske interesser i slike tilfeller kan for eksempel være krav til selskapets finansielle styrke og morselskapsgarantier. Utformingen av disse avtalemekanismene har etter kontraktsoverdragelsen måttet tilpasses den nye kontraktpartneren NSN Norge AS. Inntil en ny avtale om finansiell sikkerhet er ferdig har staten tatt visse forbehold overfor Siemens og i tillegg fått ekstra bankgarantier. Det har i den senere tid vært forhandlinger mellom Siemens-konsernet, NSN-konsernet og staten v/DNK. Stortinget vil bli orientert om saken på en egnet måte.

Vedlegg 19**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 1. desember 2009****Spørsmål om Dokument 1 (2009 - 2010) - Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Justis- og politidepartementet viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 18.11.2009.

Spørsmålene en til tre i brevet av 18.11.2009 besvares av settestatsråd Trond Giske. De øvrige spørsmål, spørsmål fire og fem, besvares av statsråd Knut Storberget.

Spørsmål 4

"Politi- og lensmannsetatens IKT-system er sårbart, hvilket er påpekt av Riksrevisjonen og bekreftet av et dataangrep mot etaten i 2009. Hva er årsaken til at denne svakheten ikke er rettet opp?"

Svar

Innenfor tildelte rammer, tar Politidirektoratet IKT-utfordringene på største alvor og har i 2009 startet en fornyelse av politi- og lensmannsetatens IKT-infrastruktur. Politidirektoratet har i 2009 brukt 40 mill på IKT-infrastruktur, og planlegger i 2010 og 2011 å bruke henholdsvis 80 mill og 50 mill innenfor rammene på å ferdigstille arbeidet. Utrulling av ny IKT-infrastruktur skal etter planen være gjennomført i løpet av 2011. Parallelt med prosjektet for fornyelse av IKT-infrastrukturen arbeider Politiets data- og

materielltjeneste fortløpende med tiltak som reduserer sårbarheten i eksisterende IKT-infrastruktur.

Det er i tillegg behov for å foreta en fornying og delvis utskifting av politiets straffesakssystemer, dvs. bl.a. SSP (Det sentrale straffe- og politiopplysningsregisteret), Strasak (politiets sentrale registreringsystem) og BL (Basisløsninger). Fremdriften mht. fornyelser av straffesakssystemene vil være avhengige av de årlige budsjettene.

Spørsmål 5

"Uavklarte forhold knyttet til leiligheter i Oslo politidistrikt har medført at de er forfalt til ubeboelig standard. På hvilken måte har departementet arbeidet for å hindre slikt misbruk av offentlige midler?"

Svar

Forvaltningen av tjenesteleilighetene og leieforholdene i Rådyrveien har vært delegert til og håndtert av politimesteren i Oslo. Etter opprettelsen av Politidirektoratet har oppfølging av saken vært håndtert av direktoratet. Oppfølgingen og vedlikeholdet av leilighetene har dessverre blitt forsømt over år. Som eier av leilighetene/boretten erkjenner departementet at rutine for oppfølging beklageligvis ikke har vært gode nok.

Departementet har i samråd med Politidirektoratet lagt opp til salg av leilighetene i 2010, jf. Prop. 1 S (2009-2010).

Vedlegg 20**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Kommunal- og regionaldepartementets område:

1. Riksrevisjonen peker på at bruken av tilskuddene til regional utvikling skal dokumenteres med

hensyn til målretting og resultatoppnåelse. Det fremgår at departementet har en annen oppfatning. Når og på hvilken måte har statsråden meddelt Stortinget at det ikke vil følge opp Stortingets forutsetning på dette området?

2. Når og på hvilken måte er Stortinget informert om at det er inngått avtale med ansatte i Husbanken om redusert arbeidstid i strid med Hovedtariffavtalen som påfører staten 20 millioner kroner i merutgifter i perioden 2005-2008?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 21

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, udatert

Dok. nr. 1 (2009–2010) - svar på henvendelse fra Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomite

Stortingets Kontroll- og konstitusjonskomité stiller i brev av 18. november 2009 to spørsmål i forbindelse med Riksrevisjonens merknader i Dok. nr. 1 (2009-2010). Nedenfor følger Kommunal- og regionaldepartementets svar.

Regionale Utviklingsmidler

SPØRSMÅL

"Riksrevisjonen peker på at bruken av tilskuddene til regional utvikling skal dokumenteres med hensyn til målretting og resultatoppnåelse. Det fremgår at departementet har en annen oppfatning. Når og på hvilken måte har statsråden meddelt Stortinget at det ikke vil følge opp Stortingets forutsetning på dette området?"

SVAR

Riksrevisjonen har i sine merknader i Dok. nr. 1 (2009–2010) påpekt at departementet ikke har fulgt opp Stortingets forutsetning om at bruken av tilskuddene til fylkeskommunene til regional utvikling skal dokumenteres med hensyn til målretting og resultatoppnåelse.

Det er viktig å framskaffe god informasjon om effektene av midlene Stortinget bevilger, og dette gjelder selvfølgelig også innenfor regional utvikling. De nasjonale målene for regional utvikling er vide og har mange berøringspunkter med andre politikkområder.

God rapportering av virkemiddelbruken på området krever bruk av årlig rapportering, og supplerende evalueringer. Departementet mottar årlige aktivitetsrapporteringer fra fylkeskommunene og virkemiddelaktørene. Den aktivitetsbaserte rapporteringen er rettet inn mot distrikts- og regionalpolitiske mål. Det tar som regel noe tid før en kan måle effektene av innsatsen, samtidig som det er krevende å isolere effektene av regionalpolitikens innsats. Dette må derfor i hovedsak dekkes gjennom evalueringer. Dersom evalueringer gir indikasjoner på lite effektiv ressursbruk, endrer departementet innretningen for å sikre at bruken av midlene gir mest mulig igjen i forhold til innsatsen. I departementets budsjettproposisjon gis det Stortinget en årlig, mer aktivitetsbasert rapportering samt informasjon om resultatene av evalueringene.

Departementet gjennomførte i 2008--2009 en evaluering av kap. 551, post 60. Funnene fra evalueringen er referert i Prop. 1 S (2009–2010) Kommunal- og regionaldepartementet. Det skal også nevnes at Innovasjon Norge årlig gjennomfører kundeeffektundersøkelser.

Departementet er således uenig med Riksrevisjonen i vurderingen av at Stortingets forutsetning med hensyn til målretting og resultatoppnåelse ikke er fulgt opp. Departementet ønsker en best mulig målretting av virkemidlene samt å gi Stortinget god informasjon. Departementet søker derfor kontinuerlig å forbedre både den årlige rapporteringen og evalueringene, bl.a. ved å videreutvikle metodene for å måle og synliggjøre resultater og effekter. Departementet er nå i dialog med fylkeskommunene om hvordan vi kan få frem bedre årlig rapportering på resultater, effekter og måloppnåelse, samt gjennomføring av nasjonale evalueringer.

Husbanken – arbeidstidsordning med redusert arbeidstid og manuell egenkontroll

SPØRSMÅL

"Når og på hvilken måte er Stortinget informert om at det er inngått avtale med ansatte i Husbanken om redusert arbeidstid i strid med Hovedtariffavtalen som påfører staten 20 millioner kroner i merutgifter i perioden 2005-2008?"

SVAR

Riksrevisjonen har i sine merknader i Dok. nr. 1 (2009–2010) påpekt at de finner det kritikkverdig at Husbankens tilsatt fra 2005-2008 har hatt en avtale om redusert arbeidstid i strid med Hovedtariffavtalen i staten. Riksrevisjonen anslår at dette har ført til en samlet merutgift for Husbanken på over 20 mill. kr.

Stortinget er ikke blitt informert om midlertidig redusert arbeidstid i Husbanken. Bakgrunnen for dette er at Husbanken foretok en vurdering av at redusert arbeidstid var innenfor Hovedtariffavtalens bestemmelser. Ordningen med redusert arbeidstid i Husbanken var en særavtale som var inngått mellom Husbanken og fagorganisasjonene. Ordningen var midlertidig og gjaldt perioden 2005–2008. Den må sees i sammenheng med den omfattende omstillingen av Husbanken, og flytteprosessen av sentrale deler av virksomheten fra Oslo til Drammen og Arendal.

Kommunal- og regionaldepartementet fikk flere orienteringer om at Husbanken ønsket å ta i bruk ulike virkemidler ifm Husbankens omstillingsutfor-

dringer. Departementet ble i møter informert om de ulike delelementene, deriblant ordningen med redusert arbeidstid. Departementet mottok ikke noen skriftlig orientering om saken. Departementet hadde en forståelse av at Husbanken hadde gjort de nødvendige juridiske vurderingene i forbindelse med de ulike omstillingstiltakene. Særavtalen om redusert arbeidstid ble verken forelagt departementet eller Fornyings- og administrasjonsdepartementet til godkjenning. Riksrevisjonens gjennomgang avdekket at Husbanken har fortolket Hovedtariffavtalen slik at det var hjemmel for tiltaket, og mente at det ikke var nødvendig å forelegge saken særskilt for departementet og Fornyings- og administrasjonsdeparte-

mentet. Jeg mener at det var uheldig at det har vært praktisert en ordning som ikke var i tråd med Hovedtariffavtalen.

Riksrevisjonen har anslått at ordningen med redusert arbeidstid har ført til en samlet merutgift for staten på over 20 mill. kr. Sett i ettertid burde de økonomiske konsekvensene av ordningen ha blitt vurdert, både alene, og sett i sammenheng med de øvrige omstillingstiltakene. Omstillingen har blitt gjennomført på en god måte og uten å skape større uro i organisasjonen. Dette kan tyde på at omstillingstiltakene, deriblant redusert arbeidstid, har bidratt til å redusere omstillingskostnader.

Vedlegg 22

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kultur- og kirke departementet v/statsråden, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Kultur- og kirke departementets område:

1. Med hvilken hjemmel har Norsk Tipping AS kunnet gi det heleide datterselskapet Fabelaktiv AS oppdrag uten konkurranse?

2. Hva er årsaken til at det i 2008 ikke foreligger klare retningslinjer i forhold til driften av datterselskapene til Norsk Tipping AS, til tross for kontroll- og konstitusjonskomiteens påpekning av dette forholdet i 2003?
3. Hva er årsaken til at Riksrevisjonens påpekning fra 2006 og kontroll- og konstitusjonskomiteens merknad om manglende risikostyring på departementets ansvarsområde ikke er brakt i orden?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 23

Brev fra Kultur- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 2. desember 2009

Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 18.11.09 vedrørende ovennevnte.

Nedenfor følger vårt svar til spørsmål 1, 2 og 3 i brevet.

1. *Med hvilken hjemmel har Norsk Tipping AS kunnet gi det heleide datterselskapet Fabelaktiv AS oppdrag uten konkurranse?*

Jeg viser til Dokument 1 (2009–2010) side 149 hvor Riksrevisjonen (RR) under punkt 1.3.1 omtaler Norsk Tipping AS' kjøp av produksjon av TV-trekninger fra fjernsynsproduksjonsselskapet Fabelaktiv AS. Departementet legger i forhold til dette følgende til grunn:

Etter å ha gjennomført anbudskonkurranse inn-gikk Norsk Tipping AS 30.8.06 en rammeavtale med Fabelaktiv AS for perioden 1.11.06 – 1.11.10, hvor-etter Fabelaktiv AS skal "produsere ukentlige TV-treknings" for Norsk Tipping AS. Avtalen omfattet produksjon av TV-treknings for samtlige av Norsk Tipping AS' spill. På avtaletidspunktet utgjorde dette spillene Extra, Lotto med Joker og Vikinglotto med Joker.

Da Norsk Tipping AS i 2007 startet spillet Keno, ble rammeavtalen med Fabelaktiv AS også gjort gjel-dende for TV-trekningsene for dette spillet. Norsk Tipping AS har opplyst til departementet at produk-sjonen av selskapets TV-treknings igjen vil bli lagt ut på anbud når dagens avtale utløper.

Med utgangspunkt i ovennevnte kan departemen-tet ikke se at Norsk Tipping AS har gitt Fabelaktiv AS oppdrag uten konkurranse.

2. *Hva er årsaken til at det i 2008 ikke foreligger klare retningslinjer i forhold til driften av datter-selskapene til Norsk Tipping AS, til tross for kontroll- og konstitusjonskomiteens påpekning av dette forholdet i 2003?*

I Innst. S. nr. 145 (2004–2005) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Dokument nr. 1 (2004–2005) heter det under punkt 8.1.2 blant annet:

"Komiteen er enig i at det er behov for klare retningslinjer for Norsk Tipping AS og styret i Norsk Tipping AS i forhold til premisene for driften av datter-selskapene og forutsetter at slike regler kommer på plass så snart som mulig".

8. april 2005 ble vedtektene for Norsk Tipping AS endret ved kongelig resolusjon, blant annet slik at følgende setning ble tatt inn i vedtektene § 4 første ledd:

"Beslutning om iverksettelse av annen virksomhet eller om opprettelse av datterselskaper skal tas i generalforsamling".

I henhold til § 1 annet ledd annet punktum i instruks 11. desember 1992 for styret i Norsk Tipping AS har styret "ansvaret for en forsvarlig forvaltning av selskapet, herunder regulering av datterselskaper og forholdet til forhandlerne, og skal påse at bokføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll."

Departementet har ikke funnet grunn til å utarbeide generelle retningslinjer for Norsk Tipping AS' drift av datterselskaper ut over ovennevnte.

3. *Hva er årsaken til at Riksrevisjonens påpekning fra 2006 og kontroll- og konstitusjonskomiteens*

merknad om manglende risikostyring på departementets ansvarsområde ikke er brakt i orden?

Det vises til Dokument 1 (2009-2010) side 151 hvor RR under punkt 3.2 fant det kritikkverdig at departementet hadde brukt lang tid på å innføre risikostyring som et verktøy i mål- og resultatstyringen.

Revisjonen av regnskapet for 2006 viste at både departementet og flere underliggende virksomheter ikke hadde etablert et formalisert system for vurdering av risiko og vesentlighet. Departementet opplyste i brev av 14.08.07 til RR at departementet ville etablere rutiner for styring basert på risiko og vesentlighet for departementets egen virksomhet i forbindelse med revisjon av departementets overordnede virksomhetsplan og handlingsplan for 2008. Departementet opplyste videre at underliggende virksomheter ble pålagt å etablere interne rutiner for risiko- og vesentlighetsvurderinger i tildelingsbrevene for både 2006 og 2007. Risikostyring var også et av hovedtemaene på et seminar avholdt 15.03.07 i regi av departementet for mellomledere og nøkkelmedarbeidere innenfor økonomi og regnskap ved underliggende virksomheter.

Arbeidet med å etablere systemer for risikostyring som verktøy i mål- og resultatstyringen var prioritert høyt i samtlige underliggende virksomheter i 2008. I et nytt seminar om virksomhetsstyring 04.02.08 for etatslederne var etablering av rutiner for risikostyring igjen et av hovedtemaene som ble gjennomgått av Statens senter for økonomistyring. Det ble også gjennomført flere andre tiltak for å få på plass slike systemer. Det ble bl.a. stilt krav om redogjørelse for etablering av system for risiko- og vesentlighetsvurdering i virksomhetenes årsrapporter for 2008. I tildelingsbrevene for 2008 la departementet til grunn at virksomhetene har implementert et system for risikostyring fra 1. januar 2009. Samtlige underliggende virksomheter under departementet har nå etablert rutiner for risiko- og vesentlighetsvurdering.

I brev av 26.06.08 til RR ble det opplyst om at departementet hadde gjennomført og oversendt en overordnet risikovurdering for departementet med analyse av utvalgte risikoområder. Departementets overordnede risikovurdering legger rammene for vurdering av risiko på departementets ansvarsområder og for hvilke operative prosesser som skal vurderes nærmere.

I kjølvannet av den overordnede analysen var det nødvendig å bruke en del tid til tilpasningen av metoden, til videreutvikling av en felles mal og på å opparbeide kunnskap om og eierskap til fagområdet. I løpet av første halvår 2009 ble det arbeidet intenst med denne tilpasningen som til slutt munnet ut i Overordnet Virksomhetsplan (OVP) for 2009 med

risikovurderinger som ble oversendt i brev av 19.06.09 til RR.

Risikovurderinger er nå implementert på hele ansvarsområdet til departementet, og blir brukt som

en integrert del av departementets etablerte styrings-systemer og prosesser. Arbeidet blir videreført i OVP 2010 med risikovurderinger som også RR vil benytte som grunnlag for revisjonen i 2010.

Vedlegg 24

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kunnskapsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009-2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Kunnskapsdepartementets område:

1. Det fremkommer av Dokument 1 (2009-2010) at statsråden mener UH-sektoren selv skal bestemme styrehonorar for medlemmer av styrene til universiteter og høyskoler. Hvorfor mener statsråden det er akseptabelt at studentrepresentanter i ett styre mottar 200.000,- kroner i honorar, mens eksterne styremedlemmer kun mottar 80.000,- kroner for samme jobben, og viser ikke dette at det er påkrevd med noen overordnede retningslinjer for slike styrehonorar?
2. I forbindelse med en personalsak ved Universitetet i Bergen har stiftelsen Bergens medisinske forskerstiftelse overtatt arbeidsgiveransvaret for tidligere direktør ved UiB, mot et tilsvarende

støttebeløp fra UiB tilsvarende 900.000,- kroner pluss sosiale kostnader årlig frem til 2015. Departementet beskriver i sitt svarbrev til Riksrevisjonen at avtalen også innebærer at UiB kjøper forvaltnings- og forretningsfører tjenester fra den aktuelle stiftelsen. På hvilken måte er denne avtalen i tråd med anskaffelsesreglementet?

3. I følge Riksrevisjonen har universiteter og høyskoler feilrapportert MVA for tjenester som fjernleveres fra utlandet. Hvor stort er statens tap som følge av denne feilrapporteringen for 2008?
4. Riksrevisjonen har pekt på svakheter i regnskapskvaliteten i de underliggende virksomhetene til Kunnskapsdepartementet over flere år. Departementet meddeler i brev at departementet vil legge opp til en styringsstrategi og bruk av virkemidler som er tilpasset regelverket, oppgavens art, risikobildet og det overordnede ansvar som tilligger departementet. Hvilke konkrete tiltak har departementet gjennomført eller planlagt gjennomført i tråd med denne formuleringen?

Av hensyn til den videre fremdriften i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 25

Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 30. november 2009

Svar på spørsmål til Dok 1 (2009-2010)

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen 18. november 2009, og har følgende kommentarer til de spørsmål komiteen tar opp.

Spørsmål nr. 1

Departementet vil innledningsvis peke på at universitets- og høyskoleloven bestemmer at styremedlemmer og rektor har krav på en rimelig godtgjørelse

for vervet etter regler som styret fastsetter. Under henvisning til at styrearbeidet ved institusjonene kan være av svært ulikt omfang har departementet sett det som hensiktsmessig at institusjonene har fleksibilitet til selv å fastsette godtgjørelsen til styremedlemmene, og har derfor så langt ikke fastsatt overordnede retningslinjer slik loven på dette punktet gir anledning til. Departementet vil understreke at man ikke har tatt stilling til om den godtgjørelse det er referert til er akseptabel eller ikke, men har konkludert med

at det på bakgrunn av et enkeltstående tilfelle ikke er tjenlig å fastsette overordnede retningslinjer for godtgjørelse til styremedlemmer i sektoren.

Departementet har i tilslutning til anmerkningen gått nærmere inn i grunnlagsmaterialet for vedtaket fra desember 2005 om godtgjørelser i vedkommende institusjons styre. Det fremgår at honoraret til studentrepresentantene også godtgjør arbeid i ulike andre samarbeidsfora og -utvalg og i Studentparlamentets organer i tillegg til selve styrevervet. Departementet vil ta forholdet opp med vedkommende institusjon slik at godtgjørelse for styrevervet skal fastsettes for seg og adskilt fra andre funksjoner.

Spørsmål nr. 2

Dette gjelder en personalsak som ble løst ved at tidligere universitetsdirektør ved Universitetet i Bergen tiltrådte en nyopprettet stilling som direktør ved Bergens medisinske forskningsstiftelse med grunnlag i avtale mellom institusjonene. Departementet har vurdert det slik at avtalen som er inngått mellom universitetet og stiftelsen vil komme UiB til gode all den tid nevnte stiftelse har som formål å støtte forskning ved UiB og Helse Bergen HF, og at saken i praksis gjelder forhold knyttet til arbeidsforhold og ansettelseskontrakter. Departementet har på bakgrunn av dette lagt til grunn at anskaffelsesreglementet ikke kommer til anvendelse. Departementet viser til de orienteringer vi tidligere har gitt til Riksrevisjonen i denne saken. Det vises til vedlagte brev av 06. april 2009 og 19. mai 2009.

Spørsmål nr. 3

Departementet fikk høsten 2008 fikk kjennskap til at det var utfordringer knyttet til behandling av merverdiavgift blant annet på tjenester som leveres fra utlandet som følge at Universitetet i Oslo orienterte departementet om at man på eget initiativ hadde startet en undersøkelse av merverdiavgiftsbehandlingen ved institusjonen som tydet på at det var mangler på dette området ved universitetet. Departementet konkluderte ut fra de opplysningene som forelå fra Universitetet i Oslo med at det var sannsynlighetsovervekt for at også andre institusjoner i universitets- og høyskolesektoren sto overfor tilsvarende utfordringer. Som følge av dette utviklet departementet med bistand fra et konsultentselskap våren 2009 en

selvtest for merverdiavgiftshåndtering ved statlige universiteter og høyskoler for å identifisere områder hvor man ikke har tilstrekkelig kontroll med hensyn til beregning og innberetning av merverdiavgift. Samtlige institusjoner i sektoren har nå benyttet selvtesten og identifisert risikoområdene.

Departementet forutsetter at institusjonene etterlever gjeldende lover og regler. Departementet vil derfor foranledige at institusjonene gjennomgår leveransene av tjenester fra utlandet og sørger for at det beregnes og innbetales korrekt merverdiavgift på slike tjenester. Det vil derfor ikke oppstå tap på statens hånd når prosessene ved institusjonene er fullført og eventuelle feil er gjort opp.

Spørsmål nr. 4

Det er departementets vurdering at selv om det fortsatt finnes avvik, kan det registreres at regnskapskvaliteten utvikler seg positivt. Departementets oppfølging og tiltak både særskilt og i den ordinære styringsdialogen har gitt resultater i form av forbedringer ved enkeltinstitusjoner og i universitets- og høyskolesektoren, hvor de fleste avvikene er registrert. Departementet har lagt vekt på at regelverket som styrer regnskapsføringen skal være godt gjennomarbeidet og at praksis skal være kontrollerbar. I tilslutning til dette vil vi nevne at universitetene og høyskolene avlegger regnskap etter prinsipper fastsatt i de forløpige statlige regnskapsstandardene. For å sikre enhetlige regnskap har departementet med utgangspunkt i regnskapsstandardene fastsatt og utarbeidet tertial- og årsoppgjørspakker som institusjonene skal benytte når regnskapene presenteres. I tilknytning til regnskapspakkene har departementet utviklet kontroller som skal sikre at regnskapsavleggene er konsistente og at de ikke inneholder formelle feil. Dokumentasjon av kontrollene inngår som en obligatorisk del av regnskapsmaterialet ved tertial- og årsoppgjørene. Regnskapskvaliteten og de formelle kravene til regnskapene ble særskilt vektlagt i regionsseminarene i oktober 2009. Departementet vil fortsatt ha fokus på å bedre regnskapskvalitet gjennom å forsterke internkontrollen og følge opp at institusjonene har den nødvendige kompetanse og kapasitet til å ivareta god kvalitet, både gjennom generelle tiltak, ved oppfølging av enkeltinstitusjoner med særlige behov og ved utvidet kontroll.

Vedlegg 26**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Landbruks- og matdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009-2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Landbruks- og matdepartementets område:

1. På hvilken måte har Bioforsk rapportert til departementet om overskridelser ved diverse innkjøp påpekt av Riksrevisjonen, og hva gjorde statsråden med informasjonen på det tidspunkt den kom frem til departementet?

2. Bioforsk kjøpte i 2008 aksjer i Solrot AS for 60.000 kroner uten forbehold om Stortingets godkjenning. Selskapet er nå under avvikling eller avviklet. Mener statsråden kjøpet av aksjer i Solrot AS representerer forsvarlig forvaltning av felleskapsverdier?
3. Bioforsk har kjøpt aksjer i flere selskaper i 2008. Samlet sett har verdien på aksjene blitt nedskrevet med over en million kroner i kjøpsåret. Hvordan vurderer statsråden statens tap på kort og lang sikt og er det i vurderingen ved kjøp av aksjene foretatt en grundig analyse av den merverdi kjøpene er ment å gi staten ved Bioforsk?

Av hensyn til den videre fremdriften i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 27**Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 25. november 2009****Dokument nr. 1 (2009- 2010) - Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Jeg viser til brev fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité av 18. november 2009 i forbindelse med behandlingen av Dokument nr. 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008. Komiteen ber meg besvare enkelte spørsmål om regnskapet til Bioforsk for 2008.

Spm 1: På hvilken måte har Bioforsk rapportert til departementet om overskridelser ved diverse innkjøp påpekt av Riksrevisjonen, og hva gjorde statsråden med informasjonen på det tidspunkt den kom frem til departementet?

Svar:

Innledningsvis vil jeg understreke at jeg tar Riksrevisjonens kritikk av anskaffelser i Bioforsk alvorlig. Anskaffelser er et sentralt punkt i departementets styring og oppfølging av Bioforsk, og Landbruks- og matdepartementet har overfor Riksrevisjonen sagt seg enig i at antall anskaffelser hos Bioforsk som blir dyrere enn antatt, har vært for mange.

Bioforsk har ikke rapportert konkret om overskridelser knyttet til enkeltkjøp. I den løpende styringsdialogen med styret og administrasjon har departementet i tråd med gjeldende styringsprinsipper heller ikke fokusert på enkeltsaker, men snarere på systemer og rutiner for intern kontroll og konkrete tiltak generelt. Jeg kan her opplyse at problemstillingen som komiteen tar opp, har vært tema på departementets styringsmøte med Bioforsk i 2008 og 2009. Det er også iverksatt oppfølgingsmøter fra høsten 2009 med Bioforsk som vil fokusere på instituttets interne kontroll, spesielt i forbindelse med instituttets planlegging og gjennomføring av prosjekter.

Jeg forventer således at de tiltakene som ble igangsatt sommeren 2008 og utover, og som jeg har redegjort for i Dokument nr. 1, vil resultere i forbedringer knyttet til anskaffelser og intern prosjektstyring.

Spm 2: Bioforsk kjøpte i 2008 aksjer i Solrot AS for 60.000 kroner uten forbehold om Stortingets godkjenning. Selskapet er nå under avvikling eller avviklet. Mener statsråden kjøpet av aksjer i Solrot AS representerer forsvarlig forvaltning av felleskapsverdier?

Svar:

Jeg kan bekrefte at kjøpet ble gjort uten at Stortingets hjemmel forelå. I den grad spørsmålet også omfatter denne dimensjonen, er jeg enig i at dette ikke er korrekt fremgangsmåte i denne type saker. Jeg har tidligere beklaget dette overfor Riksrevisjonen, og det aksepteres ingen slike etableringer uten at Stortinget har godkjent disse på forhånd.

Bioforsks engasjement og kjøp av aksjer i Solrot AS er en oppfølging av politisk prioriterte mål om å øke kommersialisering fra forskning, dvs. at resultater fra forskning søkes utviklet til et kommersielt interessant produkt. Økt innovasjon og kommersialisering av den forskningsrettede aktivitet med sikte på økt næringsutvikling på landbruksområdet er et sentralt politisk mål, jf. forskningsmeldingen – St.meld. nr. 30 (2008–2009) og innovasjonsmeldingen – St.meld. nr. 7 (2008–2009).

Instituttsektoren har i denne sammenheng et spesielt ansvar. Et ikke uvanlig virkemiddel er at institutter etablerer aksjeselskaper sammen med andre offentlige eller private aktører for videreutvikling og uttesting av gode ideer, som forskningsinstitusjonene eier.

Solrot AS er dannet med utgangspunkt i mange års lovende forskningsresultater og med kommersialisering som formål. I selskapets regi er forskningsideen videreutviklet med sikte på produksjon av et salgbart produkt. Denne videreutviklingen og selskapets kontakter med markedet har i 2009 vist at det ikke er grunnlag for å gå videre med idéen. Som en konsekvens av dette er Solrot AS vedtatt avvirket.

Det er ikke mulig for meg å vurdere om denne idéen var et godt nok grunnlag for å satse på etablering av et selskap på det tidspunktet denne avgjørelsen ble tatt. Bioforsk vurderte at det var det. Det vil alltid foreligge en risiko for at man ikke lykkes, noe man altså raskt har tatt konsekvensene av i Solrot AS. I ettertid kan man slå fast at idéen ikke var god nok.

Ut fra det overordnede målet om å øke kommersialisering fra forskning, det beskjedne aksjebeløpet i denne saken, og min tiltro til at dette er grundig behandlet i Bioforsks organer, har jeg ikke grunnlag for å si at dette ikke representerer forsvarlig forvaltning av fellesskapsverdier.

Spm 3: Bioforsk har kjøpt aksjer i flere selskaper i 2008. Samlet sett har verdien på aksjene blitt nedskrevet med over en million kroner i kjøpsåret. Hvordan vurderer statsråden statens tap på kort og lang sikt og er det i vurderingen ved kjøp av aksjene foretatt en grundig analyse av den merverdi kjøpene er ment å gi staten ved Bioforsk?

Svar:

Innledningsvis kan jeg opplyse at ut over Solrot AS som er omtalt ovenfor, omfatter kjøpene ITAS og Sagaplant AS.

ITAS

Bioforsk kjøpte i 2008 aksjepostene til Nofima Mat AS og Nofima Marin AS for til sammen kr 913 300. I regnskapet er aksjene bokført med kr 100 000. Stortinget har behandlet kjøpet i revidert nasjonalbudsjett for 2009, jf. St.prp. nr. 67 (2008–2009).

Kjøpet var en oppfølging av Riksrevisjonens tidligere påpekning av at Bioforsks bruk av ITAS ikke kunne oppfattes som egenregi, og således kunne komme i konflikt med regelverket for offentlige anskaffelser. Bioforsk kjøpte derfor ut de to private eierne. Selskapet er nå 100 pst. statlig eid (60 pst. av institusjoner under LMD og 40 pst. under KD), og den delen av holdingsselskapet som betjener Bioforsk betjener utelukkende sine eiere.

ITAS har siden forskningsmiljøet på Ås etablerte selskapet i 1991, vært en helt avgjørende samarbeidspartner for Bioforsk innenfor måleteknikk og instrumentering for biologi- og miljøovervåking, samt datanettverk og datamaskiner. Alternativet ville vært å bygge opp parallell kompetanse i egen regi, noe instituttet både ut fra vurderinger av økonomi og sårbarhet ikke har funnet riktig.

Som et resultat av Riksrevisjonens påpekninger nevnt ovenfor, ble det gjort en grundig vurdering av alternativene til å kjøpe ut de private eierne. Konklusjonen er at den valgte modellen gir en merverdi som forsvarer aksjekjøpet.

SAGAPLANT AS

Sagaplant AS overtok virksomheten til Gartnerhallens Eliteplantestasjon Sauherad. Selskapets formål er å drive fremavl av plantemateriale av hagebruksvekster, herunder formering og omsetning, for å sikre at kommersielle frukt-, bær- og blomsterprodusenter, samt aktører i grøntanleggsmiljøet, får tilgang til friskt, klimatilpasset og sortsekte plantemateriale. Aksjekjøpet er lagt frem for Stortinget i forbindelse med behandlingen av nysalderingen av statsbudsjettet for 2008, jf. St. prp. nr. 22 (2008–2009).

Landbruks- og matdepartementet har sett det som faglig viktig at forskningsmiljøer er tett knyttet opp mot denne type virksomhet, og det er departementet som har bedt Bioforsk gå inn på eiersiden med 6 pst. av aksjene ved en innbetaling på 120 000. Ut fra denne beskrivelsen går det frem at jeg har vurdert at denne modellen har en merverdi som forsvarer aksjekjøpet.

NEDSKRIVING AV AKSJER

I Finansdepartementets årlige rundskriv om årsavslutning og frister for innrapportering til statsregnskapet presiseres det at det er omsetningsverdien på transaksjonstidspunktet, dvs. når aksjen ble kjøpt/anskaffet, som skal føres opp som bokført verdi i statens kapitalregnskap. Historisk kost legges til grunn for oppføring, og bokført verdi skal derfor ikke justeres ved svingninger i markedsverdi.

I sitt internregnskap har Bioforsk foretatt nedskrivninger av aksjeverdien til pålydende verdi. Som utgangspunkt har departementet lagt til grunn at Bioforsk som nettobudsjettert virksomhet følger regnskapslovens så langt det passer for en statlig virksomhet. Dette går også frem av departementets økonomiinstruks til alle forskningsinstituttene departementet har ansvar for.

Bioforsk har benyttet pålydende verdi når aksjene er ført i regnskapet. Det er med andre ord ikke tale om noe verditap, men en ren teknisk nedskrivning. Jeg vurderer det således dit hen at det i disse tilfellene ikke er snakk om tap for staten, men

snarere at Bioforsk ikke har benyttet korrekt fremgangsmåte når det gjelder verdsettelse av aksjene i sitt internregnskap. Som omtalt i Dokument nr. 1, skal instituttene så langt det passer, følge regnskapsloven og Norsk Regnskaps Standard, hvor det heter at nedskrivning som hovedregel skal foretas til "gjenvinnbart beløp" når det er lavere enn balanseført verdi.

Det har således eksistert en viss uklarhet knyttet til hvilket verddivurderingsprinsipp Bioforsk skulle ha lagt til grunn i sitt interne virksomhetsregnskap. Jeg kan i denne sammenheng opplyse at departementet planlegger å oppdatere instruksverket, herunder også departementets økonomiinstruks til departementets underliggende virksomheter, blant annet som en følge av de uklarheter som Riksrevisjonen har avdekket. Jeg forutsetter at Landbruks- og matdepartementet har kontakt med Riksrevisjonen, Finansdepartementet og Senter for statlig økonomistyring, slik at vi fremover unngår uklarheter knyttet til hvilke prinsipper for føring av regnskap som instituttene skal legge til grunn.

Vedlegg 28**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Miljøverndepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009–2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009-2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av

saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Miljøverndepartementets område:

Mener statsråden at Riksrevisjonen skal ha tilgang til grunnlagsdokumentasjon, også på detaljnivå, i forbindelse med sine undersøkelser om departementets risikoanalyser? Hvis ikke, med hvilken hjemmel mener statsråden at innsyn kan nektes?

Av hensyn til den videre fremdriften i arbeidet med saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 29**Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, udatert****Dok. nr. 1 Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon for budsjettåret 2008**

Jeg viser til Stortingets brev av 18. november d. å.

På møte med Riksrevisjonen 15. april 2009 ble bl. a. Miljøverndepartementets avslag på et detaljert innsyn i departementets risikoanalyser kommentert.

Riksrevisjonen uttrykte ønske om å drøfte avslaget videre i et eget møte med departementet. Det ble videre opplyst av Riksrevisjonen at de oppfatter at det er ulik praksis i departementene rundt slike innsyn, og at Riksrevisjonen arbeidet med en veileder om dokumentinnsyn som skal klarlegge og gi en omforent forståelse av dette spørsmålet mellom

Riksrevisjonen og alle departementene. Riksrevisjonen har foreløpig ikke tatt initiativ til et slikt møte.

I Dok. nr. 1 (2009-2010) viser Riksrevisjonen til at det pågår et samarbeid mellom Statsministerens kontor og Riksrevisjonen for om mulig å få utgitt en omforent veiledning for departementenes og Riksrevisjonens praktisering av dokumentinnsyn i samsvar med lov og instruks for Riksrevisjonen. Det uttrykkes videre at *"oppfølging i forhold til Miljøverndepartementets avslag er derfor stilt i bero i påvente av at arbeidet med en slik veileder kan avsluttes. Forholdet er derfor ikke tatt med i Riksrevisjonens bemerkninger."*

Jeg anser våre risikoanalyser som viktige grunnlag for departementets planlegging av det fremtidige arbeidet i departementet og underliggende etater. Departementet har definert overordnede risikoanalyser som analyser av miljøvernforvaltningens arbeidsmål slik de legges fram i de årlige Prop. nr. 1 S. Beslutning om hvilke mål som skal risikoanalyseres, fattes ved starten av det løpende planarbeidet i miljøvernforvaltningen ved behandling av departementets overordnede virksomhetsplan i september/oktober hvert år. I denne planen er det tatt med hvilke mål som skal risikoanalyseres. På anmodning har Riksrevisjonen fått den overordnede virksomhetsplanen.

Selve analysearbeidet gjennomføres i hovedsak den følgende vinteren/våren. Siktemålet med analysene er å klarlegge hvilke forhold som kan forhindre måloppfyllelsen (risikofaktorer), og legge grunnlaget for beslutning om hvilke risikofaktorer som har kritisk høy risiko og som bør følges spesielt opp i departementets fremtidige arbeid. Beslutning om hvilke risikofaktorer som anses å ha så høy risiko, fattes i kommende års overordnede virksomhetsplan med

krav til avdelingene i departementet om oppfølging i sine virksomhetsplaner. Krav til oppfølging av berørte underliggende etater tas opp i tildelingsbrevene til disse etatene. Riksrevisjonen får kopi av tildelingsbrev samtidig med at vedkommende etat får sitt brev. Departementets overordnede virksomhetsplan og de avdelingsvise virksomhetsplaner betrakter vi derimot som departementets interne plandokumenter.

Risikoanalysene gjelder imidlertid ikke kun det ene året, men vil kunne ha betydning så lenge målene gjelder. Av den grunn har vi rutiner for rullering av analysene. Miljøverndepartementet har overfor Riksrevisjonen vist til Riksrevisjonens egne kommentarer til § 12 i lov om Riksrevisjonen der det bl. a. uttales: *"Riksrevisjonens kontroll foregår i ettertid, og det er derfor ikke behov for innsyn i dokumentasjon om planer mv. for kommende perioder."*

I Riksrevisjonens egne kommentarer til § 12 i loven om Riksrevisjonen uttrykkes det også: *"(...) I departementene skjer det også politiske drøftelser og vurderinger som ikke direkte kan knyttes opp til saker som behandles i regjeringen. Innsyn i denne type politiske prosesser er normalt ikke nødvendig for at Riksrevisjonen skal kunne utføre sine revisjonsoppgaver."* Miljøverndepartementet anser risikoanalysene også å være vurderinger av den karakter som er nevnt i denne kommentaren.

Dette er grunnlaget for Miljøverndepartementets avslag på Riksrevisjonens anmodning om innsyn i risikoanalysene. Miljøverndepartementet legger stor vekt på dette og har derfor avventet den forannevnte veilederen fra Riksrevisjonen i tråd med at Riksrevisjonen i Dok. nr. 1 (2009–2010) skriver at oppfølgingen av avslaget er stilt i bero i påvente av veilederen.

Vedlegg 30

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009

Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009–2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av

saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Nærings- og handelsdepartementets område:

Hva er gjennomsnittlig behandlingstid for saker som ligger til behandling i Patentstyret i 2008?

Av hensyn til den videre fremdrift i arbeidet med saken bes de tom snarlig svar.

Vedlegg 31**Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 1. desember 2009****Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Jeg viser til spørsmål til skriftlig besvarelse fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 18. november 2009.

Spørsmål:

"Hva er gjennomsnittlig behandlingstid for saker som ligger til behandling i Patentstyret i 2008?"

Svar:

Gjennomsnittlig behandlingstid i Patentstyret for de patentsøknader som ble ferdigbehandlet i 2008 var 4,2 år. For varemerkeområdet var den reelle gjennomsnittlige behandlingstiden for ferdigbehandlede saker i 2008 4,6 måneder, mens det på designområdet var en gjennomsnittlig behandlingstid på 3,9 måneder.

Jeg viser ellers til den mer utfyllende fremstillingen som gis i Prop 1 S for Nærings- og handelsdepartementets budsjettkapitler s. 56 til 57.

Vedlegg 32**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Samferdselsdepartementet v/statsråden, datert 18. november 2009****Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2009-2010) *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008*. Som et ledd i sin behandling av saken ønsker komiteen å stille følgende spørsmål om rapporteringen på Samferdselsdepartementets område:

1. Av 45 anleggs- og tjenestekontrakter som ble utsatt for kontroll i 2008, hadde 22 betydelige kostnadsoverskridelser. To hadde overskridelser var på mer enn 100 prosent. Hvilke konkrete tiltak har statsråden gjennomført for å bedre kontraktskompetansen i Statens vegvesen?
2. På hvilket tidspunkt ble statsråden kjent med utfordringene knyttet til Merkur sikringsanlegg?

3. På hvilken måte påvirker den ufullstendige rapporteringen av innstilte tog Samferdselsdepartementets mulighet til å kreve prisavslag i henhold til kjøpsavtalen med NSB AS?
4. Departementet opplyser at det har vært vanskelig å sikre nødvendig kompetanse for å fylle opp turnusen for beredskap i Region Øst. Hvilke tiltak er gjennomført for å bedre tilgangen på nødvendig kompetanse slik at beredskapen kan komme på akseptabelt nivå?
5. Er statsråden enig i at det er i Samferdselsdepartementets, Jernbaneverkets og togselskapenes interesse å avklare årsak og ansvarsforhold for å sikre bedre punktlighet i togtrafikken, og hvilke tiltak er konkret igangsatt med sikte på å gi slik oversikt?

Av hensyn til den videre fremdrift i saken bes det om snarlig svar.

Vedlegg 33**Brev fra Samferdselsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 3. desember 2009****Dokument 1 (2009-2010) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008 – Spørsmål om rapporteringen**

Jeg viser til brev av 18. november 2009 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité om Dokument 1 (2009-2010) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2008. I dette brevet vil jeg svare på de 5 spørsmålene som komiteen tar opp i nevnte brev.

1. Av 45 anleggs- og tjenestekontrakter som ble utsatt for kontroll i 2008, hadde 22 betydelige kostnadsoverskridelser. To hadde overskridelser på mer enn 100 prosent. Hvilke konkrete tiltak har statsråden gjennomført for å bedre kontraktskompetansen i Statens vegvesen?

Det vil alltid være mange og individuelle årsaker til kostnadsøkninger. For de prosjekter som Riksrevisjonen har gått igjennom, synes det å være et gjennomgående trekk at det er for dårlig kvalitet på konkurransegrunnlaget. Forundersøkelsene er ikke grundige nok. Med utilstrekkelige forundersøkelser følger det også hyppigere forandringer i planer og utførelse, som også har konsekvenser for kostnadene. Størrelsen på kostnadsøkningene for mengdebasert kontraktsarbeid og tilleggsarbeid indikerer dette.

Det er en økende bevisstgjøring for viktigheten av gode forundersøkelser, registreringer og kvalitets sikring i Statens vegvesen, og det forventes forbedringer. Kvalitetssikring av konkurransegrunnlag vil derfor være et hovedsatsningsområde for byggherrefunksjonen i ny organisasjon.

Sommeren 2008 ble det innført begrensninger i prosjektlederens og byggelederens fullmaktsgrenser for å betale tillegg ved entreprisarbeider. Ved mer enn 10 % tillegg må nivået over prosjektleder kobles inn ved behandling av endringsarbeider. Det må forventes at denne ordningen på lengre sikt vil begrense omfanget av bestilte endringsarbeider.

Et annet tiltak som er meddelt Riksrevisjonen, er også igangsatt. Dette gjelder en seminarserie for byggherrepersonell hvor hovedtema er tiltak for å begrense endringsarbeid og behandle slike på kontraktsmessig riktig måte.

Jeg vil også vise til den betydelige satsingen Vegdirektoratet har gjort på opplæring gjennom Byggherreskolen. Denne er betydelig oppgradert i samarbeid med NTNU, og kvalifiserer nå også til studiekompetanse.

2. På hvilket tidspunkt ble statsråden kjent med utfordringene knyttet til Merkur sikringsanlegg?

Jeg ble orientert om utfordringene knyttet til Merkur kort etter min tiltredelse som samferdselsminister i oktober i år.

Jernbaneverket informerte Samferdselsdepartementet skriftlig i sin tertialrapport for annet tertial 2007 (levert departementet oktober 2007) at ferdigstillingen av en søknad til Statens jernbanetilsyn om godkjenning av signalanlegget (Merkur) på Ganddal lå på kritisk linje når det gjaldt fremdriften. Jernbaneverket hadde orienteringsmøter med departementet om konkurranseutsetting av driften av Ganddal godsterminal våren 2007. Her antydte også Jernbaneverket at det var utfordringer knyttet til fremdriften i arbeidet med søknaden om godkjenning for ibruktakelse av Merkur.

Samferdselsdepartementet har siden høsten 2007 fått informasjon om saken fra Jernbaneverket. Frem til søknaden fra Jernbaneverket til Statens jernbanetilsyn om generisk godkjenning av Merkur på Ganddal godsterminal ble levert 11.07.2008, og Statens jernbanetilsyn avsto å godkjenne denne 24.11.2008, oppfattet departementet at utfordringene omhandlet mangelen på fremdrift i det å få generisk godkjenning sett opp mot de behov berørte prosjekter hadde for at generisk godkjenning kom på plass. Å søke om generisk godkjenning av et signalanlegg er en særdeles omfattende og teknisk krevende prosess. Samferdselsdepartementet har ikke signalkompetanse til å vurdere innholdet i en slik søknad eller prosessen med å utarbeide den. I Samferdselsdepartementets dialog med Jernbaneverket om saken, var fokus primært knyttet til å sikre tilstrekkelig fremdrift i søknadsutformingen og etablering av alternativer hvis ikke generisk godkjenning av Merkur ville foreligge tidlig nok.

Statens jernbanetilsyn fattet vedtak 24.11.2008 om å avslå generisk godkjenning av ibruktakelse av Merkur ved å avslå søknad om tillatelse til å ta i bruk signalanlegg, inklusive Merkur sikringsanlegg, på Orstad stasjon ved Ganddal godsterminal. Avslaget resulterte i at jernbanedirektør Elisabeth Enger umiddelbart satte gang et arbeid for å følge opp avslaget. I etterkant har departementet hatt jevnlig kontakt med Jernbaneverket om saken og orientert Stortinget på egnet måte, første gang i St.prp. nr. 72 (2208-2009), jf. Innst. S nr. 312 (2008-2009) og senest i Prop. 1 S (2009-2010). Etter at Prop. 1 S (2009-2010) ble lagt fram, har Samferdselsdepartementet gitt ytterligere

informasjon til Riksrevisjonen om saken, senest i brev av 11.11.2009.

3. På hvilken måte påvirker den ufullstendige rapporteringen av innstilte tog Samferdselsdepartementets mulighet til å kreve prisavslag i henhold til kjøpsavtalen med NSB AS?

Trafikkavtalen mellom Samferdselsdepartementet og NSB inneholder en bestemmelse som angir hvordan oppdragsgiver kan beregne et stipulert prisavslag (bot) i stedet for alminnelig prisavslag for innstilte avganger. Stipulert prisavslag kan kreves dersom mål om operatørvhengig regularitet *ikke* nås per togproduktgruppe per tertial. "Operatør- avhengig regularitet" innebærer at kun innstillinger som skyldes forhold som NSB selv rår over, er inkludert i grunnlaget for prisavslag. Målet er satt til 99 pst. og innebærer at NSB kan innstille inntil 1 pst. av alle avganger per togproduktgruppe per tertial uten at dette medfører prisavslag. Dette gir NSB operasjonelt handlingsrom til blant annet å kunne del-innstille et visst antall tog dersom dette er det beste for helheten og bidrar til å bedre punktligheten i systemet. Bestemmelsens utforming vil derfor i normal- situasjoner innebære at prisavslaget størrelse er tilnærmet likt null. Det stipulerte prisavslaget er 10.000 kr per innstilt avgang dersom NSB har sørget for alternativ transport. Hensikten med bestemmelsen er både å gi NSB operasjonelt handlingsrom og samtidig gi incentiver til å holde antall innstillinger på et forholdsvis lavt nivå.

Utgangspunktet i trafikkavtalen er at Jernbaneverkets registreringer av innstilte hel- og del-innstillinger skal legges til grunn. Videre inneholder avtalen en bestemmelse om at ekstraordinært del-innstilte tog som har kjørt mer enn 80 pst. av strekningen, ikke inngår i grunnlaget for prisavslag. Bakgrunnen for å innta en slik bestemmelse er å sikre at NSB fortsatt har handlingsrom til å del-innstille tog der dette operasjonelt sett er det beste for helheten. Eksempelvis vil det kunne være bedre for de reisende totalt sett å snu et forsinket tog før endestasjonen for å komme i rute igjen (del-innstille), enn å fullføre med store forsinkelser og tilhørende ringvirkninger for andre avganger.

I datagrunnlag fra Jernbaneverket fremkommer det ikke hvilke del-innstillinger som har kjørt mer enn 80 pst. av strekningen. Etter at det har blitt klarlagt at bestemmelsen ikke fungerte etter hensikten, har departementet og Jernbaneverket jobbet med å finne alternative måter å løse bestemmelsen på. Hittil har Jernbaneverket ikke identifisert noen enkel måte å løse dette på, bortsett fra å manuelt regne hvor langt hver enkelt del-innstilt avgang har kjørt. Sistnevnte metode innebærer betydelig manuelt arbeid med stor

fare for feil. Samferdselsdepartementet ser derfor i ettertid at bestemmelsen i avtalen burde vært formulert annerledes. Vi har av den grunn gått i dialog og forhandlinger med NSB for å finne alternative måter å utforme bestemmelsen på som både er enkel å administrere, og som ivaretar hensikten med bestemmelsen slik at NSB (sammen med Jernbaneverket) tar avgjørelser som gir best mulig flyt i trafikken.

I kjøpsavtalen mellom departementet og NSB for 2009 har følgende setning blitt tatt inn: "Jernbaneverket har til nå ikke kunnet fremskaffe datagrunnlag på en effektiv måte slik at NSB har kunnet avgjøre hvorvidt et ekstraordinært del-innstilt tog har kjørt over 80 % av den totale strekningen. På dette punkt er ikke prosedyrene i bilag H implementert. Partene vil arbeide for at en alternativ løsning oppnås innen 2010."

NSB rapporterer inntil videre kun på hel-innstillinger, samtidig som departementet ved behov også mottar oversikt over antall hel- og del-innstillinger fra Jernbaneverket. Det er således kun andelen del-inntillinger som er kjørt mer enn 80 pst. som det nå er vanskelig å skille ut fra øvrige del-innstillinger. Departementet tolker bestemmelsen slik at det er mulig å kreve prisavslag for hel-innstillinger dersom hel-innstillinger alene gjør at den operatørvhengige regulariteten er lavere enn målet på 99 pst. per togproduktgruppe per tertial. Departementet har fokus på å finne en praktisk gjennomførbar løsning på dette.

4. Departementet opplyser at det har vært vanskelig å sikre nødvendig kompetanse for å fyller opp turnusen for beredskap i Region Øst. Hvilke tiltak er gjennomført for å bedre tilgangen på nødvendig kompetanse slik at beredskapen kan komme på akseptabelt nivå?

Som det går fram av Dok. 1 (2009-2010) har Jernbaneverket hatt problemer med å fyller opp "turnusen" på beredskap i Region Øst. De siste årene har det vært mye fokus på rekruttering og opplæring i jernbanesektoren, spesielt innenfor "jernbanefagene", hvor det generelt har vært utfordringer med hensyn til kritiske fagområder, og spesielt på signal-siden hvor det er knapphet på tilgjengelig kompetanse både i Jernbaneverket og i Jernbaneverkets leverandørmarked. Det vises i denne sammenheng til mitt brev av 17. november 2009 til Stortingets presidentskap om konsekvenser for gjennomføringen av 2010-budsjettet.

For å sikre en optimal beredskap bør det være minimum 24 signalmontører, mens Jernbaneverket i dag har 17 i Region Øst. Med 24 signalmontører vil det være rom til å håndtere fravær, kompetansetiltak og ferie, samt at overtiden kan reduseres. I tillegg er

det av vesentlig betydning for kvalitative gode løp for lærlingene at Stor-Oslo er bemannet tilstrekkelig.

Det er plassmessig iverksatt inntak av lærlinger innen signalfaget og da med hovedvekt på Oslo-området. Opplærings- og læretid og nødvendig "bli-kjent-tid" i anleggene spesielt for Oslo S – Skøyen, er ca. 5 år. Første inntak var i 2006. Det betyr at de som kom inn i første pulje kan tjenestegjøre selvstendig i løpet av et års tid fra nå av. Jernbaneverket har opplyst at i 2013 vil Region Øst ha ønsket bemanning med fullt utdannede montører.

Jernbaneverket har i tillegg igangsatt et arbeid med å rekruttere tidligere medarbeidere med riktig kompetanse. Det er også forsøkt å hente inn beredskapsressurser fra eksterne firmaer, men Jernbaneverket har ikke lyktes med dette. Jernbaneverket opplyser for øvrig at det ikke er mulig å "låne" kompetente personer fra andre regioner fordi montører fra andre regioner ikke er godkjente for anlegget i Oslo-området.

Jernbaneverket har opplyst at en god del av reduksjonen i beredskapsbemanningen har vært innenfor "banefaget", hvor reduksjonen ikke har bydd på problemer med hensyn til håndtering av driftsavvik.

I forbindelse med oppfølgingen av saken har Samferdselsdepartementet fått opplyst at Jernbaneverket har besluttet at det skal etableres et regime for oppfølging av reell responstid, og vil orientere departementet når etaten har en god rapportering på dette området. Samferdselsdepartementet imøteser en bedre oppfølging på dette området.

Når det gjelder beredskapen på andre områder, har Jernbaneverket til vurdering mulighetene for å øke beredskapen knyttet til snørydding. Dette vil i så fall ha en positiv påvirkning på oppetiden og punktligheten i vintermånedene.

5. Er statsråden enig i at det er i Samferdselsdepartementets, Jernbaneverkets og togselskapenes interesse å avklare årsak og ansvarsforhold for å sikre bedre punktlighet i togtrafikken, og hvilke tiltak er konkret igangsatt med å sikte på å gi slik oversikt.

Riksrevisjonen har tatt opp forsinkelser som benevnes "uavklarte ansvarsforhold". Det er i alles interesse at årsakene til punktlighetsbristene er kjent. Registrering av årsakene til og ansvaret for driftsforstyrrelser er ikke minst viktig for å ha et godt grunnlag for å prioritere vedlikeholds- og fornyelsestiltak.

Samferdselsdepartementet ser at den løpende klassifiseringen av driftsavvik kan gjøres på ulike

måter, som har ulike styrker og svakheter, og at det ikke er åpenbart at det ved følgeforsinkelser o.l. er én "riktig" måte å foreta klassifiseringen på. Departementet registrerer at det i liten grad er uenighet mellom Jernbaneverket og togselskapene om klassifiseringen av driftsavvik.

Om lag 95 pst. av det som benevnes som "uavklarte ansvarsforhold" er følgeforsinkelser. Et eksempel på en følgeforsinkelse er når ett tog blir stående blokkert bak et annet tog som har tekniske problemer. Jernbaneverket har opplyst at det ikke finnes noen god måte å fordele følgeforsinkelsene på, men vil fra 01.01.2010 fordele følgeforsinkelsene med tilsvarende prosentvise andelen på de respektive primærårsakene. Dette er den beste tilnærmingen innenfor dagens rutiner og med dagens løsninger. Jernbaneverket mener at den måten primærårsaker registreres på, gir et godt grunnlag for å iverksette utbedringstiltak. I dette ligger det en antakelse om at fjernes primærårsakene, så fjernes også sekundærårsakene. Men Jernbaneverket er også av den oppfatning at det ville være formålstjenlig ut fra en nyttekostnadstankegang å kjenne hvilke primærårsaker som medfører de største sekundærvirkninger.

I utviklingen av tekniske systemer for registrering og oppfølging av feil, er det initiert forslag til kobling mellom registrerte forsinkelser/innstillinger og den aktuelle feil. Løsningen kan tidligst prøves ut i 2011.

Årsakene til driftsforstyrrelsene er i mange tilfeller komplekse og sammensatte. Driftsforstyrrelsene skyldes ofte ulike forhold og aktører. Samferdselsdepartementet har derfor i brev til Jernbaneverket, presisert at etaten har et ansvarsområde som strekker seg lengre enn de forhold Jernbaneverket alene rår over. Departementet har bedt Jernbaneverket ta et totalansvar for driftsstabiliteten. Videre har Samferdselsdepartementet invitert Jernbaneverket til en dialog om hvordan etaten best mulig kan ivareta en slik rolle, herunder hvilke virkemidler som kan være aktuelle.

I forskningsprosjektet PEMRO i regi av SINTEF blir det lagt til grunn en mer vitenskapelig tilnærming til temaet punktlighet i jernbanedrift. Gjennom prosjektet er det utarbeidet en felles metode for arbeidet med punktlighetsforbedring i Norge, PIMS-metoden. Samferdselsdepartementet legger opp til at denne metoden kan tas i bruk i forbindelse med punktlighetsarbeidet i Norge, og har bedt Jernbaneverket lede dette arbeidet.

